Dom 14/66r

INCIPIT PROLOGUS.

MARCVS euangelistadi & pdicrinbapti
mate filiusatqueindiuino ser
mone discipulus. sacerdotium
inisrahelagens secundumcarnē
leuita. conuersusadfidemxpi
euangeliuminitalia scripsit.
Ostendensineoquid &genereseuodebere& &xpō. Naminitium
principii inuoce prophēticae exclamationisinstituens. ordinem
leuiticae electionisostendit utpraedicans praedistinatumiohannem
filiū zachariae inuoceangeli annuntiantisemissu. Nonsolūuerbū
caro factum. sedcorpusdnīinomnia peruerbum diuinaeuocisanima
tum. Initio euangelicae praedicationisostendere&. Utquihaecle
gens scire&cuiinitiū carnisindnō &ihū aduenientis habitaculū caro
debere& agnoscere. Atq: inseuerbūuocisqd inconsonantib: perdiderat
inuenire&. Deniq: &pfectieuangeliopusinitiasse&abaptismadnīpraedi
caredmīinchoans. Nonlaborauitnatiuitatēcarnisquāinpriorib: uiderat
dicere. sedtotusinexprimensexpositionēdefesti leiuniūnumeri tempta
tionēdiaboli. congregationēbestiarū. &ministeriūpcultrangelorū. Utin
structuens nosadintellegendū singulainbreuiconpingens. Necaustoritatē
factaeredimere& &perficiendooperiplenitudinēnonnegare&. Denique
amputasse sibipost fidempollicēdicitur. utsacerdotioreprob: habere&ur

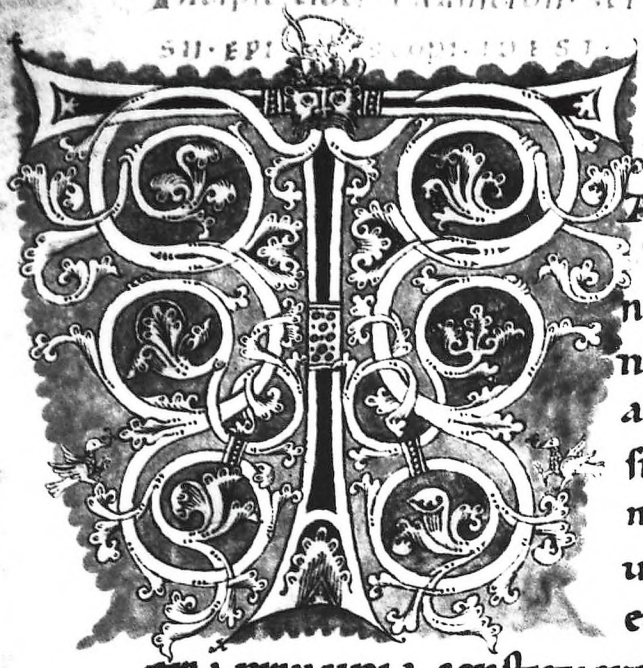
Köln Dom 14

Köln Dombibl.
Cod. 14

Foto: Rheinisches Bildarchiv
Unter Sachsenhausen 37
D - 5000 Köln 1
Veröffentlichung nur
mit Genehmigung des Archives
Photo-Nummer

139 912

Incipit liber Exameron sci Ambro
sii epi[illegible]

Antequam opinionis assumptissent homines ut aliq eorum tria principia constituerent omnium. dm et exemplar et materia. sicut plato discipliq; ei. et ea incorrupta et increata. ac sine initio ee asseuerarent. dmq; non taqua creatorem materie. s; taqua artificem ad exemplar hoc e ydea intendente fecisse mundum de materia qua uocant ylen. que gignendi causas omnib? reb; dedisse asseat. ipsum qq; mundu incorruptu. nec creatum aut factu estimarent. alii qq; ut aristoteles cu suis disputandu putauit duo pncipia ponerent materia et specie. et tcium cu his qd opatoriu dr. cui subpeteret cpetenter efficere qd adoriundu putasset. Quid g ta inconueniens. qua ut eterni tate opis cu dei omipotentis cuungerent etnitate. ut ipsu op? deu ee dicerent. ut celu et terra e mare diuinis pse querent honorib; Exq factu e. ut partes mundi deos ee crederent. quauis de ipso mundo h mediocris utr eos questio sit. Ha phytagoras unu mundu asserit. alii innumerabiles dicunt ee mundos ut scripsit democrit. cui plurimu de physicis auctoritatis uetustas detulit. Ipsu qq; mundu semp fuisse et fore aristotiles usurpat dicere. contra aut plato n semp fuisse. et semp fore psumit astruere. plurimi u nec fuisse semp nec semp fore scriptis suis testificant. Int has dissensiones eoc. que potest ee ueri estimatio. cu alii mundu dm ee dicant. qd ei mens diuina ut putant in ee uideat. alii partes ei. alii utriuq; figura sit deoc. nec qui numeris nec qui locus aut uita possit aut cura cophendi. siqd de mundi estimatione uolubilem rotundu ardente quib; da uelocitatu motib? sine sensu deu conueniat intelligi. q alieno n suo motu ferat. Vnde diuino spu puidens scs moyses hos hominu errores fore. et ta fore cepisse. in exordio sermonis sui sic ait.

In principio fecit ds ce lu. et terra.

Initiu rerum auctore mundi. creatore materie cophendens. ut dm cognoscerens ante initiu mundi ee. ut ipsu ee initiu unusoc sicut in euanglio dei filius dicentib? tu qs es. respon

Köln Dom 31, f. 1v

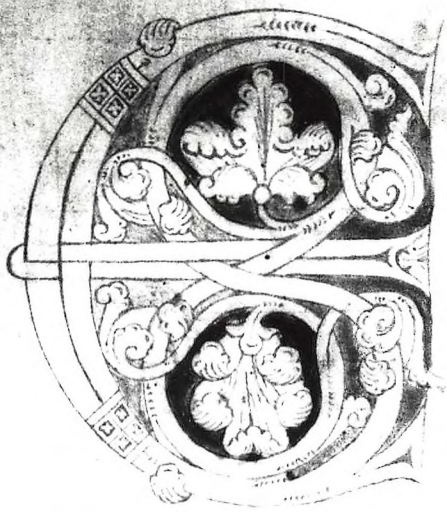

auci admodum dies sunt qd sci ex urbe fis cuiusda mihi iouiniani commentario los transmiserō rogantes ut eos inepcuis respondere. æ epicurum xpianos euangelico atq; apli co rigore contererē. Quos cū legissem æ omnino ñ intelligerē. cepi reuoluere crebrius. æ non uerba modo atq; sententias sed singulas pene sillabas discutere uolens prius scire qd diceret. æ sic uel ꝓbare uel redarguere qd dixisset. Uerū scriptos tanta barbaries est æ tanas uitiis spurcissim sermo confusus. ut nec qd loquat nec quib argumentis uelit ꝓbare qd loquit potuerim intelligere. Totus enim tumet. totus iacet. attollit se ꝑ singula. æ quasi debilitat coluber in ipso conatu frangit. Non ē contentus nro id est humano more loqui. atius quidda aggreditur. Parturiunt montes: nascetur ridiculus mus. Qd ipse ñ sani ee homines. non sanus iuret orestes. Interea sic inuoluit oma. æ quasi quibusda inextricabilibus nodis uniuersa ꝑturbat. ut illud plautinarū litterarum ei possit aptari. Has qdē preter sibillā leget nemo. Nam diuinandū est furiosas apollinis uates legimus. ut illud uirgilianū. dat sine mente sonū. Heraclium quoq; cognomento ckotinon. sudantes phylosophi uix intelligūt. Sed quid ad nrm ainigmaticten cuius libros multo difficilius ē nosse quā uincere. Quā quam æ inuictoria non parua sit difficultas. Quis enim eū superare queat. cuius assertionē penitus ignoret. Et ne lectorē longius trahaam. cuiusmodi eloquentiæ sit. æ quib uerbos floribus ornatus incedat. sedi libri huius monstrabit exordiū. qd hesternā crapulā ructans ita euomuit. Satis facio inuitatus. non ut claro curiā nomine. sed a rumore purgatus. uiuā uano. Vel satis facio inuitatus. non ut claro curē nomine sibarum more purgatus uiuā. Obsecro agrum nouella plantationū arbusta tenerrimudinis erepta de uiciosa gurgitibus audientiā cōmunitā agminib. Scim ecclām spe. fide. caritate. inaccessibilē. inexpugnabilē. Non ē in ea imma turus. omis docibilis impetu irrumpere uel arte eludere potest nullus. Rogo quæ sunt hec portenta uerbos. uel qd descriptionis dedecus. Nonne uel per febrem somniare eū putes. uel arreptum morbo frenetico ypocratis uinculis alligatum. Quotiens cūq; eū legero. ubi me defecerit spūs ibi distinctioē. Totum inceptū totū pendet ex altero. nescias qd cuiq; cohereat. Et exceptis testimoniis scripturarū quæ illo uenus

Köln Dom 31, f. 60a

Colin Dom 48. f. 1v

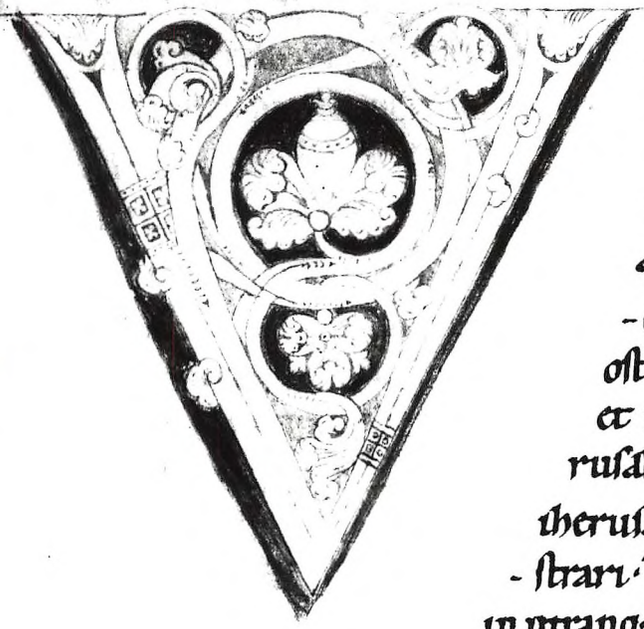
In xpī nomine incipit explanatio scī Ieronimi in esaiam pphetā. Incipit prologus.

Multis longo vix tempore .iii. .xii
pphetas ex. explanationū libris. et indanielem cōmentarius. cogis me urgo xpi custochiū transire adesayam & qd sęę matri tuę paule dū uiueret pollicit fuī tibi reddere. Qd q̄dō & eruditissimo uiro frī tuo pammachio pmisisse me memini. cuiq; inaffectu par. sis. uneis p̄sentia. Itaq; & t & illi p te reddo qd debeo. obediens xpi p̄ceptis qui ait. Scrutamini scripturas et quęritę & inuenietis. no illud audiam cū uidear. errantis. nescientes scripturas. neq; uirtutē dī. Si enī iuxta aplm paulū xpē dī uirt est dīque sapientia. et q nescit scripturas nescit dī uirtutē cuiusque sapientiā. ignoratio scripturarū ignoratio xpī ē. Vnde orationū tuarū fult auxilio. q diebus ac noctib; inlege dī meditaris et replr es spē scī. Imitabor patrē familias. q de thesauro suo pfert noua & uetera. & sponsa dicentē incantico canticoy. Noua & uetera fraterdis mīs seruauit m. sicq; exponā esayam. vt illū non solū pphetā sī & euuangelistam et aplm doctā. Ipse enī de se et de ceteris euglistis ait. quā speciosi pedes euangelizantiū pacē euuangelizantiū bona. Et adipsū quasi ad aplm loquit ds. quē mittā & quis ibit ad pplm istum adpopulū istū. & ille respondit. ecce ego mitte me. Vtcumq; putet me uolumus istius argumentum breui cupere sermone cōprehendere. cū unusa dnī sacramenta p̄sens scriptura contineat. & tam nat de uirgine emmanuel. quā illustriū p̄ratoy operū atq; signoy mortuus ac sepult et resurgens ab inferis. & saluator unusarū gentiū p̄dicat. Quid loquar dephisica. aethica. theologica. quicqd scārum ē scripturarū. quicqd potest humana lingua pferre & mortaliū sensus accipere. isto uolumine cōtinet. De cuius mysteriis testat ipse qui scripsit. & erit uobis uisio omniū. sicō uerba libri signati. quē cū dederint scienti litteras dicent. Lege istud. Et respondebit. n possū. signat ē enī. Et dabit liber nescienti litteras. dicetq; ei. Lege. Et respondebit. nescio litteras. Siue g dederis hunc librū nescienti litteras. populus nationū respondebit n possū legere quia n didici litteras scripturarū. siue dederis scribis & pharisęis q legis litteras nosse se iactant. respondebunt. Non possum legere. quia signat est liber. Cui ideirco est signat ē. quia non receperunt eū quē signauit pater. qui habet clauum dd. qui aperit et nemo claudit. qui claudit & nemo aperit. Neq; ut montan cū insanus femina somniat. pphete in extasi sunt locuti ut nescirent qd loquerent. & cū alios erudirent. ipsi ignorarent qd dicerent. De quib; apls ait. nescientes quę loquant. & de quib; affirmet. sī iuxta salemonē qui loquit inpuerbiis. Sapiens intelligit quę pfert de ore suo et inlabiis suis portabit scientiā. & iam ipsi sciebant quid dicerent. Si enim sapientes erant pphete qd negare n possum. et moyses omī eruditi sapientia loquebat ad dnm.

Köln Dom 48, f. 2v

LIBER · PRIMVS ·

ISIO · ESAIE · FILII · AMOS · QVAM VIDIT SVPER IVDAM ET IHERVSALEM · IN DIEBVS OZIE IOATHAM · ACHAZ EZECHIE REGVM IVDA ·

Iuda inquo significant duc trib: lxx ethe-
odotio posuere iudeā · gtotā terrā cu tribuū
ostendit · & pco qđ nos exebreo uertim sup iuda
et iheruſalē · illi itpretati sunt · ētra iudeā et the
ruſalē · Simmachus more suo manifestius de iuda &
iheruſalē · ut nec pspera nec adūsa uelit titulo demon-
strari · si ea quę de iudea et iheruſalē pphetię sermo
in utranq; partē predixerit · Ergo esaias principalit dedu-
ab: loquit tribub; iuda · & beniamin · exceptis x · g insamaria erant · et uocabantur
effrayim · & isrl · & quas sub ozia rege iuda & iheruſalē · phul rex assiriox uastare
iam ceperat · Deniq; quinqgesimo et scdo imperii ei anno · regnante apud samariam
facee filio romelię · uenit theglat phalassar rex assiriox · et cepit ahion et
abel domū maacha · et ianue · et cedes · et asor · et galaad · & galilā · omnē terrā
neptalim · & transtulit eos in assirios · Exq; extendit uicina euersione samarię ·
incōmonitionē duarū tribuū · hęc unūsa narrari · Ozias aut ipse ē q; et azarias
dupplici nomine · Et uno quidē atq; eodē tēpore esayam · osee · iohel · et amos pphe-
tasse · ex regib; q; ponunt titulo cognoscim · si principiū uerbi dni fuit in osee
filio beeri · Amos autē pat esaie n ut pleriq; autumant ttius cu pphetarū est ·
si; alius duūsiq; apud ebreos scribunt litteris · Iste pma et extrema habet litteras
aleph et sade · ille ain · et samech · Et iste secm quosdā itpretat fortitudo siue
robustus · ille populus dur vt grauis de quo in amos plenius dicm · Non solū
aut hic pphęta si & alii cū habeant in titulo · uisio quā uidit esaias siue abdias ·
non inferūt qđ uiderint · verbi grā · Vidi dnm sabaoth sedentē sup thronum
excelsū · et eleuatū · & seraphim duo in circuitu ei · si q; dicta sunt narrant · Ide
audi cęlū & auri; pcipe terra · & hęc die dns ds adidumeā · audiū audiui a
dnō · & legatū ad gentes misit · Pphetę enī prius uocabant uidentes · qui dicere
poterant oculi nri semp addnm · et ad te leuauu oculos meos qui habitas in cęlo ·
Vnde & aplis a saluatore pcipit · leuate oculos uros & uidete regiones · quia
iam albę sunt ad messē · Istos cordis oculos habebat et sponsa in cantico canticoy ·
cui sponsus die · uulnerasti cor meū soror mea sponsa · uno ex oculis tuis · Et in
eugio legim · lucerna corporis tui ē oculus tuus · Inueteri q; dr instrumto · qđ
ppls uidere uocē di · Exq; montani deliramta conuicant · qui in extasi et cordis
amta pphetas putat uentura dixisse · Neq; enim uidere poterant qđ ignorabant ·
Scio quosdā iudeā & iheruſalē de cęlestib; itpretari · & esayam sub psona dni

& addm̄ saluatorē iubente ꝓpheta ut quiescant abeo qui in magno aliq̄ reputat ē.
licet inp̄sentiarū uideat ut homo & spiramen habe in narib; sic & cęteri spirant homines.

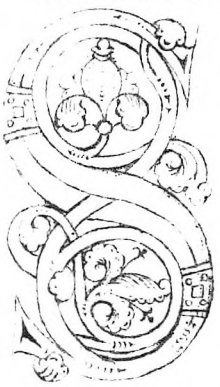
FINITO ISAIAE primo uolumine qđ ut potui Explic. LIBER PRI
ñ ut uolui ceteri sermone dictaui sensū potius scripturarū quā M V S. Incꝑ
cōpositę orationis uerba ꝓquirens. nē transcenda adscām. et quicqd inme utriv
est ꝓnę que indnm̄ uoluntatis. offerā ei q̄ ꝓpphetā locut ē. Ego uisiones multipli
caui. & in manib; pphetarū assimilat sū. Vnde obsecro te uirgo xpi custochiū. ut no
bis inscripturarū explanatione certantib; tu cū moysi addnm̄ eleues man. vt qui exe
untes de egipto mare transiuim̄ rubrū. uincam̄ amalech qui int̄pretat deuorans &
clingēs. & possim̄ tecū dicere. Benedictus dns ds mis. qui docet manus meas. ad pliū et
digitos meos ad bellum. Explic̄ PREF. Incipit liber secundus.

CCE ENIM DOMINATOR DS. AUFERET AB HIERUSALEM.
& a b iuda ualidū et fortē. omne robur panis & omē robur aquę.
Huc usq; de iudicio diei putant. qđ sequit̄ de captiuitate uentura.
quā alii ad babylonios. alii referūt ad romanos. Sed melius ē ut sup̄
dicim̄ cuncta referri ad dnm̄ nram passionē. Post int̄fectionē quippe
illius omis gr̄e et donationes sublatę sūt a iudeis. sedm qđ in euāgelio
scriptū est. lex et pphetę usq; ad iohannē baptistam. Et ē ordo.
quō noluistis cessare ab homine cuius spē in narib; ei. q̄ excelsius reputat ē. si cōtrario fu
distis sanguinē iusti. & cogitastis cōsiliū pessimū dicentes. alligem̄ iustū quia inutilis ē
nobis. ideō fructū adinuentionū uestrarum cōmedetis. Nichil apud iudeos post passionē
dni forte nichil ualidū ē. si omia infirma & languida. hę aliquis potest apud eos
dicere. omia possū in eo q̄ confortauit me. in xpo ihu dnō nrō. Et quia uetera lex. legim̄
ualidū & ualidā. ualido illud possum̄ coaptare. donec occurram̄ omis in uirū pfectū
in mīsurā ętatis plenitudinis xpi. Porro ualide. Volo inquit omis uos uirginē castam ex
hibere xpō. Fortitudo autē panis et fortitudo aquę. pomi cibo et potu accipitur.
Legim̄ qđ moyses fuerit in monte sinai. & xl diebus panē ñ cōmederit. & aquā ñ biberit.
Illud q̄q; qđ ad adam dr. In sudore uultus tui comedes panē tuū donec reuertaris in
terram de qua sumptus es. Similit audiendū. nec ñ qđ a saluatore dr. Non in pane u
re dñi uit homo. si in omi uerbo qđ egredit̄ pos di. Fortitudo ig; panis auferet abeis. ille q̄
die. Ego sū panis qui de cęlo descendi. Et fortitudo aquę. de q̄ idē dns loquebatur.
Omis qui bibit ex aqua hac sitiet iterū. q̄ aut biberit ex aqua quā dabo ei. fiet in eo
fons aquę salientis in uitā ętern̄. Debuisse modi panib; & in puerbiis legim̄. Aperi
oculos tuos et reple panib;. Habent iudei panē. si absq; fortitudine. habent aquas
si absq; robore. Legunt enī scripturas & ñ intelligunt. tenent membranas. et xpm̄ q̄
in membranis script ē p didert. Lacte enī alii nt̄ q̄si paruuli. & ñ solido cibo. Et quia
fortitudinē p didert. & infirmi sūt. ꝓpterea holera cōmedunt. Athletarū autem
solidus cib; ē. qui & uitā sustentat humanā. & uiuentib; p̄bet fortitudinē. Et
de ihusmodi pane & aqua qđ auferant iudeis. & ea alius ꝓpheta testat dicēs.

Köln Dom 48, f. 12v

terre · gentes longe positas significat & que interre finib; cōmorant̄ · haud dubium quin romanos et om̄s italie gallos q; et hispanie pplos · q̄ sub uespasiano et hadriano romano impio sub iacebant · Vnde et italia abeo qđ ibi hesper occidat · olim hesperia dicebat̄ · et hoc ueniente pcussus ē & om̄s iudee montes turbati sūt · vt int̄pretat̄ ē theodotio et symmachꝰ vt cōmoti ut aquila posuit · vt exacerbati vt lxx transtulerūt · ut impetu hostiū repleret̄ om̄s platee cadaueribꝫ mortuoꝝ · Describit g̊ sermo diuin̄ uelocitat̄ uenientis exercit̄ · qui n̄ sua ſ; dn̄i uenerit uoluntate immo attractus sit · & sibilo illius ꝓuocat̄ qđ n̄ deficerent nec tanto tenere laborauerit · z cupiditate p̄dandi somnū ocul̄ n̄ admiserit · Calciamenta q̄q illius n̄ sint adtrita · sagittariorꝫ multitudinē equitū turmas curruū quadrigarumq; feruorē · qđ instar leonis n̄ tam adpugnandū · qā adp̄dandū et uorandū uenerit · & ululat̄ uincentis exercit̄ marinus fluctib; cōparet̄ · Exq̄ notandū ubicūq; sonit̄ maris inscripturis appellat̄ · q̄d significet · Cū g̊ uenerit roman̄ exercit̄ et tenuerit p̄dā · & n̄ fuerit q̄rent · ꝓpheta cōpatiens affectu se uincit pplo et ait · Aspiciem in terrā · et ecce tenebre tribulationis · Celū enim aspicere n̄ audebim̄ · cuius habitatorē offendim̄ · & lux nr̄a quā semp habuim̄ in dō tribulationū caligine obscurata ē · Legi inuenisse cōmentarius hoc qđ dicit Leuabit signū in nationib; ꝓcul & sibilabit adeū de finib; terre · deuocatione gentiū debe intelligi · qđ eleuato signo crucis & depositis oneribꝫ peccatoꝝ · uelocit̄ uenerint atque crediderint · ſ; nescio quom̄ huic sensui possint congruere que sequuntur · Explic̄ t · ū ·

VISIONEM MICHEE VOLUMINIS MAGNITUDO Incipit liber tertius · que in explanatione ysaie ꝓphete texit̄ · ubi aliqd p̄ter mittere dāpnū est intelligentie · Qua ob rem in singulis libris qui tantū numerū ordinēq; significant · breues p̄fatiunculas posui · teq; xp̄i iurgo custodiū precor · ut in expositione difficillime uisionis me orationib; iuues · in q̄ ds om̄ps in sua cernit̄ maiestate · & duo seraphin stantia in circuitu ei atq; clamantia Sc̄s · sc̄s · sc̄s · dn̄s ds sabaoth · plena ē om̄s terra gla ei · & cōmotū liminare tēpli atq; concussū · & dom̄ iudaica tenebris erroris impleta · et cōparatione diuine gle ꝓpheta immunda labia habe se dicēs · et habitare in medio ppli blasphemantis · q̄ cōsona impietatis uoce clamabant crucifige crucifige talē · & n̄ habem̄ regē nisi cesarē · Vnūq; de seraphin missū ad ysaiam · q̄ forcipe de altare carbone cōprehenso ꝓphete purgaret labia · & ppls remaneret immundus · Tertius g̊ in isayam lib̄ habet exordium ·

IN QUO MORTUUS EST OZIAS ·

uidi dn̄m sedentē sup soliū excelsum · et eleuatū · Sub quatuor regib; prophetasse ysaiam sup iudā z hierusalē · p̄me uisionis titulo demonstratū ē · id ē sub oȟia · ioatham · achaz · & ezechia · Mortuo g̊ oȟia sub quo dicta sunt unūsa q̄ sup̄ exposuim̄ · successit filius ei ioatham qui regnū ann̄ · xvi · & fec̄ rectū in cōspectu dn̄i · et edificauit portam tēpli dn̄i excelsa · Quo imparte · uidit ysaias sedentē dn̄m sup solio excelsum et eleuatū · vt abitū regnantis ostenderet · Et ea que sub eo erant · implebant templū · Siue ut theodotio et symmachus transtulerē · & que suppedib; ei erant im

Köln. Dom 48, fol. 23v

Köln Dom 48, f. 35ra

qđ uerbū ebraicū mesra & hic & sup lxx archon ἈΡΧΗΝ idē principatuū interpretat ſt. Quo nos sup principatū hic impiū uertim. Aquila aut̄ uerbi ambiguitate decept metron ΜΕΤΡΩΝ idē mīsurā intpretat ē. q & ebraice et latine eod̄ appellat̄ nomine. Hec dubitare poterit de multiplica saluatoris imperio & pace q non habeat finē. q inpsalmis legerit. postula a me et dabo t gentes hereditatē tuā & possessionē tuā terminos tre. Et rursū. & multitudo pacis donec auferat̄ luna. idē usq; ad cōsūmationē scli. Principat̄ aut̄ illius et impiū erit sup solū & regnū dd. qđ p captiuitatē babylonā fuerat dissipatū. ut cōfirmet illud & roboret & doceat ee ppetuū. ne causa dī pmissio iudicet̄ ab incarnationis tēpore usq; in sempiternum. Preterea aut helus idē emulatio dn̄i exercituū fac̄ hoc. quia ipsi eū ademulatione puocauer̄ unus quin erant du. & ille eos puocauī ademulandū ingentē q nō erat gens. Cepta emmanuel & nascentis pueri de uirgine ppheta exeo loco ubi dicit̄ ad achaz. pete t signū a dn̄o d̄o tuo. uersiculo usq finita ē. q infert̄ helus dn̄i exercituū faciet hoc. Hē ad reliq transeamus. Explic̄ lib. iii.

HĘ QVALES DICTAVS LIBROS. Incipit liber. quartus. Exposit̄ in esaiam & pdiūsi date uisionū accensuī. aliis ētrahit̄. aliis extendit̄. Itaq; finito tertio uo lumine. transim ad qrtū. qui tertia mīsura uersuū priore minor ē. psertim cum quinq̄ quē huic libro subiecim. historice explanationis sit et pene dupplicē numerū habeat. Dū enī nolum ēuncta diuidere. et olim intpretata transire. q̄si int̄ duas pōn tici CINTIANTOAAC. nauiculi nram direxerim. quę flante spū scō & dn̄o saluatore cursū dirigente. nrm elabem inpelag. dicente te uirgo xpi eustochiū. aquarium uentis celi uenti spē. & mortua ossa uiuifica. ut quę iacebant interq puluere spirante dn̄o suscitent̄. Verbū misit dn̄s in iacob. & cecidit in isr. & sciet ppls omis ephraym et habitan tes samariā in superbia et magnitudine cordis dicentes. Lateres ceciderūt. s quadris lapidibus ędificabim. Sicomoros succiderūt. s cedros immutabim. Et eleuab dn̄s hostes rasin sup eū. & inimicos ei in tumultū uertet syriā. aboriente et philistiim. abocidente. & deuorabunt isr toto ore. In omib; his non ē auersus furor ei. s adhuc manu ei extenta. Et ppls nō reuersus ad percutientē se. & dn̄m exercituū non exquisierūt. Legim sup qđ in dieb; achaz filii ioatham filię ozię regis iuda ascenderit rasin rex syrię. & facię filius romelię rex isr in hierusalem ut expugnarent eam. & qđ missus sit esaias ppheta in occursū achaz cū iasub filio suo ut ei diceret. ne timeret. & cor illius ne formidaret a duob; caudis titionū fumigantiū. eo qđ ipsis eet syrię & isr impiū finiendū. Quo nī credente ppt̄ rei magnitudinē. & presens periculū. iubet̄ ut sibi postulet signū. Et quia idolatres hoc qq facere noluit. ppterea dn̄s nequaquā ipsi regi s domui dd. dat signū filiusui de uirgine nasciturī. adeuī inuocationē sint de imminente periculo liberati. & cetera q usq; ad psentē locū intpretati sum. Mutatis q misteriis in medio positis. nē reatū ad id qđ cepat. et euisionē rasin et ephraym hoc est syrię & samarię uaticinat̄. Verbū inquiens misit dn̄s in iacob. et cecidit in isr. Apud ebreos dabar qđ p tres literas scribit̄ cōsonantes. del. bet. & res. ploco; qualitate si legat̄ dabar. uerbū significat. si deber. mortē & pestilentiā. Quā ob causam pleriq; sermonis ambiguitate decepti. uerbū dicunt missū ee s mortē. Misit q dn̄s uerbū in iacob. & cecidit in israhel. Regnare uoluit iuda. ut iacob ppheta ingenesi. & isr hoc ē decē trib; sibi impiū uendi

sintantodas tat chintian taac. tat direxerimus.

fol. 35

Köln Dom 48, f. 43r

rant ꝓcessit defontib⁹ isrl. Melius autē ē ut sion id ē speculā insublimib⁹ collocatā inter
ptēm ęcclam. de q̄ et quinq̄gesim⁹ psalm⁹ canit. Benigne fac inbona uoluntate tua sion
et edificentur muri iherusalē. tacceptabile fiat inea dño sacrificiū iusticię oblationes &
holochausta et uitulus. quē filio ꝑnitenti pat clementissim⁹ immolauit. Explic⁹ lib⁹ .iiii.

IVRES ANNI SVNT QVOD ASCĘ MEMORIĘ Incip⁹ liber. quintus.
uiro amabili epō. rogat⁹ ut indecē esaię scriberē uisiones, pangustia
illius tēporis quid⁹ uiderēt insolis breui sermone ꝑstruxi historiam
tāquā qđ peterēt edissererē. nē ate φyλoπονητικ. custodiū cogor mal philoponetice
introitū ꝓphetā cōmentarios scribere. et interim orationib⁹ tuis adbabylonē
usq; ꝓuenim⁹. quę ꝑma .x. uisionū ē de quib⁹ ante iam dixi. Sup fluum
autē m⁹ uisū ē aut eadē rursus iterare. aut inuno opere diuisas sententias ꝑmere.
Unde quinq̄ inesaia lib⁹ hic ē quondā solus edit⁹ ē. quo adcalcē usq; plecto. secti
uoluminis iuxta tropologiā arripuim⁹ exordiū. & eadē te dnm dep̄cante spualis
intelligentię culmina ꝓsequim⁹. Huc usq; papa amabilis & lum karissime. & nomen
ac m⁹ omniū quos terra genuit amantissime plurimas flagitabas. ut ibi .x. uisiones
quę inesaia obscurissime sē. historica dispositioē dissererē. et omissis nr̄ōr cōmentariis
qui uarias opinationes secuti. multa uolumina ēdiderē. ebraicā panderē ueritatem.
meq; retractantē & molestissimū explanationū genⁿ intemp⁹ aliud differentē. sepissime
cōponebas. Hoc autē anno misisti filiū nr̄m heraclium diaconē. qui me manu ēserta inuisuo
caret et ꝓmissū ꝓmonita exigeret. Qđ ꝑ facilē subeam ne op⁹ inquo uiri eruditissimi sudauerē
Origenē loquor & eusebiū pamphili. quoz alter liberis allegorię spacius euagat⁹. et inē
pretatis nominib⁹ singulos. ingeniū suū facē ęcclę sacramēta. Alter historicā expositionē repro
mittens tituli. interdum obliuiscit⁹ ꝓpositi. et inorigenis secta ēcidit. an taceā et apte huius
generis expositionē nescire me dicā. & quando ꝑ potero ꝑsuadere. me n̄ potuisse magis
quā noluisse. quoz alterū inbecillitatis ē. alterū supbię. Quib⁹ abductus causis. malui ate in
genium meū quā uoluntatē queri. Breuiq; annotabo q didici fundamenta iaciens scripturarū.
Ceterū si aut tu uolueris aut spacium fuerit. & uoluntas nr̄ę xpē annuerit. spiritale sup⁹
struendū ē edificiū. ut imposito culminę ꝑfecta ęcclę ornamenta monstrem⁹. Exposuisti de
ysaia uisionē babylonis. et philistiim et moab & damasci. egyptiq; et deserta maris. & idu
meę. & arabię. et uallis uisionis et tyri. quas si latius uitar exponere. multis libris opus
erit. & exactoris mei nauigatio in annū alterū differē. Itaq; ut uis singulis testimonius
breues sententiolas coaptabo. ut non tam exponā quid sentiam. quā pauca uerbis sentienda
dimittā. Dictam⁹ hęc. non scribim⁹. currente notario articulo. currit oratio. Nolumus
enī nr̄ā laudari s. ꝓphetę ducta intelligi. nec tactam eloquentiā. s scientiā quęrim⁹ script
turarū. Incipiam⁹ ꝑ ababilone Onⁿ babylonis. quod uidit ysaias filius amos ——

Verbū ebraicū. messa. ut onⁿ. vt pondus. intelligi potest. & ubicūq; ꝓpositū fuerint. minarū
plena sunt quę dicunt. Unde miror lxx translatores. inr̄. tristia uoluisse ponere uisio
nē. S. de hoc alias. nē qđ cępim exequam. Babilon fuit metropol chaldeoz. cui rex na
buchodonosor cunctis usq; adethiopiam gentib⁹ supatis. inter ceteras uastauit et iudeā

Köln Dom 48, f. 59r

tpo euersionis ei consūmationis temp intelligo · & ingypto destructis · idol altare dnī collo ctū adxpi temp refero · & mutatione moab · thronū salvatoris intra ei positū recognosco · & indumasci ceterisq; uisionib; nrīs ee tēpoz sacramta nī dubito · ita & inuisione turi q̄ecclesia ē xpiane felicitatis temp intpior · qđ p quā edificata ē · & recepit pristinū statū · & omis negotiator muniquā ēsuetudinē portū ei ingressus ē · et mercimonia et labores ei dnō dedicent · Cernim intuitu structa xpi ecclīe · ēsiderem opes omniū qđ nī reponant nec thesaurizent · sed dent his q̄habitant coram dnō · q̄seruientes altari participant cū altari · Ministrant aut tyru nī additamta · nec adcumulandas sacerdotū opes · p uictu necessaria supperenda · vt tuta aptiū habentes victū atq; uestitū huius ētem sint · Et nota qđ non dixerit · negotiatores et mercedes tyri scificatas dnō · sic uidet arbitrant · p qui fuerint coram dnō huius dandis qui seruient ei · Sic enī & dns ēstruit ut qui euangliū p̄dicant · uiuant de euglio · seruire aut dnō & habitare cū eo · non ē loci p merita · Hucusq; uisiones eius onera · q̄ ceteris legentib; imposuit · ut iussit & ut nos qui iuuim historia intpretatione diserim · ebraice ueritatis p̄mentes uestigia · Que sequunt · adonis pertinent nationes · & generalit adtoū mundi ēsummationem de quib; nec tu percta · ut scribere · nec in otiū fiunt · ut exsup fluo ñquesita dictare · qui que sita uice scripsi · Explicit liber quintus · Incipit liber · Sextus ·

VOD IN PRECEDENTE VOLVMINE POLLICITVS SVM · VT VERA FVNDAMENTA historie · si uoluntati nrē xpō annuerit · spūale structurē ędificiū et impositio culmine pfecta ecclē ornamta monstrare · hoc insequentib; duob; libris auxilio xpi eustochiū orationib; tuis & dnī misericordia facere conabor · ut eodē labore quo quinq; lib historiā cōprehendit · vi^us & vii^us pstringat anagogen ñ omīa differentes ne multa fiant uolumina · p qđ ecclesiastici uiri ante nos senserunt breuit indicantes · Ōn seu uisio ētra babilonē · quā uidit ysaias filius amos · Videt non carnis p̄mas oculi · quā magnū ponat babilonis sit imponendū · Et quia babilon q̄ebraice dicit babel intpratr confusio · eo qđ ibi edificantiū turrim sermo ēfusus est · spūaliter mundus iste intelligit · qui in maligno posit ē · & ñ solū linguis · p opa singulor mentes q; ēfundit · Huī babilonis rex ē uel nabuchodonosor contra dm superbiens · qui die incordе suo · inceli ascendā · sup sidera celi ponā soliū meū · sedebo in monte testamti in lateribus aquilonis · ascendā sup altitudinē nubiū ero simil altissimo · iste qui ostenta dnō uniūsa regna mundi · & dic ei Hec omīa mihi tradita sunt · & ut dabo si cadens adoraueris me · Deniq; insequentib; nequaquam contra babilonē · p contra orbē terrarū cōminatio ē · dns sabaoth p̄cepit genti bellicosissime · ut ue niat de tra longinqua asumptis celi · ut dissipat orbē terrarū Et iterū Ecce dies uenit insana bilis furoris & ire · ut ponat orbem terrarū desertū · et peccatores dissipat ex eo · Deinde Principia orbis terrarū uniūsa mala · & impius peccata sua · Exquib; pbat omīa q̄ dicunt contra babilonē · admundi huius ēfusionē & interitū pinere · Sup montē caligosū siue cāpestrē leuate signū · Aplis p̄cipit & aplicis uiris ac magistris ecclarū · ut dimicaturi contra babilonē signū eleuent dnice crucis · non inhumili loco & indemersis uallib; · p in monte caligoso siue cāpestri · quor alterū significat abscondita ecclē sacramta · que ut uideret moyses & audiret uocē dnī intrauit tenebras et caliginē · posuit enī ds tenebras latibulū suū · & nubes & caligo

fol. 59

Kiel. Dom 48. f. 70a

Expositionis theronimi liber septimus incipit.

SEPTIMVS LIBER IDEM IVXTA ANAGOGEN SECVNDVS EST immo eorum. Inhoc enī x. uisionū tropologica explanatio terminatur. Quē cū tuis eustochiū pcib; xpō auxiliante cōpleuero uenia adoctauum & utranq; explanationē iuxta pores usq; adquartū libros partē explanabo. On damasci. Symmachus et theodotio assūptio damasci. Lxx. verbū cōtē damascū. addentes de suo qđ et inmo ab fecere principio. Damasci p mū nomen ingenesi legim. qui ante ysaac fuit uernaculus abraham et putabat heres. n ee sare filius expmissione generat. Interpratat aut aut sanguinis poculū. aut sanguinē bibens. aut sanguinis calicu. q omū poculo euenunt echmu eo. qui ante fidē xpi amice erat sanguinis et crudelitatis. & digna opa planctu agebat et sacco. Indierū libro narrat historia. qđ impleto anno ascenderit cōtra ioas regē iudee excreat syrię et uenerit hierusalē. et omīs principes ppli interfecerit. cunctaq; pda miserit regi damasco. q cū paucis uiris uenerat. et ds tradiderat inmanu ea multitudinē magnā nimis. eo qđ reliquissent dnm patrū suoz. Qđ iuxta anagogen et futurarū typos cōsiderandū ē. utrū hoc ad tempa domini aduenta referre ualeam. Post finē enī anni acceptabit inq asaluatore euangm pdicatū ē. ascenda de damasco gentiū excreta inpaucis uiris ctra iudā & iherusalē q religrit dnm. et omīs eoz leges ac pphetarū abstulere diuinas. et miserit regē damasci uiris ecclasticis et doctrinę euangliczę. qui adcōparationē noua mundi adhē tē fidei & inmoto orbe dispsorū iudeoz pauci erant. & tam dns tradidit hierusalē inmanib; eoz. eo qđ reliquissent di filiū qui p prophetas ante pdictus ē. Ego obhanc causam reor & saulū. qui pea pauli excurrente nomē accepit. qui emulator erat legis isse damascū. & contra credentes exgentib; pugnare uoluisse. qui indamasco uersabant. ut inde rursum hierusalē iudeos expugnatur ascenderet. Hec alicui uideat esse ctrarū si inparalipomenon libro delecta dedamasco. et nē tristicia mesaya pdicent. qi et ipsi isrl qui certe portio di est nē adūsa. nunc pspera nunciant. Et q ē isrl iuxta carnē. & adgentes dicit. uos gentes iuxta carnē q dicimini ppriū abea q appellat incarne circūcisio. sic econtrario ē isrl iuxta spm. et sunt gentes iuxta spm. et incęteras gentes est damascus. iuxta spm. ne tantū iudaicis fabulam adquiescam. Ecce damascus desinet ciuitas. et erit sic aceruus lapidū inruina. Derelicte ciuitates aroer gregib; erunt. & requiescent ibi. & nī erit qui exterreat. Cessabit aduitoriū abephraym. & regnū dedamasco. et reliquię syrię sic gla filioz isrl erunt dic dns exercituū. Sic inuitulo demonstratū ē. pdamasci uocatio gentiū significat. q amabant ut bibebant sanguinē. Iuę pqua inxpō crediderunt. pristinę cuersationis ciuitas ee desistent. & erunt sic aceruus lapidū inruina. Quomodo enī acerui lapidū qui inagris dispsi sunt inunū tumultū cōportant. sic deuniuersis nationib; aceruus credentiū congregat ē inruina ppli iudeoz. illis cadentib; et nob surgentib; Derelicte qq ciuitates aroer. id ē. miricon ecclasticis gregib; erunt. ut qs iudea reseruarent nos inco lam. siue destructa idolatria extructur euglm. Hoc & nris temporib; uidet esse completū. serapiū alexandrię. et murne templū gahe inęcclas dni surrexerunt. et ciuitates aroer. euuanglicis gregib; pparate sunt. Aroer. id ē miricę nascunt indesertis locis. uxta illud

ꝛ sic tẽp̃ hominꝰ ingebraico nꝫ habet. ingreco addit̃ ẽst. Lxx. aut̃ annꝰ tyr̃ quondã de an
gustata diminuit̃. ut expleto solitudinꝰ tẽpore. carm̃ quondã meretricũ uertat in laudes di
assumꝫ cithar̃. omꝰ cordas habeat ẽcinentes. Postq̃m bene cecidert et multa cantauert. fiat
ꝺ apud dñm memoria. q̃ ꝓpt̃ fornicationẽ oblituoni tradita erat. ꝛ restituat̃ inpristinum
statũ. habeatq; diuitias regnoꝝ totũ orb̃. et mercedes laboresq; illius nequaquã tyr̃ egregiet̃
ꝑ hus qui habitant in ẽspectu dñi. comedantq; ibibant. & impleant̃ omib̃ bonis q̃ inconuiuiũ
leticia cunctoꝝ fuerint labore collatꝫ. Sydonẽ ac tyrũ sermo diuin̄ cohortat̃. & labores ei atq;
mercedes dño scificandas ee ꝓmittit. qui n peccatoꝝ ꝑ spem salutis habeat. si tam̃ bene cecinerit
ꝛ uniuscuiꝰq; cordꝫ uirtutũ q̃quondã fuerant relaxatꝫ. in laudes dñi cõponant̃. Legim̃ in el̃o q̃rto
psalmo. q̃ specialit̃ ad coniunctionẽ sponsi. & sponse id. adnũ saluatoris. & ad ẽcles̃ primi
sacramẽta dicit. uit̃ cetera. filia tyri. in muneribꝰ faciẽ tuã ꝑcabunt̃ diuites terre. Et ipse rursus
ad sponsam tyriã loquit̃. Audi filia & uide. & inclina aurẽ tuã. & obliuiscere ppli tui. & domꝰ
patris tui. q̃ concupiscet rex decorẽ tuũ. Vnde & de de scriptione pulchritudinis ei infert̃.
Astitit regina adextris tuis in uestamẽto de aurato. circũamicta uarietate. Et iterũ. Omis gli
filie regis intrinsec̃. Si aut̃ concupiuit rex pulchritudinẽ tyrie penitentis. & uariarũ. ha
bentis ornamẽta uirtutũ. q̃nto magis merces ã negotiato tyro ꝓmanentib̃. s. & eoy qui habitant
in ẽspectu dñi. q̃ ꝓpt̃ q̃ egerint ꝑnitentiã. audient adnõ saluatore. comedite amici. et bibite
& inebriamini karissimi. Quid sit aut̃ comedẽ & bibẽ. & saturari. omnũ collatione uirtutũ
fidet lector intelligit. Lxx annis desolatũ fuisse tẽplũ. et theremias. et daniel et haccharias
docent. Ine Lechiele de sodoma legim̃ qđ restituat̃ in antiquũ. ꝛ de egipto qđ ꝑ desolutionẽ tirẽ
egipti et ariditatẽ. vii. fluminũ uterẽ recipiat ubertatẽ. Septenarij aut̃ & septuagesim̃. nu
merꝰ. qui ut de singut diebꝫ. vt de vii. ẽficit̃ docuim̃. ꝓfecta significat & ẽsum̃ta ꝑnitentiã. ut
iuste tyr̃ expleto ꝑnitentie tempore in antiquũ redeat statũ. De hac arboreꝰ meretrice. &
illud in puerbijs salomone mistico sermone signare. ne attendas pessimã mulierẽ. Mel enĩ dis
tillat de labijs meretricis. q̃ adbreuẽ inpinguat fauces tuas. & postea amarius felle repperies.
Et fenestras enim dom̃ sue inplatei ꝓspicẽ. q̃ lata & spaciosa uia ẽ q̃ duc̃ admortẽ. & quẽ
cũq; insipientẽ uiderit iuuenẽ. sapientes quippe tẽptare non audet. et transire iuxta angulos
qui recta linea ꝓdidert̃. loquit̃ in tenebris et in caligine. & sub specie uoluptatũ. q̃si uictimã
duc̃ admortẽ. Hec si conũsa fuerit et bene cecinerit. & ꝓfecte ꝑnitentie. annoꝝ temꝑ imple
uerit. comedet̃ & bibet. & saturabit̃. Audiat nouatian̄ et taceat. Explic̃ liber septimus.

EXTVS ET SEPTIMVS Incipit liber octauus.

Supiores libri allegoriã quinta uoluminis continent. quẽ olim historica
explanatione dictam. Presens op̃ id octauus lib̃ ad ẽptã interpretationem
reuocit̃ ut & historiã et tropologiam iuxta utrumq; editionẽ parit̃ disserat.
Que si longa ꝫ uidet̃ ourgo xpi custodiũ non ĩ imputes. s. scripturẽ scẽ
difficultatẽ. ꝑcipueq; isaie ꝓphe. qui tantis obscuritatib̃ inuolut̃ ẽ. ut ꝑ
magnitudine rei breue ẽ explanationẽ putẽ q̃ ꝑ se longa ẽ. Certe
nos studiosis scribim̃ et scam̃ scripturã scire cupientib̃. nõ fastidiosis et ad singula
nauseantib̃. qui si flum̃ eloquentie & ẽcinas declamationes desiderant. legant

Köln Dom 48, fol. 82v

possum dicere sic & in lxx primo psalmo scriptum est dominabitur amari usq; admare & a flumine usq; adfines terre alii iordanem putant Et hoc notandum quod inuidet terminus fluuius appellet in egipto finib; torrens qui turbidas aquas habet & non perennes Torrente egipti lxx Rhinocorurae transtulerunt quod est oppidum in egipto palestine q; confinio non tam uerba scripturarum quam sensum uerborum exprimentes Id autem nos dicimus posuisse quo lxx transtulerint cum φλαccei idem concludet aquila et theodotio labaicei interpretati sunt quod siue iurga posuisse siue aduirga recensebit numerum gregis sui intelligi potest ut non in mala sed in bona parte acceptum Et uos congregamini un et unus filiu isrl lxx Vos autem congregate unum et unum filios isrl Ofilu inquit isrl quo interpretatur est sim machus dom isrl possis adiutarus uris aruo fluminis usq; ad torrentem egipti id est abeuistate usq; adnilum uos ut ipsi congregamini adfidem dni unus et unus quia iudeorum turba non credidit quod significat paucos exiudeis in dnm saluatorem credituros uel certe apli et aplica uiri iudeorum multitudine non credente uos de toto orbe qs potueritis quasi oues morbidas referte ad caulas dni et congregate eas cum gentium ppto ut impleatur illud quod paulus & barnabas loquuntur ad iudeos Vobis quidem oportebat primum annunciare uerbum di sed quia indignos uos iudicastis salute ecce conuertimur adgentes Et erit indie illa clanget in tuba magna et uenient qui perditi fuerant de terra assiriorum et qui electi erant in terra egipti et adorabunt dnm in monte scto in iherusalem lxx Et erit indie illa canent tuba magna et uenient qui perierant in regione assiriorum et qui perierant in egipto et adorabunt dnm sup montem scm in iherusalem Inhoc loco iudei cassa sibi uota promittunt quod in consummatione mundi quando antixpi die helimen suus uenerit de assirius et de terra egipti dispsus ppls congregetur et ueniat iherusalem et edificato templo adoret dnm dm suum quod scdm litteram omnino stare non potest Hec enim de assirius tantum et de egipto sed de toto orbe terrarum qui in xpo credituri sunt uocabuntur Ergo hoc significat quia innouissima tuba uirtus aplm paulum omes qui perierant in assirius et in egipto addnm ueniat Hec dicit omes filios isrl sed omes qui perierant quod significat gentium multitudinem quod et idolatrie et magicis ac philosophie artib; obligati ueniant adfidem xpi & adorent eum in eccla Tuba autem magna potest intelligi & sermo euangli de quo inhoc eodem ppheta legimus sup montem excelsum ascende qui euangelizas syon exalta in fortitudine uocem tuam qui euangelizas iherusalem Mons quidem est et iherusalem ille est de qua sepe diximus accessistis ad sion montem et ciuitatem di uiuentis iherusalem celestem et multorum angloru milia & eccliam primitiuorum qui scripti sunt in celis Huc usq; de consummatione mundi dictum est abeo loco in quo exponere cepimus Ecce dns dissipabit terram et nudabit eam quod presenti uolumine continet Hic adiuuante immo inspirante nos xpo transeamus adnonum quod alterius ppheti habebit exordium

ARIUS MOLESTIIS Explicit explanationum in ysaiam ppham liber VIII
OCCUPATI · EXPLANATIONIS Incipit liber VIIII
in ysaiam ppheta pinter ualla dictam Unde expleto octauo uolumine nunc post aliquantum temporis spacium transimus adnonum non absque morsu & obtrectationib; inuidorum qui ignorantes quid audiant quid loquantur de eo audent iudicare quod nesciunt & ante despiciunt quam ppbent eruditosq; se estimant et disertos si de cunctis scriptoribus detrahant Quorum liuore & musitatione garrula contempnentes di poscam

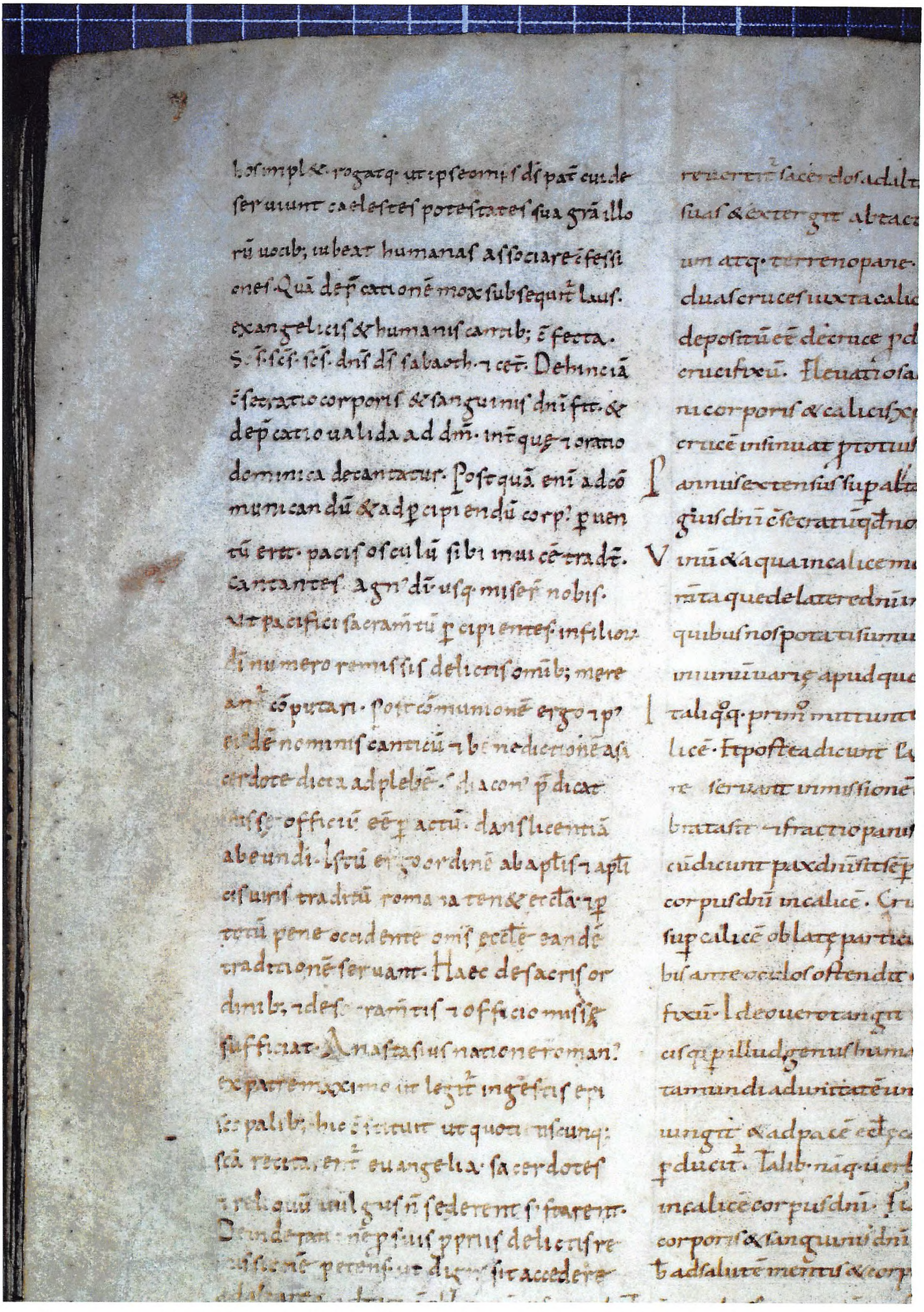
Köln Dom 48, fol. 91v

Köln. Dom. 52. fol. 177v

Lingua priore detrahat radicitus
Que corpore omni sola uiuit nequior
Illa & pcaci pessima in mores dei
Inuecta miscuit sua pariauit uerus
Audax & ipsi non pepercit principi;
A rhetore quida medicus accitus uenit
Proferre linguã precipit pfert stans
Marcyr retectã pandit in faucium.
Ille & palatu tractum digito extrũ
Vocis perennis uulnera explorat locum
Linguã deinde longe abore petrahens
Scalpellum inuasq; guttur in ipsa gutt
Illo secante fila sensim singula
Plumquã momordit martyr aut os:
Cõpressit artis nec cruore sorbuit.
In uno tussi patente rictu constitit
Dein sanguis ecta defluit scatebriens
Et fusa pulcher menta russo stemmate
Iam & querenti pectoris speciem decus
Fruticq; & ostro uestis sit ia regie
Prefectus ergo rat elinquem uirum.
Cogi ad sacra tandu posse cum uerbis ca
Pulin deoq; oblatrare & dedecus
Iubet reducia tacentẽ & debilem.
Multo loquentis t bine olim territus;
Reponit aras ad tribunal denuo
Et thus & ignẽ uiuidu incarbenib;
Laurina tecta t sulla abdomina;
Ingressus ille uotos paratus pspicit
Insufflat ipsos ceu uidens & doemoniis;
Irridet hoc asclepiades lactior
Addit deinde numq de clementius
Sicut solebas es paratus dicere.

Ifare quo diuus ac per ora eclissere
Et mitto uocem libere ut exerceas,
Romana alto corde suspiras diu
Gemitu querelam traxit et sic ore sus
Xpm loquenta lingua nũ quã defuit.
Nec uerba queras quo regant organo.
Cum pdicatur ipse uerborum dator
Quifecit ut uis uocis expressa intimo
Pulmone et oris torta sub testudine
Nunc expalato dã repercussos sonos.
Nunc temperet dentium depectine
Sitq; his agendi lingua plectrum mobile.
Siman dentidẽ fauciũ sic fistulas
Spirare flatu ẽ cinentes ẽ sono
Ut uerba ipsis explicent meatibus
Vel exitu oris cymbalis profarier
Nunc pssa labra parcenc hi antia
Dubitas ne uerti posse naturę statũ
Cui facta formaẽ qualis eet primit
Hanc nempe factor ũtere utlib & potest
Postasq; leges texere ac retexere.
Linguã loquela ne ministrã postulã.
Uis scire nr̃i numinis potentiam.
Fluctus liquentis aequoris pssit pede.
Natura fluxa ac tenuis insolidũ cor.
Quam dispar illi legib quis ẽ dira ẽ
Sola natatus ferre fere uestigia
Habe usitatũ mun hoc diuinitas
Quae uera nobis colit ẽ in xpõ patre
Mutis loquelã pertũ claudis gradũ
Surdis fruenda reddere audientiã
Donare cis lucis insuetã diem,
Haec in quis amens fabulosa existimat

Köln Dombibl. 81, f. 34a

Kln. Dom 81, fol. 64v

IAMBICVM. SENARIVM. RECIPIT IAMBUM LOCIS
OMNIB: TRIBRACHUM SIMILITER. PYRRHONISSI
MUM. SPONDEŪ. DACTILUM. ET ANAPESTŪ. LOCIS TAN
TŪ IMPARIB: PYRRHICHIUM LOCO TANTŪ ULTIMO.
AURELIUS PRUDENS VIRTUTUM PROELIA
CLEMENS. CUM VITIIS CECINIT METRICA SCOLASTICUS ARTE

℣: Aurelius prudēs virtutū prelia clemēs
Cū vicijs cecinit metricā scholastic⁹ arte

Multos praecipitans inopertam incendia cogit
Et patitur uitare focos. quib. aestuat aurum
Qd petit arsurus pariter peculator auarus
Occupat interitu. neq. est uiolentius ullum
Terrarum uitium. qd tantis cladib. aeuum
Mundani inuoluat populi. damnetq. gehennae
Quin ipsos tentare manu. sic redere dignum e
Ausa sacerdotes dni. qui pelia forte
Ductores primi ante aciem plaudebant
Uirtutu. magnoq. implebant classica flatu
Et forsi innocuo tinxissent sanguine ferrum
Nil ratio armipotens gentis leuitidis una
Semper fida comes. clipeum obiectasse tetigit
Hostis abincursu claros texissent alumnos
Stant tuti rationis ope. stant turbine abomi
Immunes. fortesq. animi. uix incute summa
Praetringens paruos tenui deuulnere laedit
Cuspis auaritiae. stupuit lues impba castis
Heroum iugulis longe sua tela repelli
Ingemit. et dictis ardens furialib. infit
Uincimur heu segnes. nec nra potentia pfert
Uim solitam. languet uiolentia saeua nocendi
Sueuerat inuictis quaeuirib; oma ubique
Rumpere corda hominu. nec eni ta ferrea quequa
Durauit natura uiru. cuius uigor aera
Spernerent. aut nro foret impenetrabilis auro
Ingenuu omen neci dedim? tenera. aspera. dura
Docta indocta simul. bruta sapientia. necnon
Casta. incesta meae pa tuerunt pectora dextrae
Sola igitur rapui quicquid stix abdit auaris
Gurgitib. nobis ditissima tartara debent

Sunt nonnulli qui uolunt peculatores furs. aubo peculor. peculatrisue nire

Omen genus hominum rapit illa genus. mortalia cuncta

tuba bellica. t tuba naualis

Flauius inferni. qui grat infra

Köln. Dom. Lib. 81. f. 84r

caelestis semp regni in humiliū animo memoria. IASPIS. Viridis ē .viii.
coloris extinctus quasi floribꝫ; apparēs. Alius ē smaragdini coloris.
quo omā fantasmata autumant fugari. significat uiriditatē fidei.

SARDIUS. Qui ex integro sanguineo coloris est. martyrū gtam sigf. .viiij.

TOPAZIUS. Quantū mutatione rarus. tantū in empione pciosus. .x.
Duorū colorū ē. Unū habēs auri purissimi. Alterū aetheria claritate relucentē. omniū gēmarū superans pciosissimā claritatē.
eminens dulcedo caelestis uitae. SMARAGDUS. Mimiae .xi.
uiriditatis ē. adeo ut herbas uirentes. frondes etiā gemmas
superans omīs. Inficiens circa se uiriditate repcussū aerē. signi
ficat animas fide semp uirentes. quoꝫ magis ad ūsitate
sciti tēptantur. eo magis ad hereditatem ire satagerūt.
CRYSOPRASUS. Viridis aureaeq. admixturae. qđ dā .xii.
etiā purpureū iubar trahens. intē uenientib; gratissnascēt
in india ppe solis ortū. Ideo designat meritorū fulgur
scōrum.

Cappellani primitus dicti sunt a cappa beati martini. quam
reges francorum obadiutoriū uictoriae. in proeliis solebant
secum habere. quā ferentes. et secū habentes cū ceteris scōz
reliquiis clerici. cappellani coeperunt vocari.

Köln Dom. Bibl. 81. f. 95r

quidē ē tēpus nī ē. Nec sed p̄cam. donec nos
inducas in tēptationē qua sustinere nō possum.
Que ē. septima. sed libera nos a malo. Quomodo
recte legendum est. id ē. a dubolo. a peccato. a
abominabilo rum tēptamentorū. Amen. qđ
in fine est. Quomodo intelligit̄ teutus
lingua dicit. Amen. hebraice dicit. qđ
fiat nec uere. a fidelibus interpretatur.

Sacrificiū p̄ defunctorū fidelium requie of
ferre. t. pro eis orare. ex p̄cepto dñi hoc custo
dit ecclesia qđ a p̄ncipio fidei traditū sit. Hoc
enim ubiq; catholica tenet ecclia. Que nisi ecclie
ris fidelib; defunctis dimitti peccatorum
peccatorū spiritib; t. elemosinā facere. t. sacri
ficiū deo offerre. Nā cui dñs dic. Qui pecca
uerit in spīm sanctū non remittet ei neq; in hoc
seculo neq; in futuro. Demonstrat quibus
dā illic dimittenda peccata. quod ā pur
gatorio igne purganda. Ergo in vali
bris dialogorū scī gregorii inuenit. &
legit a multis ubiq; gestum sanctā frequen
tatē exēplo ascensus seu visionē reuelatā esse
mab. defunctorū multis p̄ desse oblatas
eis sacrificia. Ergo in quodā loco dic
ā. aūo. augustino. Defunctorū animas
adiuuari pietate suorum viuentium ut re
mittat̄ eis. sacrificium offerat. t. elemosine
fiant. ecclīa. Quid quod ipse in hac

meū p̄parauit. dū ad hec membra per
uenerat. p quos ista p̄sunt. que cū ipso illo
fiunt. Nā pomib; p̄sunt sup̄dic̄ f
ferentiā autē qua quisq; gessit vi cor
pore. Nā quid de bonis. & quid de ma
lis p̄pitiationes sunt. Bona de malis enim
sine ullis sint adiumenta mortuorū.
quales cūq; tamen iuuor ū sol ad eos.

Quib; autē p̄sunt. aut ad hoc p̄sunt. ut sit
plena remissio. aut certe tolerabilior
fiat ipsa damnatio.

Köln. Dombibl. 21. f. 96

ꝓcui & consilium mox prebetur: ut ꝑ sea lios adiurgia
dirimenda ē statuat: & ipsi liberius ad erudiendos
populos: spiritaliū arcana cognoscēda: & sub iecti sergo
inferiora gerenda sunt: a rectoribꝫ summa cogitanda;
utsili ce & oculū quipuidendis gressib; præmuniscura
pul ueris ñ obscuret; Caput ñaq; sub iecti ꝫ sunt cuncti
quipræsunt: & ut rectapedes ualeant utheri ca-
pere hec procul dubio caput debet ex alto pu idere;
ne ꝑ fectus sui uimere pedes torpeant: cū curua
ta rectitudine corporis: caput ipse ad terrā declinat;
qua aūt mente animarū præsul: honore pastoralis
inter ceteros utitur: sunt terrena negocia querephen
dere inalius debuit: & ipse uersatur; qđ uidelicet
extra iustę retributionis: ꝓ ꝓpheta dns minatur
dicens; & erit sicut populus: Sic sacerdus; sacerdos inosee
quippe ē ut populus: quando ea agit quis spiritalioffi
cio fungitur: quę illi nimirū faciunt: quia d huc de
studiis carnalib; iudicat; qđ cū magno silio & dolore ingeremi
captatis hieremias ꝓpheta conspiciens: quasi sub de
structione tēpli deplorat dicens; quomodo obscura
tū ē aurū: mutatus ē color optimus: dispersi sunt la
pides sc̄i ar u; in capite omni um platearū; quid
ñaq; auro quod in cæteris præminet & in
si excellentia sc̄itatis; quid colore optimo: nisi
cunctis amabilis: reuerentia religionis expri
mit; quid sc̄is lapidib: nisi sacrorū ordinum
ꝓfectus significat; quid platearū nomine: nisi pre
sentis uitæ latitudo figuratur; quia enim gr̄oco
eloquio: platea: latitudo dicitur; ꝑ fecto alcuinus

Köln Dom 89, f. 25r

desperandi ꝓtra dirtaxat ut & ostensa desperatio formidinē incutiat & subuncta à monitio adspē reducat districte nāq; cōtra illos dumne sententiae ꝓferende sunt ut adcognicionē sui considerata ētna animā aduersione reuocent.

Audiant enim inse impletū ēe qđ scriptū ē sicon tuderis stultū lūpila quas ipti sanas ferientē desup pilo ñ auferetur habeo stulticia eius, con tra hos ꝓphēta dño queritur dicens. Attriuis tieos & renuerūt accipere disciplinā hincē qđdiꝝ dic. Int fecier ꝑdidi populū istū. & tamen auuis sum. ñsum reuersi hinc rursus aīt populus ñēre uersus. adp cutientē se hinc uoce flagellantiū ꝓphe te cōquerit dicens curauim babylonē & nō ē sanata.

Babylon quippe curatur nec tamen adsanitatē re ducitur quando mens inprāua actione confusa uerba correptionis audit flagella correctionis ꝑcipit. & tam adrecta salutis trinera redire cōtēpnit.

Hinc captiuo israelitico populo nec tam abinquitate con uerso dns exp̄bat dicens uer sae mihi dom̄ israhel inscoriā oms isti & stagnū & ferrū & plūbū. inmedio fornacis. desiapte dicat purgare eos ꝑ ignē tribulationis uolui & argentū illos uel aurū fieri quesiui sedinfornace mibi inues. stagnū. ferrū. utplūbū. uersisunt quia non adunitatē sedaduersa & ia intribulatione pruperē, Aes quippe dū purgatur amplius metallis ceteris sonitū reddit quigitur inpcussione positus. eru

ptit

Köln Dom 89, f. 51v

sine oblatione suscipiantur; Si autē non mandu
cauēr. biennio subiecti pœnitentiæ tertio an
no sine oblatione cōmunicent. ut p̄fectionē qua
driennio consequantur; Si enes epōs autē erit potes
tas modū conuersionis eorū p̄bare. uel humanius
ergaeos agere. uel amplius tempus adḋere; An
te oīa uero. præcedens eorū uita exposteriori in
quiratur. et ita eis impartiatur humanitas;

DE LAPSIS EX CONCILIO NICENO. CAP. XI.

XXVIII De his qui præter necessitatē præuaricati sunt.
aut præter oblationē facultatiū. aut p̄ter peri
culū. uel aliqđ huiusmodi qđ factū est subrīr ran
nide licinii. placuit sīr nodo quāuis humanita
te p̄bentur indigni. tamē eis benuolentiā cōmo
dari; quicūq: ergo ueracit̄ pœnitudinē gerunt.
tribus annis fideles inter audientes habeantur.
et sex annis omnis e cōtritione dentiant; Duobus
aut̄ annis. sine oblatione populo oratione
cōmunicent; DE HIS QUI AB RENUNTIAUERUNT.
ET ITERŪ AD SECULŪ SUNT REGRESSI; EX EODĒ

XXX Quicūq: uocati p gratiā. primū qui ĒCILIO. CAP. XII
dem impetū monstrauēr deponentes milicie
cingulū. Sīc post modū uero ad pprium uomitū sunt
relapsi. Itaut quidā et pecunias tribuēr. et bene

Köln 121. f. 12r

data cõmittit · et qui habet peccatũ ꝓpriũ · et sequit
alienũ; incassũ animus refistit cupiditati sinon resis
terit et timori; aduersũ hęc faciliusdõ iuuante puide
bitur. / Sicirca metropolitanos priuilegia ascis
patribus constituta ꝓmaneant · si metropolitani cir
ca parrochias suas ordinẽ suũ ea quæ decet et uenera
tione custodiant · at nec electio praesules nec con
tẽptus depręciet obsequentes · Quaestiones inoperi
bus tra fixa habeant in cordibus quẽ admodũ le
guntur inscripturis · Nulla intẽptionũ semina
nullae runt fomenta discordiae sed regnante carita
te subilla quae nob dispmisit et retribuet pace inuet
QDNOSORTEAT EOS AUTQUẼ LIBET EX CLERO PER PECUNIAS

XIII Siquis epus per pecuniã fecerit ORDINARI EXC CALCIDONS · CAP · II
ordinationẽ et sub praetio redigerit gratiã quẽ ꝑ pouec
uendr ordinauerit quę per pecunias epm̃ aut prbm · aut
diaconũ uel quẽlibet ex his qui connumerantur in
dero · aut ꝓmouerit ꝓ pecunias dispensatorẽ aut
defensorẽ · ut quẽ quã qui subiectus est regulę ꝓ
suo turpissimi lucri cõmodo is cui hoc adtemptata
ꝓbatũ fuerit ꝓpriu gradus periculo subiacebit;
Et quis ordinatus est nihil ex hac ordinatione uel pro
motione quae est ꝑ peregrinationẽ facta ꝓficiat
sed sit alienus ea dignitate uel sollicitudine quã
pecunias quaesiuit · Siquis uero mediator tamen

Köln Dom 121, f. 80a

DO DEFONCTO QUALIT AGAT ERGA DEFUNCTUM A MORTE DETENTO

Mox ut uiderit eu ardere cum ppinquante communicand est de sacrificio & missione
dns & ipsoꝺie qꝫ comunio erit defensor & adiutor in resurrectione iusto
ipsius resuscitabitur. Post comunione pcepta legat de passione dominica
inter coꝝ; insup mr prb aut diac usq; egrediat anima de corpore; Primus
enim anima de corpore fuerit egressa dicat. R Subuenite sci di. V Requiem
lecna. Inde sequit AN Suscipiat te xps. pst In exitu isr. AN Cum sanctis
pt Dilexqm exaudiet dns. totum ordine usq; ad finm cum tribulare. Inde dicta
cer dos oratione sic missa finitor. cum nec dum tumulum. Postea lauat corpus &
postqua inferat propositu fuerit a nequa de domo egrediat dic AN De profundis maxime
cum pt Dns regit me. AN In tumulo pst Quem ammod AN Audiui uoce pt
Dne exaudi. n. Postea deputandus qui ibidem sine intermissione psallat. psal
mis & responsoria p mortuos siue lectiones debeat ob & cuiuscunq; ora inglus
omnimodis simul inglus celebrent psalmos cum ipsa & ant sine att & lectiones sacrifi
offra pantem uer & ipsi coꝝ; in secta debeat usq; dum ipsa anima missa celebrent
Cum uero ipsa expleta fuerit ueniat ipsi coꝝ; precedentib; ante eu cereis cum tribulis
cantantib; AN aperite mihi portas iustitie pt confitemini dno. Postea
ponatur in sarcofago & a nequa operat de sacrificio & oratione sicut missa
mos; contine & inter incantantib; AN si quis in manica pt Que ammod
AN In gredior in locu tabernaculi pt Iudicame dns. ne am priusqua ope
riat AN Heu requies mea in seculi seculi. hic habitabo qm ele gi eam.
pt Memento mei dne dauid; INCIPIONT IS AD MANDATUM, Mandatu
nouum do uob. pt Beati AN Postqua fuerit ex dns pt Confitemini dno & inuocate
AN Clo cantisme. pt Dns misereatur. AN In die illius pt Magnus dns AN Diligam
te nostinuce pt Et ecce qua bonu AN Sicut odor & incensum ascendat pt Qua dilecta
AN Ubi caritas pt Dns mr refugiu AN Dne ne in furore tuo arguas me Dne ne con
tra tu pedet AN Confitemini dno & inuocate nomen eius. Inuocabo dnm & ab inimicis
AN In loco pascue ibi me collocauit. V Dns custodiet introitum
AN Xps dies cendat mundu redeme & liberat & a morte hominem exemplu pre
buit suis discipulis ut nemine pauere

Anno dominice incarnationis DCCCXXII. apud confluentiam iussu
uenerabilium principum Karoli uidelicet & Heinrici regum reuerentis
simorum congregati sunt epi numero VIII. Herimann Agrippinae
archiepus. Herigerus Mogontiae archiepus. Thiedo Uuirziburgensis.
Luitarius Mudanensis. Duodo Osnebrugensis. Ruhcgau uuo Uuormacien
sis. Ruhcuuin Straxburgensis. Hunacho patherbrunnensis
cum abbatib; aliisq; sacri ordinis uiris quamplurimis. quorum cooperante
& sententia seorum confirmante, xpo dno. In sino dali residentes
conuentu multa utilia ac scae dei aecclae profutura salubriter

Köln Dom 123. f. 80a

tractantes consilio · ut ea quæ statuer· hoc maxime ne
sarii · & instanti pdoror tẽpore pabusionẽ frequentissimum
cognacionis incestũ sũma cautela utrandũ firmauerunt · hoc est
ne ullus xpianus infra quartã generationẽ nupcias copulare pſum
II · Itẽ placuit ut sicẽ pcedentium sententiis patrũ firmat nullus
ppriũ filiũ & filiã a fonte baptismatis suscipiat · nec filiolã nec com
ducat uxorẽ · nec illã cuius filiũ & filiam ad confirmationẽ de
Ubi autẽ factũ fuerit · separent · III Deeo ut non plures ad susci
endum baptismo infantẽ accedant quã unus siue uir siue mulier
in confirmacionib; quoq; idipsum fiat; IIII Simulier uero inuenta
legitimo uiro · a bat ero fortassis · contra fas adulterata fuerit
ñ liceat illi adultero si legitimus uita decesserit illã quã pri
stupra aut moechã legitimo sociare coniugio · sed si hoc fecerint
separati penitentiæ subiaceant · V Ut ecclesiasticarũ rerũ iudex
VI · ad solos pertineant epõs; Hoc quoq; statutũ est quatin ecte quo
cũq; monachorũ in singulis parrochiis sitæ epõrũ ut decet dum
subdant regimini eius; debita obsequia inexercendis ecclesiasti
curæ negociis sollicite exhibeãt · ipsi pcul dubio monachi epiſſus mi
VII · obediant · Itẽ interrogatũ est quid de eo faciendũ sit qui xpianũ
hominẽ uendiderit · responsum; est a bomnib; homicidii reatũ
VIII ipsũ hominẽ sibi contrahere · Si quis uero laicus · clericus seu cuius
sẽcus psona ppriæ ecclesiæ locat res alicubi donare delegauerit · de
cionũ puentũ priori ecte legitime assignatũ inde abstrahere nulli
habeat potestatẽ; Qd si facere tẽptauerit · tali fraudi ira
VIIII habeat; & ipse ademendationẽ ecclesiastica coherceat censura; Pla
quoq; adeandẽ sacrã synodũ quos dã seculares irrationabiliter aliquã
suas ecteas cõmendasse · & libitũ uoluntatẽ uoluerint auferre · Quocirca
mãt firmari conuenit · ut nullus pr deinceps aliquã suscipiat ecclesiam
nisi in psencia epi & eius uicariorũ nec habeat quilibet laicus ullã potes
tatẽ eã auferendi sine iudicio epi aut archi prbri · Si enim is dẽ prb
iusticiæ puenit fuerit · qd eã minus iuste in ecclesiasticis pcurare
officiis · auferat abeo; Si autẽ · indẽpnis laboris sui utat cõmodo;
Cũ uero defunct fuerit · nullũ dominũ in substanciæ illius possessionib;
sibi dñs uindicet · sed duæ partes inelemosinã pipsius largiantur anime;
X tertia autẽ pars ecte cuiuscunq; pfuturã relinquat · Si quis pre
hæc fecerit · ecclesiasticis correptionib; subiacebit · Hoc qq statutũ est
ut nullus pr missã celebret · nisi duob; psentib; sibi respondentib; ipse ei us p
habeat quia ei pluraliter abeo dr Dñs uobiscũ · & illud secreta sit orate pme
aptissime conuenit ut pluraliter ipsius respondeat salutationi;

Köln Dom 123. fol. 80v

Köln, Dom B. 185

Oosthout - Schilling, Boethius De arithmetica, CCSA (1991) p. XIII
(keine Fortsetzung)

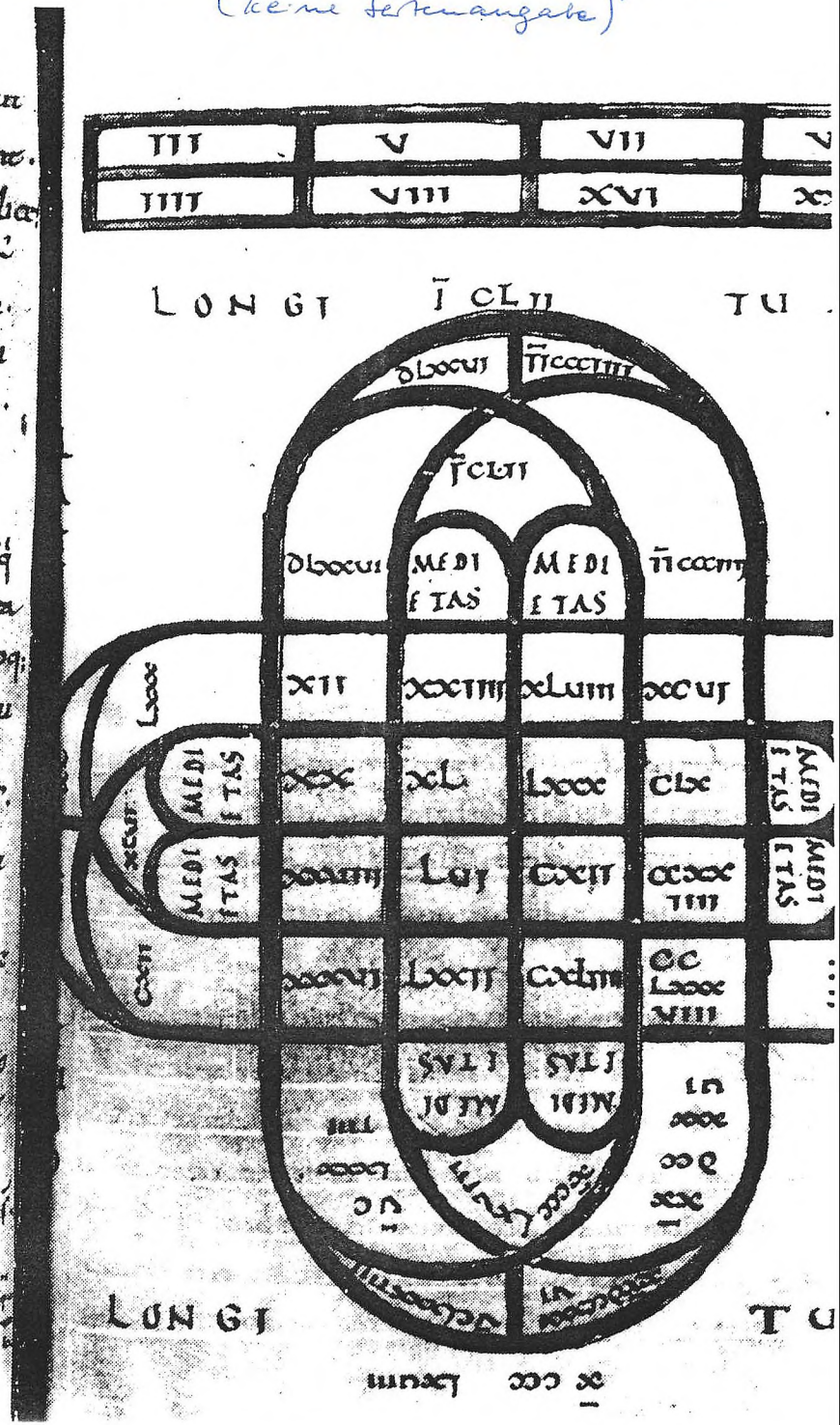
Ar fuerint equales ẽmi
m ut fr unus medietas
quor ẽficit ipse numerus
m se ipse multiplicata ut
ẽplent reliqui ẽmini. al
trans ferus multiplicatus qd
pacta qui in subiecta
figra depingit ẽ
proprietas ñ
patet pri
um in ẽ
dr.

In Latitudine qd habet ad
finem latitudine partẽ
imparii ut quam
cũ habuerit duo
extremitates
dimidium
earum
habet una
medie
tas in
ter
eos.

Superius dictum ẽ qd partẽ impar
numer. fr. singules ẽmini habue
rit ut se ut eorum minimo rũ
ñ. ipse aũ mediet. cum extrẽis
simus. supra dẽ hinc inde ẽminor
si fuerint ut. ii. iii. vi. xc.
qd si fuerint pules ẽmini ut se
minimo duo mediet. ipse
tunc pules ẽrunt. sup se posit
ẽminus ẽminus ut se. ii. vi. x.
xxxii. q ratio q in subiecta figr
m exprimit. ipsorũ parte im
parii dr. Ita ubi de partẽ
pari, dicit ubi duo extre
mitates ut se multiplicate
eorum collignt. q pariũ ut
mediet. ut se multiplicatus.
ut. ii. iii. xxii. Simil ẽ. viii. t se. ii. ubi ẽ. qd hic duo similiter
ti duo mediet. multiplicatus
duo extremitates ut. v. ii. xx.

mq; p se vi. multiplica omnis q sub se fr.

Ita quatuor a omnis in ordine superiores multiplicent eos qui
subipsis in dispositione sunt. omnis impariter pares procreabunt.
Hanc autem rei tale sumam exemplũ. sit resq; multiplicet
xii. fient. Vel si. v. quatuor multiplicent xx numerũ
excrescet. Vel si item. viii. multiplicent. iiii. xxx viii.
succrescet. atq; hoc usq; in finem. Rursus si. viii. multipli
cent. iii. nascent xxiiii. Si. viii. in. v. fiunt. xl.
Si. viii. in. viii. colligent lvi. Atq; ad hunc modum si
omnis inferiores duplicet. a superioribus multiplicentur.
Vel si superiores eosdem inferiores multiplicent. cunctos q
nati fuerint impariter pares inuenies. atq; haec est admira
bilis huius numeri forma. Quod cum fuerit dispositio descriptaq;
pspecta numeraz ad latitudinem partem imparium. ad longitu
dinem partem parium numeraz proprietas inuenit.
Sunt enim duab; mediocritatib; aequales duae extremitates.
Vel una mediocritas duę duplices extremitates. In longitu
dinem u partem parium numeri. rem proprietatem designat.
Quod enim subduab; mediocritatib; etiam ad eam quę sub ea
mis efficit. Vel quę ab una mediocritate nascit aequalem. illi quod
sub utriusq; extremitatib; etiam. descripto autem quę subpo
sitae. hoc modo factae est. Quantoscunq; in ordine partes pares
numeraz tenarius numerus multiplicauit. quotcunq; exco procreatis.
primo fuerit dispositus. Rursus q eosdem multiplicans quinarius natus
secundo loco fecerit. Cum quos septenarius ceteros multipli
cando procreauit. eosdem tertio conscripsimus loco. atq; ideo reliqua descripti
Leonis paree processimus.

p. XIII

Koln 185

Et diuersendę molis labor? Aliasq; mandę imagines arte,
nec eiusdem artificis manus pelea operis nouę expectauit. Nempe
fabrę in ambusta bulla commissa fabrorum. ergo Rustica ob
seruatione decet pręcolos fuci more arma a sollerna pquisi-
tiora operosis duboica rectemus. multiplicem materiam pre-
parant. Nonnęidem quoq; in bellorū usus instrumentis hic
spicula sagittis exacuit. illuc alidus ornatq; gemit. Incudo
stat uso rudi. Cimbonis regmina. proprii labous sibi infigendo
mereantur. Tam multa artibus artium applicetur. Ast nostri la
boris absolutio. longe ad faciliorem curre euentum. Tuens so
lus manū suppremo operi imponet. Inquo nihil de iudicii
necesse est laborare consensu. Quam libęni hoc iudicium mul
tis artibus probę urexcultum, amoram comulatur examine.
Experiare igitur lect. quam in hoc studio longiora cursus
labor adiecerit. Amoeni subtilis fugas exercitatę memorię lo
cutas comprehendere. impunitorum maciei orationis a denique
eligantiarum oculis impedita sententias expediendas sufficiet
uatione. Quę alienq; quoque eadem laboraquerunt. cum uitę
operumque perfectionis litterarum possis gratiae operationis
exercitibus. quantum de nobis iudicaue andeant. solicitum pro
nuntiatione prescribere. Amoenus autem obnoxius instrumen
tis. artissimam ingenii ipse crastinationis legem constringo. sed pau
latim liberius elongatus. Alienotinem nonuestigus insisto.
Nam ea quę de numeris amoenacho diffusius disputata sunt.
modeste breuitatis collegi. & quae erant earta uel oculus
angustiorem in collegium ac praestabant actum. mediocri
adiectione referam. Vtique quando ad eundem rerum nos
tri scia fecundis ad diserta nobis uertemur. Quod nobis quam
ut fugiles ac fecundo consterere. fractes fabri ut lectis aquosce
Contingat quartus. Marthe seos disciplinarum de arte bmedica

= Nunc incipit secunda pars huius libri adiectionis

2 Iterum ad rationis q̄ sum pfectionem re
uisos fredt. uillam machi q̄ ade
ulentia rerum structus formulis ac
descriptionib; egute

3 sub q̄ cauo q̄ minperm sed au
t superius iungendum ubi ex pe
riare i gr̄ lect & dict̄ uirbi della
t enumerarum q̄ linguarum p'

Köln Dom 186, f. 1v

naturapriorasume quaepsoconstare. quamella quequidaquare
referantur · sedoctauam eccipsa musica modulatio. numeroqñ
nominibus annotatur · Ideoinhaberiuoporteat. qdmge
omĕtrica pdocuimus · Diatessaron. diapente. diapason.
abaere eodem ternarium nominibus numerauimus · Ipsorumque
quesonorum aduersusse proportio. solus inequalibus numeris in
uenitur · Quumisonus in diapason symphonia est. idemduplex
numen proportione colligitur · Quae diatessaron est modula
tio. epitriti conlatione componitur · Quandiapente sympho
niam uocant. hemiolia mediocate conungitur · Quumue
ro epogdous est · idem consat musica · Quesingulaprequlabare
harum operis sequentia. quartaprior sit arithmetica. sine ulla
dubitatione monstrabo · Sphaerica uero. atque astronomice.
cum epogdoa quarta duo reliquae discipline. haecerta ratio
nis precedunt · In astronomiam. circulisphera Cum ipsa
stella
te liquerit cale. modusque exierit · Quae omnia geometrico disciplu
ne curasum · Quare est iam exhoc ostendere. sensu cęlorum
motuum · quodomnis motus est post quietem. certaque spatia
proprios est · Mobilium uero astronomia. in mobilu geome
trica docet ratio est · uel quod armonicis modulationibus motus
ipse colebrant astrorum · Quare constat quoque musicę unum
astrorum cursus enquirere cępisse. quam superiorem astronomiam
arithmeticā dubium non est. cum prioribus quae illa iudicem
antiquioi · Proprie cam · ipsa numerorum natura. omnis astro
rum cursus · omnisque astronomica ratio constare uidet · Sic
numera
mus ergo numerorum occasusque colligimus · Sicut deum ueteres uocaue
runt · quod omnium rerum custodiam sic deseruando complexa
tunc uariationes agnoscimus · Quare quoniam prior uidetur
arithmetica usus est · hinc disputationis sumamus exordia ·

11 Omnia quae cum quae aperte gignerum natura constituisse

Köln Dom 186, f. 4v

numerorum idem ratione sumam. Hoc enim sui principa
le maxime conditoris exemplar. Hinc ut quaecunque deino
rum multitudo cogi possit. Hinc comperiuntur. Hinc motus
astrorum caeliquecommertio. Quaerimus sint cumquorum
um simul sumerorum communicatio. cum quoque
numerorum necesse est propria et proprietas aequalitas
substantia primorum cum quorum compositum non sit diuersis
quidem numeris substantia continget. compositus exemplum
cum eorum ut ita dicam ad eo compositus est. Porro autem
nihil eorum similibus componi dicitur. nec quasi nulla ratione
proportionis habeant. Et ea omnis substantia naturaliter ca
sura. Constat ergo quo communicat est numerus ex similib
us communicatum. neque ullus quidem numerus nulla ratione
proportionis habet. Et rursum ex omnium numerorum principia
gaudet ad substantiam quidem qui constant semper quae sint
ant. Nequeorum quae non subsistent ut sint efficiunt quicquam potest.
Et sunt ipsa dissimilia ad proportionem componendi. Habeant
sunt quibus numerus constat. par ad par. Quadetur
naqui dam potentia cum disparata sine comparatione quae ex una ma
gnitudine qualitate
mensuratur. ad exuno
tionem deducuntur. Et humanam compositionem modulatam
rerum omnium ungeuntur

Et primum quid sit numerus definiendum est. Numerus
est unitatum collectio. uel quantitas ex unitatibus
constans. Huius species primae duae sunt. impar et par
quae pares. Et par quidem est quae potest in aequales duas
diuidi. unum medium non habens. Impar uero quae in inaequa
lia diuidi. quod in medio praecisum unum sit medium.
Et haec quidem huius modi definitio ad ignorantiam et nouitatem est. Illa
autem secundum pythagoricam disciplinam talis est. par nu
merus est qui subita diuisione potest in maxima
les in ordine ad quae extenuatus non manentes ultra indiuisibilitatem incidunt sine
ultima diuisione. Est autem subita diuisio ad minutiam et ordinis. In qua nihil ex separ
tae partis detrahitur.

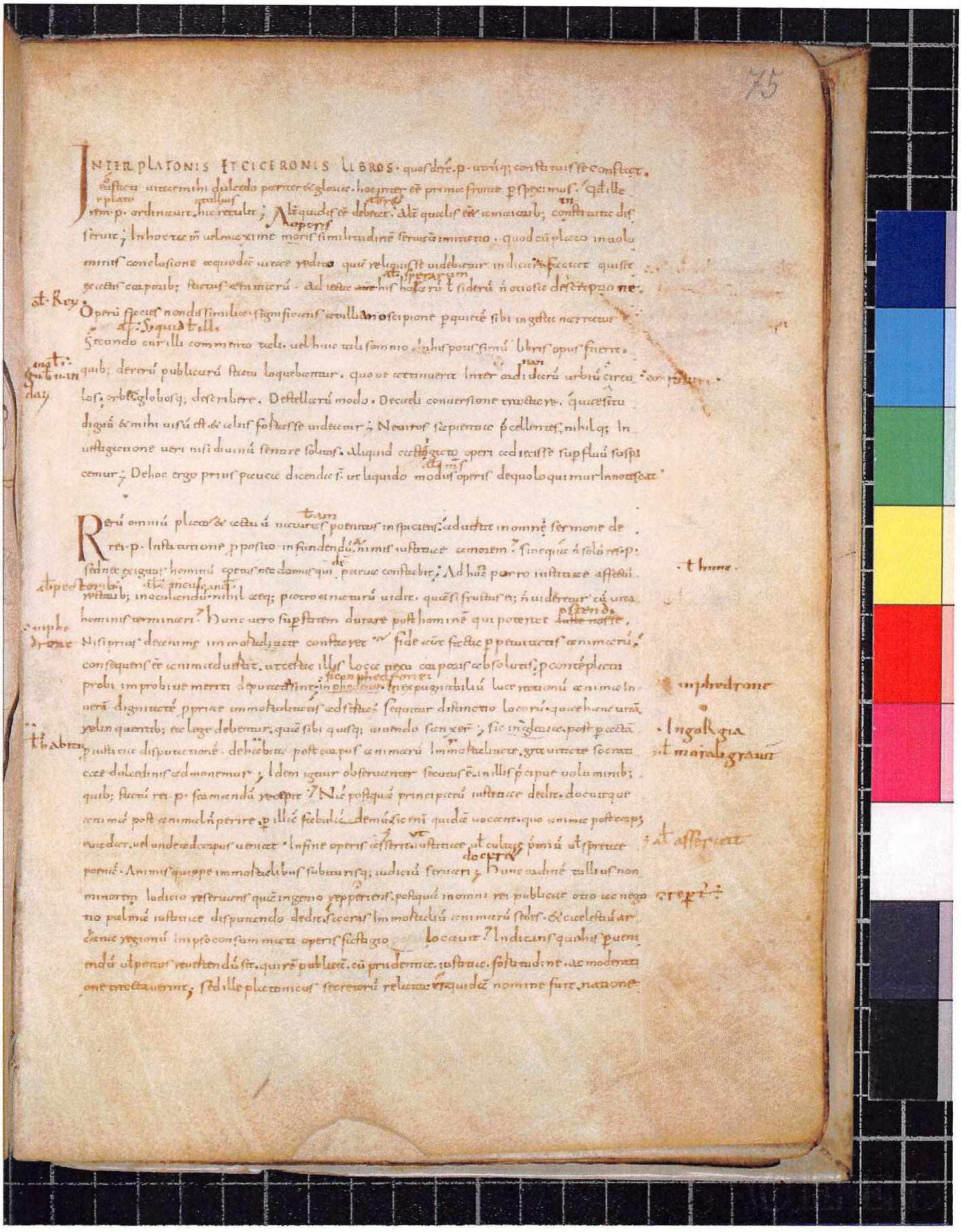
[illegible] dicitur quia nihil ex eam similib, componi uidetur differat. et rursus nihil ponit ex eadem differentia componi
carens similitudine.

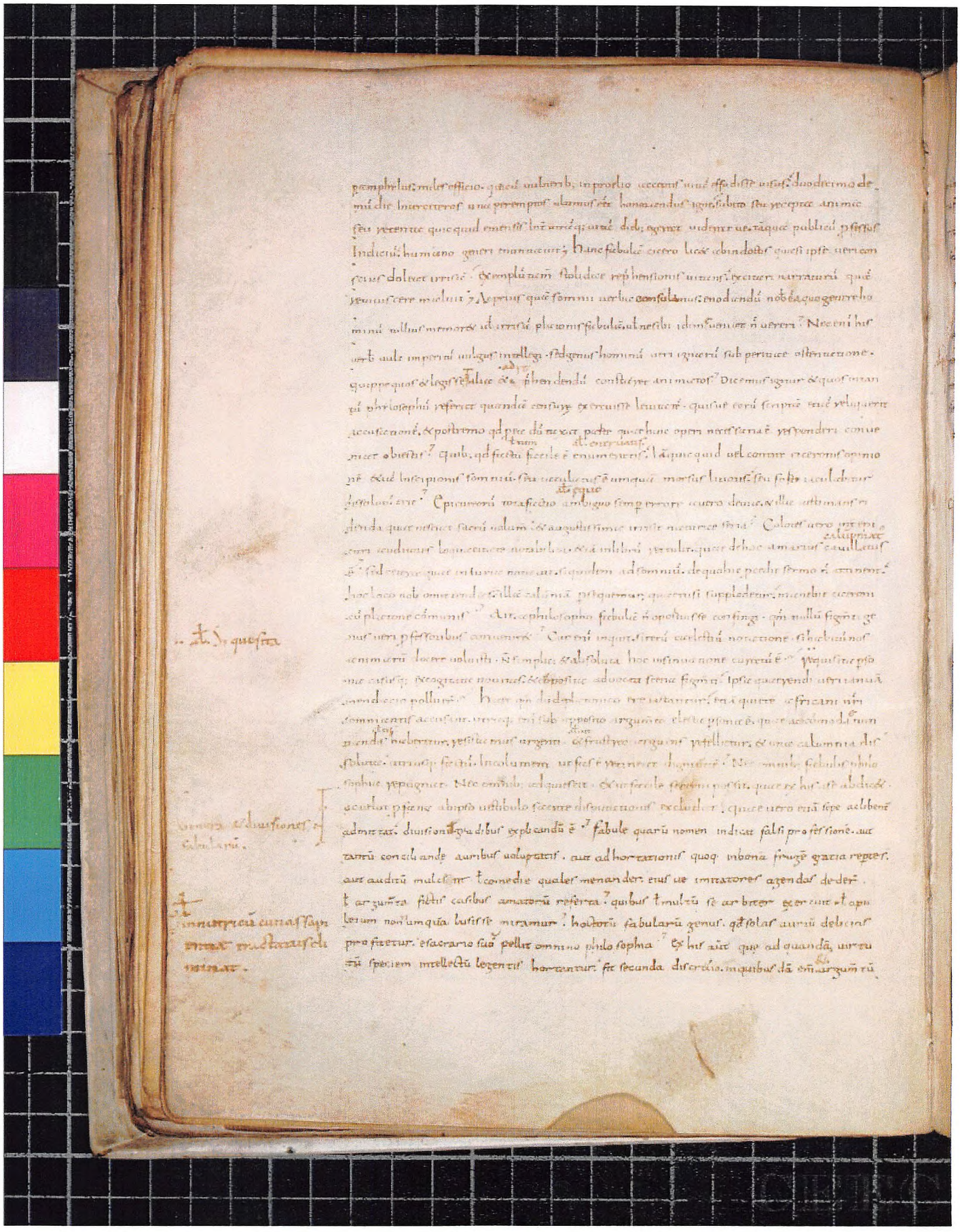
Parem dicimus quibus numerus constat et dissimilia et componi

Ideoque parem esse componi.

111

Köln Dom 186. f 5r

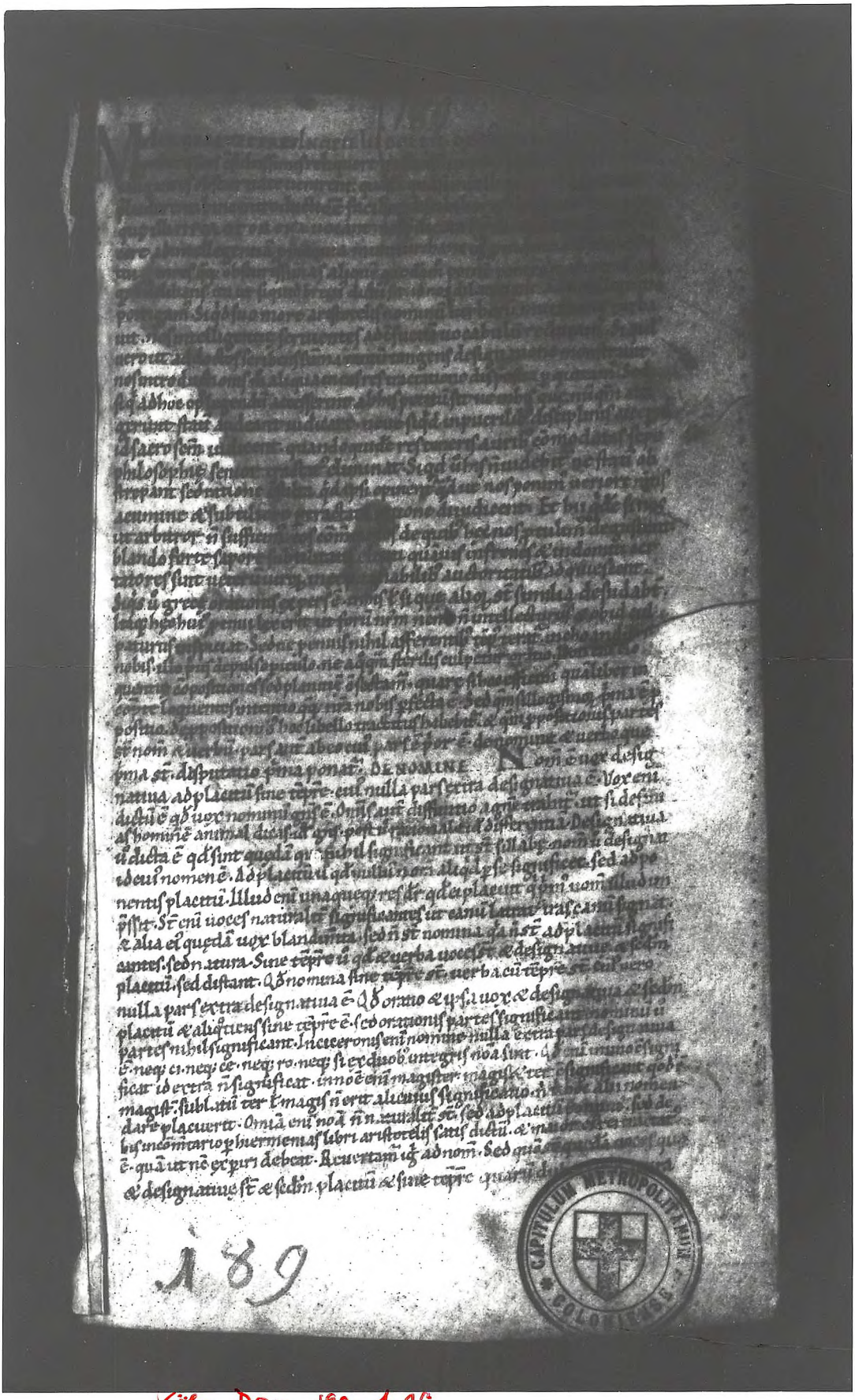

Köln Dom B

CEEC

http://www.ceec.uni-koeln.de/ceec-cgi/kleioc/0010/exec/pagemed/%22kn28-0186_150.jpg%22/s... 06.04.2009

189

Köln. Dom 190, f. 1r

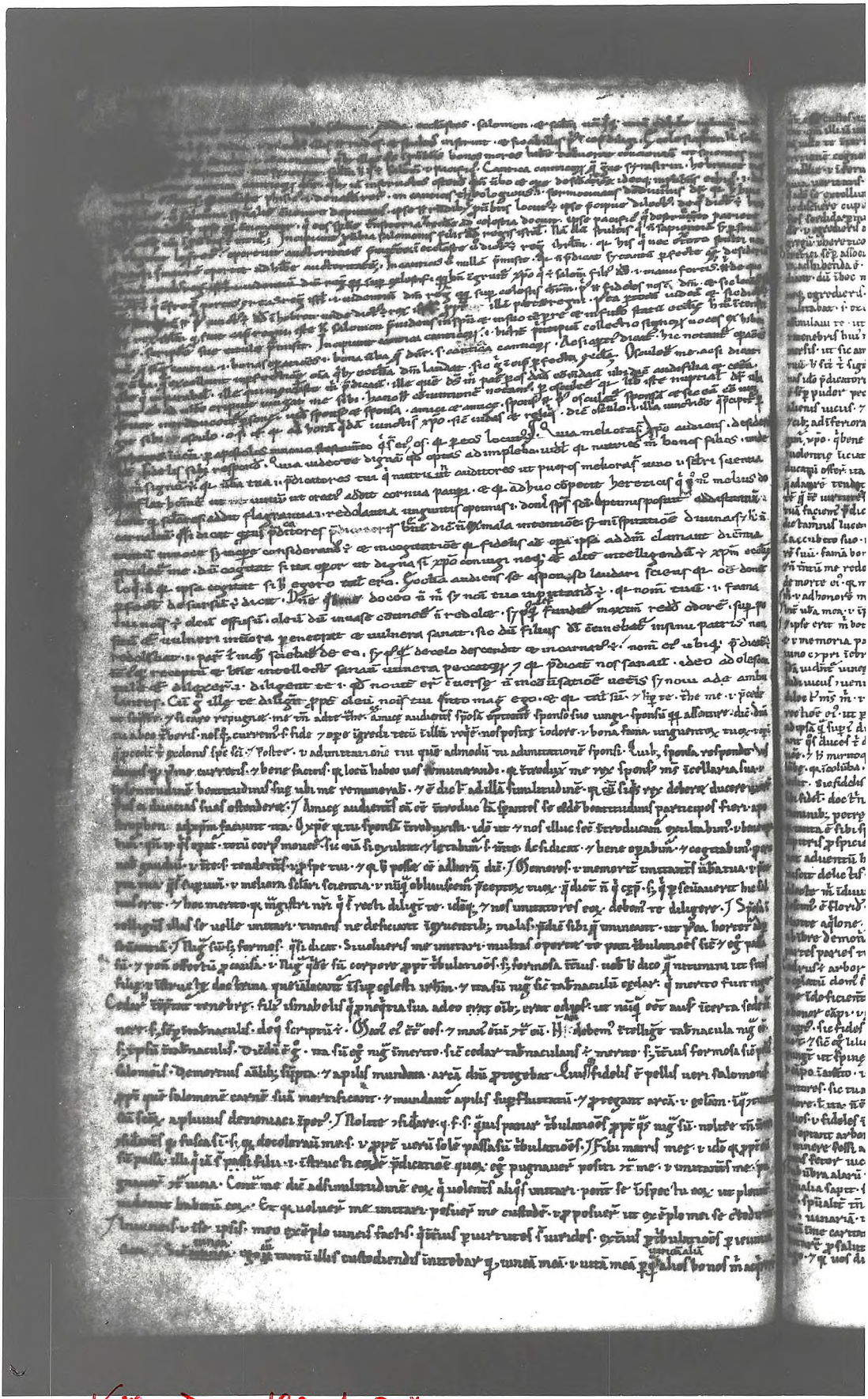
Köln. Dom. 190 : f. 7ra

Ē v̄ dr quinq; mod' ex duab; vnīu̇sāl; affirmatiōib; particulārē colligūt affirmatiua ſm̄. S. a fuerit mom̄ b. fuerit. ⁊ b. fuerit mom̄ c. a. q; de oī c. ꝺcludē. S. qm̄ ista ut dictū ē vnīu̇sāl; ꝓp̄ particulārit; ſūrit. ꝓpōſito eo qꝺ t. mus de oī c. t̄mino p̄dicat' ꝺcluſio ēē dr. qꝺ c. t̄mus de qꝺā a. t̄mino p̄dicat' ꝺ ſi ꝓpoſito mouſtrandū ē. Si u ſint. ꝓpoſ' ſic. oīe uſtū bonū ⁊. oīe uſtū malū ē. poſſet eq̄ꝺē ꝺcludi qm̄ oīe uſtū bonū ⁊. ſ. qm̄ uſta ꝓp̄ ſibi ſūrit. vt ſit qꝺā bonū uſtum ⁊ particulārē. particulāre ſillogiſmi ꝺcluſiōis colligūt. ex duab; vnīu̇ſāl; affirmatiuis. ē ū tal' forma ⁊. t̄mus mom̄ b. ⁊ b. t̄mus mom̄ c. g̃ c. t̄mus mqꝺā a. ut ē. oīe uſtū bonū ⁊. oīe uſtū uſta ⁊. qꝺā bonū uſtū ē. ꝓ ꝓſionē ū ꝓtractionē q; dr. qm̄ q; vnīu̇ſāl' colligebat. ſūſt particulārē collectū ē. Sequit' mod' ex prime figē qſt ex vnīu̇ſāli negatiōe ⁊ vnīu̇ſāli affirmatiōne vnīu̇ſāle negatiōe ꝓcludēs. ꝺa ſi a. t̄mus nullo b. fuerit. b. ū t̄mus mom̄ c. t̄mino fuerit. poſſet eq̄ colligi. qm̄ t̄mus a. t̄mino c. ē. S. qm̄ vnīu̇ſāl negatiua ſūrit dicēs. qꝺā aut uſta. nullū uſtū malū ē. ſ. q; particulāris affirmatio ſūrit dicēs. quꝺā aut uſta. Oct'us mod' ꝓme figē ē quotiens ex vnīu̇ſāli affirmatiōne ⁊ vnīu̇ſāli negatiōe particulāris negatio colligit. Si u a. t̄mus de oī b. t̄mino p̄dicat' fuerit. b. t̄mus de nullo c. t̄mino p̄dicet'. ñ poſſet colligi qm̄ a. t̄mus de nullo c. t̄mino p̄dicet'. cū aū ñ poſſet in rſalitatis dictū ē. S. qm̄ vnīu̇ſāl negatiua ſibi ipſa ſūrit. poſſet dici ⁊ ſūrit. qm̄ c. t̄mus de nullo b. t̄mino p̄dicat'. b uero t̄mus de qꝺā a. t̄mino dicit' qm̄ vnīu̇ſāls affirmatiua particulārē ſibi ipſa ſūrit. Quia c. t̄mus de quoꝺā a. t̄mino ñ p̄dicabit'. vt ſit ſic. oīe bonū uſtū. nullū malū bonū ⁊. Non poſſet colligi qm̄ nullū malū uſtū. ſ. ſūrit ſic. nullū bonū malū ⁊. qꝺā uſtū bonū ⁊. qꝺā ⁊ uſtū malū ñ ē. Non mod' pri me figē ē q; ex particulari affirmatiua ⁊ vnīu̇ſāli negatiua particulāre ē colligit negatiua ꝓ ꝓſionē. Si u a. t̄mus de qꝺā b. t̄mino. b. ū t̄mus de nullo c. t̄mino p̄dicet'. ñ poſſet qꝺē dici qm̄ a. t̄mus de qꝺā c. t̄mino ñ p̄dicet'. Cur aū ñ poſſit hoc qꝺ inrſolenter ſus dixim̄. S. qm̄ vnīu̇ſāl negatiua ſibi ipſa ſūrit. poſſet dici qm̄ c. t̄mus de nullo b. t̄mino p̄dicat'. ⁊ b. t̄mus de qꝺā a. t̄mino p̄dicat' c. ⁊ t̄mus de qꝺā a. ñ p̄dicabit'. vt ſit ſic. qꝺā bonū uſtū ē. nullū malū bonū ē. qꝺā ⁊ uſtū malū ñ ē. Nec expeditus ⁊ nouē mod' pri me figē ad ſecūdā figā modos ſūrit. ueniam. Iuuāt ū ſtat' q; qm̄ que ad modos inp̄m̄ figā p̄tinūt ſupēdictos modos. ⁊ affirmatio vnīu̇ſāls ē negatio ū nīu̇ſāls. ⁊ affirmatio particulāris ⁊ negatio particularis inclusione colligūt. In ſecūdā ū figā affirmatiōe negatiōe generaliē nego particulārē posse colligi ſtatim̄ t̄ particulārē. t vnīu̇ſāle ſolas colligi negatiuas. Ē ū ē au ſecūdā figē p̄m̄ mod' ſic quinq; ex vnīu̇ſāli negatiōe ⁊ vnīu̇ſāli affirmatiōe vnīu̇ſāle negatiua colligit. Si u a. t̄mus de nullo b. t̄mino ⁊ de oī c. t̄mino p̄dicet' b. t̄mus de nullo c. t̄mino p̄dicabit'. Sit u a. bonū. ſit b. malū c. uſtū. Siquis ꝺ ſiedicat. nullū malū bonū ē. oīe uſtū bonū ē. ꝺcludit. nullū ꝺ uſtū malū ē. Liquet ꝺ maiōē ex eiusmodi ē deminutē. inuolutione p̄dicari. Si oīs ſecūdā figē ſillogiſmi qui ueri ſint. verū ex ipſis

Köln Dom 190, f. 12ra

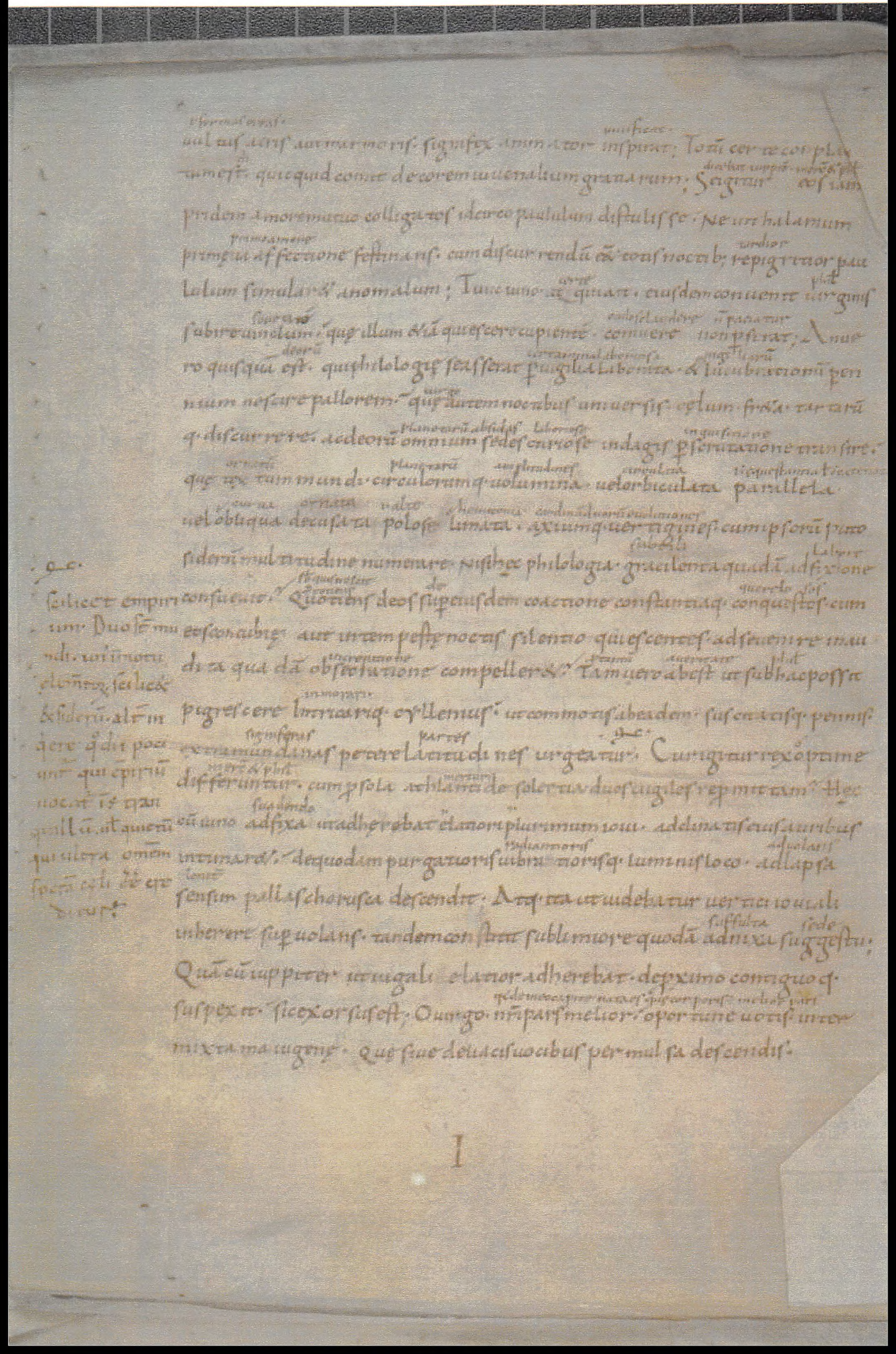

Quinq. qd. ubi. qd auctus. cur. qm. quelo.

Köln. Dom 190, f. 20v

Köln Dom 193, f. 8v

I

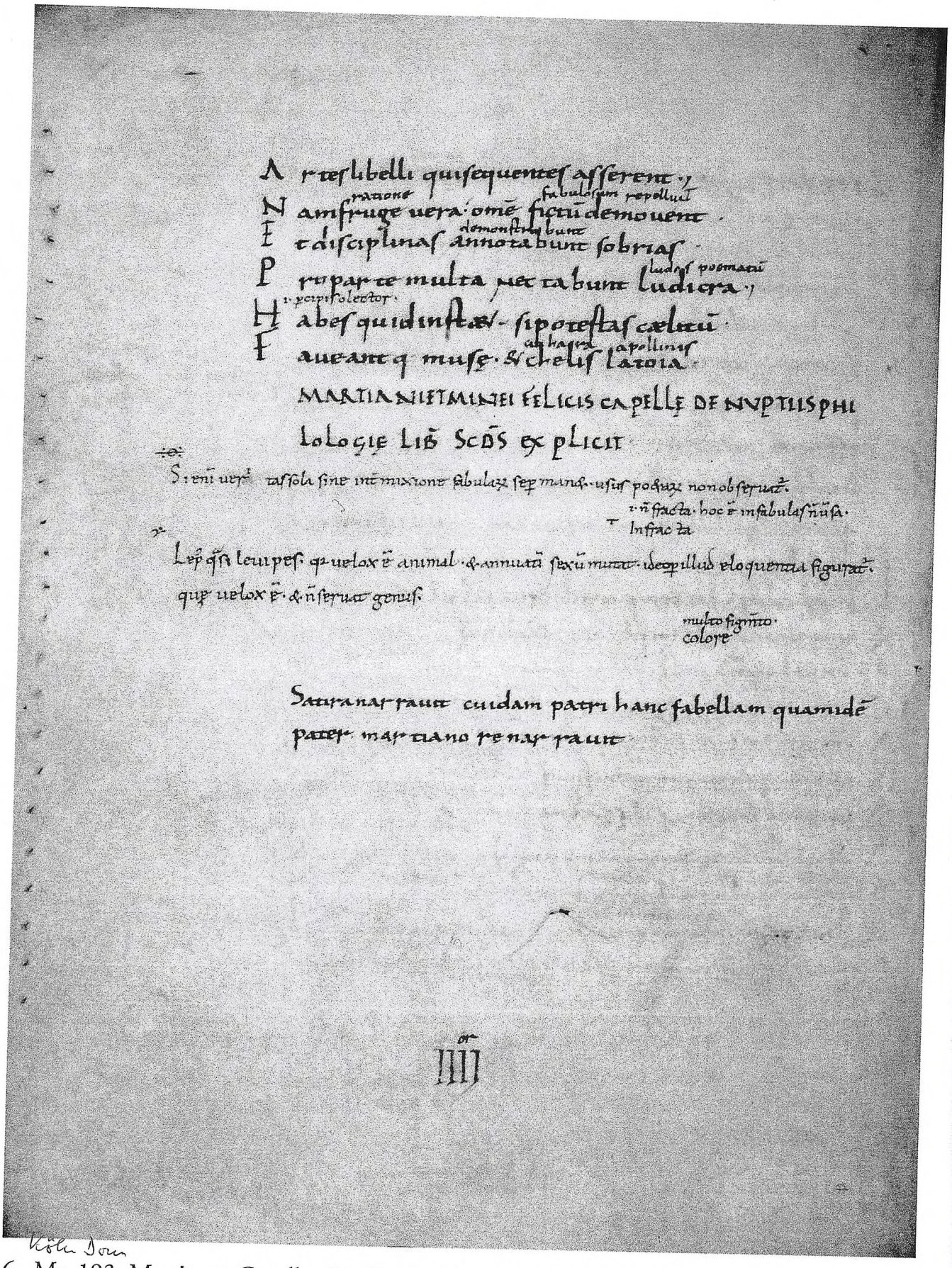
i. spacio hemitonii.

inueneris circulum hemitonio transuolatur,

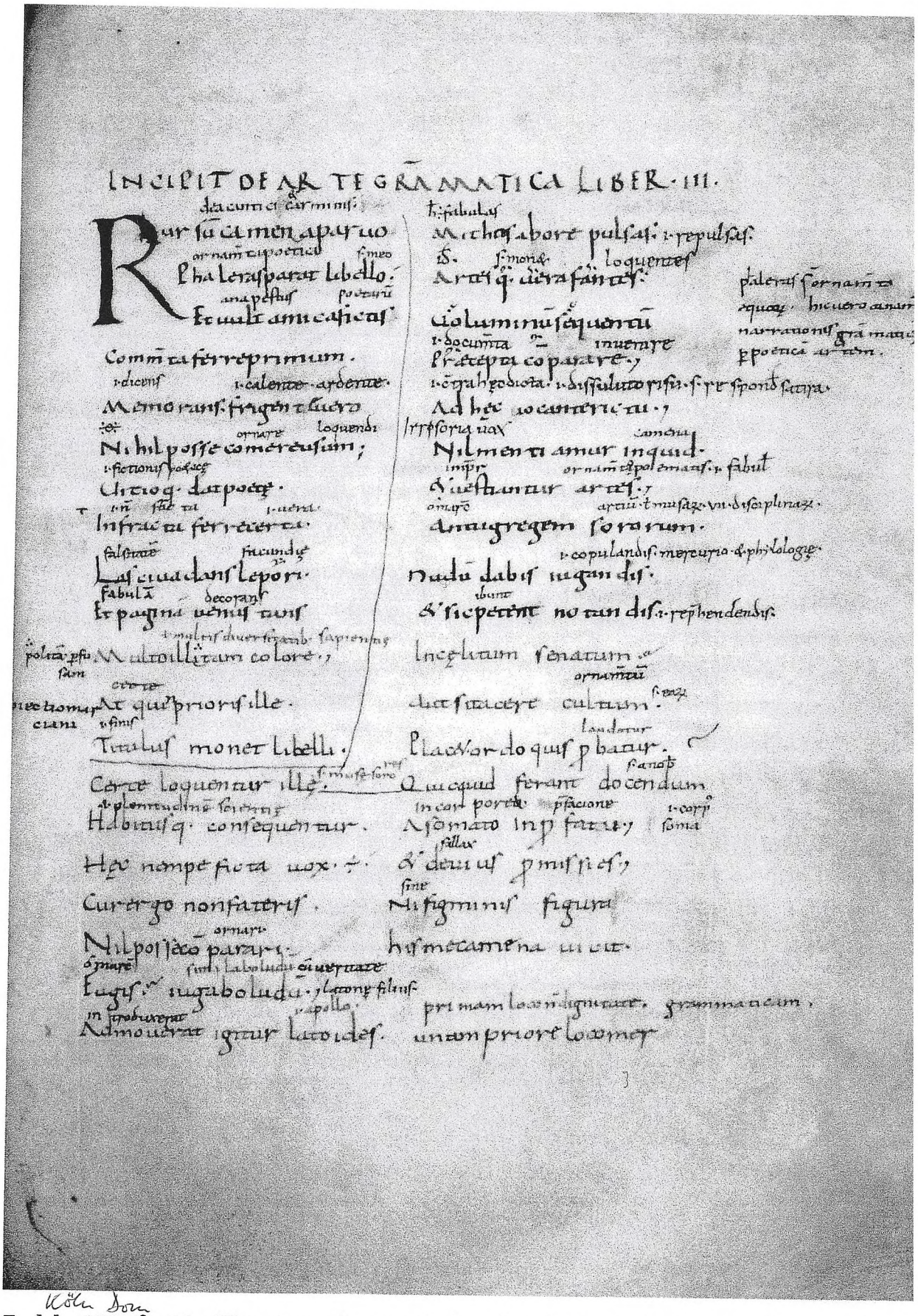
l psaque uenereꝰ nupcius allu(sa) bescebat(utbat) quan
tum decebat orata(i. plabata.) hoc linea perhibetur in
tunta quodadmodum (s. rec pes) pulchra tamen anthias(i. contraria ui debat ipsi philologie)
draconibus (r spisso crine & capillatura.) circumplexa crebroque capillitio
soluens ipsa uen. cum calamico & tinnu(i. abiente uenusta re) cum philologia
uulsa ambisarumque nital secum congressa
i. mirabile facto (s. mondo re) mirificat; Mox studium insolitum laborare
i. circulu (i. qrib; hemitonius) (s. illoc) circumquippe se scuplo fatigabat ascensum
(s. ascens) quitonus acdimidius habebatur; Ubiquanda (s. solare cap de sig zodiaci)
(i. sed m cuementia animi cuiq creature.)
xte. Monstru diabolicu & epp
nital. ua lupras manendi
mecupiscentia carnis-
te abisariugi mitale. qsi
metos. celos. i. finis & prin
cipiu. finis caliginu aeris
inferioris. principiu
puri etheris.

pauem totius naturę cursibus diuersa cu
piditate moderantem cunctaq; flam marum
(i. modu imponente) (s. modorante) (congregatione) repletu
congestione plenissimam beatus circumactam
mercabus conspicatur; Cuinaute (s. nau) septem ger
manitamen (i. sibi) suiq consimiles (i. sepredies) presidebant
l nprora; felix forma depictaleonus Inarbo
re. Crocodrilli (i. inpuppi) inextimo uidebatur; Ineade
uero rate fons quidamlucis ac(1/2) heriae arca
nis q; fluoribus (i. mentib;) manans lux totius mundi lumi
na fundebatur; Quo uiso philologia coni
surgens totaq; ueneratione supplicans(ac
(celus dens) (apostlus ne) paululum con uens oculos deu tali: depcat;

Klm Donn 193, f. 27r

6. Ms. 193, Martianus Capella, *De Nuptiis Mercurii et Philologiae*, glosses at the end of Book II referring to lines at the beginning of Book III on the opposite side of the opening, 10th century, fo. 31v

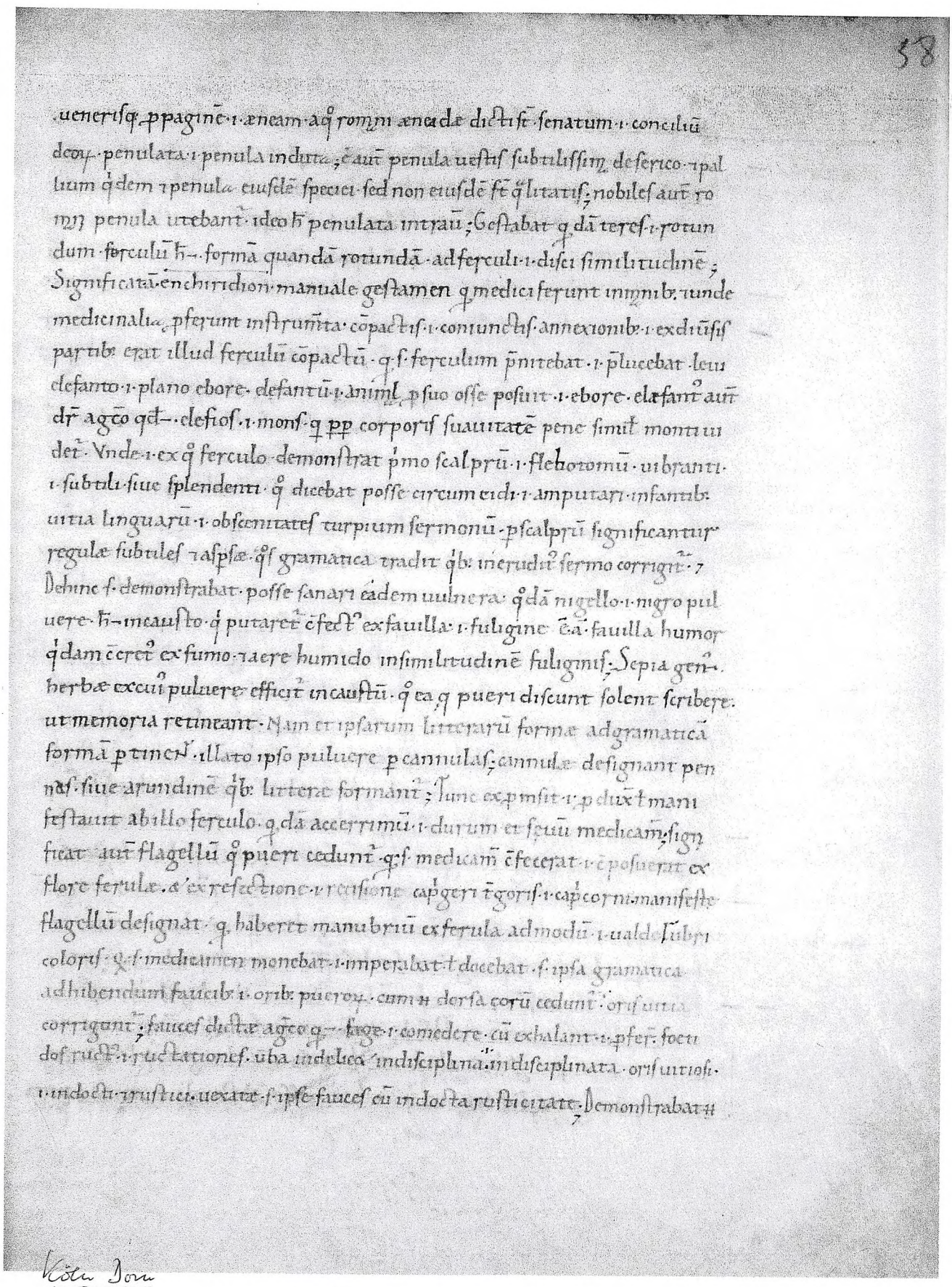

Köln Dom

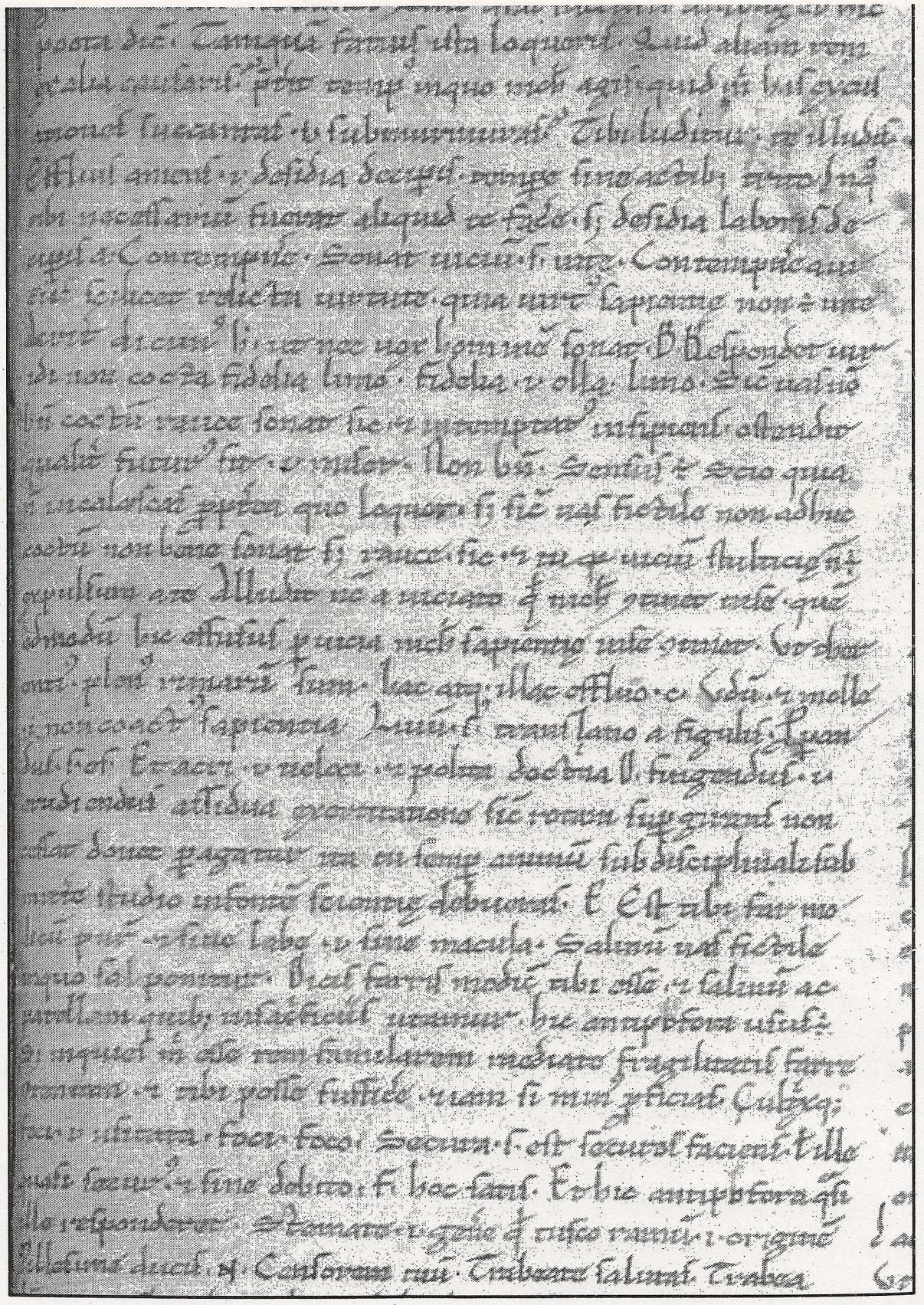
7. Ms. 193, fo. 32r. The *signes de renvoi* before the glosses on fo. 31v may be seen above words *Nihil, Infracta*, and *Lepori* in lines 6, 8, and 9 on the left

Bischoff hist. Nr. 1944 : saec. 1. IX / X

Mayer-Harting, Church & Cosmos

8. Ms. 194, part of the text of Remigius of Auxerre's *Commentary on Martianus*, Book III, *c.*1000, fo. 58r

Köln, Dombibliothek 199, fol. 61ra (Ausschnitt): Vereinzelte Großbuchstaben vor Lemmata in Zeile 1 (K), 11 (B), 21 (D), 24 (E) etc.

L. Bellii Rhenani 34

Köln Dombibl. 200, f. 31v

·uerbis· quorum extrema ſyllaba incipit ab·l· uel ab alia conſonante· ut uocali aliquæ pura· Fiunt autem agentio nominum· ſiue appoſitione uerborum ſic· quæcunq; littera ſiue litteræ ſequantur· L· uel aliam conſonantem· ex qua poſtrema incipiat ſyllaba genitiui· tranſeunt in·a· longam· & adſumunt·RIS· uel ſi uocali incipiat· Ipſa extrema mutatur in·a· longam· & adſumunt·RIS· populus· populi· popularis· ſingulus· ſingulli· ſingularis· apollo· apollinis· apollinaris· conſul· conſulis· conſularis· miles· militis· militaris· ſcola· ſcolæ· ſcolaris· Latium· Latii· Latiaris· familia· familiæ· familiaris· peculium· peculii· peculiaris· molo· molis· ut mola· molæ· molaris· Sic· & iam neutra in·ARE· finita· uelum· ueli· uelare· Iuuenalis· & pegma & puerorum· de aduelaria raptor· In·ENSIS· deſinentia· ſi ſint a nominib: primæ· ut ſecundæ declinationis· mutant extremá partem nomi ſingulari· uel priſ in·en· & adſumunt·SIS· circa circenſis· oliua· oliuenſis· ſardinia· ſardinienſis· hiſpania· hiſpanienſis· catana· catanenſis· enna· ennenſis· mintirnæ· mintirnenſis· caſtrum· caſtrenſis· forum· forenſis· ilium· ilienſis· loceri· locrenſis· utica· uticenſis· cremona· cremonenſis· hoſtia· hoſtienſis· achenæ· achenienſis· Euphoniæ cauſa· i· habuit ante paenultimam· & haljcæ· halicienſis· Si uero terminent decli· abiciunt extremam·S· genitiui· & adſumunt·ENSIS· piſtor· piſtoris· piſtorienſis· carthago· carthaginis· carthaginienſis·

Quæ uero duas conſonantes habent ante·IS· ut a nominatiuo fiunt primitiui· ut a genitiuo· Et a nominatiuo quidem diriuatiua· abiciunt extremá litteram· & adſumunt·BRIS· ſalus·

si mulla ferri· Huius· Lutetiæ·

IN·ENSIS·

[illegible] parisiensis· habitator eiusdem·

QVÆ DVAS CONSONANTES HABENTE

IS·SALVS·BRIS·

salubris· mulier· muliebris· agendo uero mutata extrema eius parte in· e· & adsumpta
stis· ut steris· ager· agri· agrestis· cælum· cæli· cælestis· terra· terræ· terrestris· In· tis· qq
inueniuntur denominatiua· sed antiquę prolata paenultimá natura ut positione longam
habentia· ut samnitis· prosánis· sicut laurentis quoq;· pro laurens· tiburtis· protiburs·
Teste capro· sic quiritis· pquiris· & certis· ut certis· procerus· quitamen nominatiui nunc
in usu non sunt· Unde uirgilius in· x· Quicerde domo quisunt miniomis inarui· Inuenit
tamen & correptam· i· habens paenultimá apud eundem uirgt· Est ingens gelidum lucus
prope cęritis amnem· Et horatius similiter in· i· epistolarum· Quid deceat quid non obliti cę
rite cęradigni & rei nigrum uiciosum· Et hacensis ulixis· nisi procęrde· qō est nomen oppidi·
e· paenultimá· in· i· conuersa protulerunt· Liuius ab urbe condita· xl i· Lanuuini cęritis q:
anguē iubatum apparuisse nuntiarunt· In· os· tam denominatiua quā uerb· alia pauca in
uenium· Lepus· lepos· compdo· compes· & mutatione· e· in· o· compos· custodio· custos· do·
dos· In· us· terminantium· diuersę sunt formę· tam denominatiuoꝝ· quam uerb· alium· Ex
quib: multis iam diximus cū de possessiuis tractabamus· id est de his quas agręcis accepimꝰ
formis possessiuoꝝ· & latinis in· ius· ut in· nus· desinentib:· Nunc ergo dicamus de reliqis
in· us· terminantib:· quae duersas sicut diximus habent formas· Alia enim in· ius· exeunt· ut
nuptius· patricius· Alia in· uus· diuisas· arduus· uacuus· Alia in· bus· probus· orbus· supbus·
Alia in· cus· acus· lucus· arcus· parcus· Alia in· guus· equus· obliquus· Alia in· dus· puidus·
[illegible]nduus· liuidus· nudus· pdabundus· furibundus· loquendus· sequendus· Alia· in· lus·

Alpheus tam autē in· i· excellentiū curis posuit p quiris· murtee si sanguis curis sabina
Rodes placa· inmeore conuertas man· Unde virgt de sabinis loquens· pfiq·
quiritis p curites· Aurib' et urbe sabina· ē deriuatū·

Köln Dombibl. 200, f. 31v

Köln Dom 200, f. 65v

Causa cē debem' dicēdi dolinationis ablatiuo singulari. q nē i. nē e. ēmi nat̄. Hunc e. ēminat̄ cū nom̄ fuerit uerbale ve lictor. aut simile ūbali ve auctor. Aut participiū fuerit ut legens. aut cū nom̄ fuerit cōparatiui grad ve hic ⁊ hēc fortior. aut p. littera ve calix. Itē ea que nomīa casu in us exeunt ⁊ eaq; declinat̄ sē. e. tantū littera ēminat̄ in ablatiuo. ut hic ⁊ hēc uet' huius ueteris. abl' uetere. Grandē ⁊ solecismū faciūt q dicunt. usus sū uino uetere. cū debeant dicere uino uetere. Sic ē ⁊ hēc uire huius uiretis huic uiretī. nano uiretē abhac uirete. Ergo ita p̄onia illa nomīa ducim' ablat̄ singularē. Dicim' ⁊ abl' lictore. abl' legente. abhoc fortiore. abl' calice. abl' uetere. Tunc aūt i. tantū ēminat̄ ablat̄ eaq; decl' cū nom̄ fuerit generis cōmunis. qd in nomīa ⁊ genitiuo singulari is. ēminet̄. ⁊ neutrū exse facere potest. ve hic ⁊ hēc agilis. abl' agili. Itē nom̄ gen̄ neutri. licet n̄ alunde nascat̄ ⁊ nominatiuū in e. ēminde ut hoc mare. ablatiuū in i. ēminet. ut abl' mari. Itē nom̄ qd simile ē participio ut etiā participiū sit. discretionis causa i. tantū littera ēminat̄ in ablatiuo cū nom̄ ē. facium cū ista omīa abl' agili. abl' mari. abl' aman

si quis mortuus ⁊ rapinatis eius heredem sacra ñ secuntur. Idē in eodem. Populus communit̄ tus caulanus. aricinus. lanuinus. laurens. coranus. taburtis. pomētinus. ardeatis. Idē in ortona one quasuasit insenatu samnitis dix̄. p samnis. Accessit ager quē priuatim habent gallicus sa nitis apulus. bruttius. laurentis. aliq; laurens dicebant. Ennius in annalibus. Quos homines quondā laurentis tra recepit. Neuius neutraliter hoc samnite paulit in carmine belli punici. Adcuius similitudinē debēt hoc dicere dici. unde pluraliter dicia. Lucanus in. viiii. Nonillicly bice posuerunt dicia gentes templa. Lucilius tam̄. omorfibe. oleum casinas; p casinate. Ti tannius in psaltria. Ferentinatis populus res grecas studet. Plautus in stico. in fimatis. Ergo oratores populi summates uiri summi accumbent ego in fimatis. in fimus. Inueniuntur tam quidā in huiusce modi nominib; aliā in. e. abtem p ferentes. q̄d mox usus approbat. Similiter mensū nomina in. is. ut in. er. desinentia abtem p i. finiunt. Quintilis. aquintili. Aprilis. ab aprili. september. ab septembri. octob. ab octobri. Iuuenalis in. v. Hesternū solitus me dio seruare minuta septembri. Idem in. iii. Pallere diuinū tot nescire decembri. Possunt tamen haec aliam communia esse. Unde KALENDAS SEPTEMBRES DICIMUS.

Prēterea simplex eor̄ similit̄ inuenitur faciens abtem. imber. abimbri. Statius in. vii Nubibus hibernis aut ro pascit̄ imbri. Cicero designis. Cū esset uinctus rudus in ae re in imbri. in frigore. Idem in frumentaria. Ferebat hanc quoq; iniquitatē septicius. imbrif mentū in area corrumpi patiebatur. Bipennis commune ÷ aut habet aliā neutrum. Idem abtem

abipenni facit. Virgt in xi. ferro sonat alta bipenni fraxinus. In e. autē & in i. Indifferēt

desinunt ablō. omnia quae sunt cōmunia trium generū. uthic & haec & hoc par. abhoc & hac hac pare. ut pari. Virgt in bucolico. Numero deus impare gaudet. Lucanus in viiii. Ergo pari uoto gessista bella iuuentus. hic & haec & hoc uslus. auslere. tusleri. Iuuenalis in iii. satira. Interaut usleri calidū centone lupanar. Cicero pmurena. Cū ex familia usleri & illustri. Statius in i. thebaidos. Fundit aus & usleri spuma aut lerna ueneno. Idē in xi. usleri stat sordida taboutraq; cantaes. Idē in xii. Siquid in hoc usleri belloq; sanguine mecū. quęstura uenis. siquid nō fanda caronta sus sat times. hic & haec & hoc audax. triplex. artifex. abhoc & abhac audace. ut audaci. a triplice. ut triplici. abartifice. uel artifici. Virgt in viii. At caesar triplici inuectus romana triumpho moenia. Statius in i. achilleidos. Qualit artifici uicaurę pollice cerę accipiunt formas. Similit abhoc & abhac duplici. uel duplice. abhoc & abhac supplice. ut supplici dicimus. Horatius sermonū libro. ii. Tū pensilis uua secundas & uxor nabat mensas cū duplice fico. Terentius in phormione. Cōmodius ee opinor duplici spe utier. Lucanus in vi. Nec superos orat nec auxilia supplice numen. auxiliare uocat. Sallustius in catilinario. Dimisso uultu uoce supplici. Memor. a memore. ut memori. Iuuenalis in iiii. Legendū & memori tractandū pectore siue. Horatius in ii. sermonū ad mecenatem. Memori simte recurras. Ouidius in vi. metamorphoseon. Ab sene ęs pse memori rogat ore salutę. Et plato teo magis in i. tminatione uti in hoc nomine usleres. qō anti quissimi. hic & haec memoris. & hoc memore p ferebant. ex quib: abes in i. sola ult terminari. Undecicero quoq; pplantio. Memori mite psoluunt. Ideo aut communio gnris ÷ duplicis in ablō

Köln Dombibl. 200. f. 65v

Köln Dombibl. 200, f. 141ra

LAVIVS LVCIVS THEODORVS VD MEMORIALIS SACRI SCRINII EPISTOLARVM TRADITOR VOS
questoris sacri palatii scripsi manu mea aste pseudi uiri diserissimi grammatici doctoris mei in urbe roma constantinopoli
die quinto kl mar. mauortio vc pp; et uel puclar, Horatius in sedo sermonu. Et uel continuo patuit
cui pars eius arg. ingustato mihi porrexit ilia bombi. ppria latinorum. Iam ante cognitum p ante quia tu
cognoscaris. Salustius in catilinario. Et me hercule illa ante cognitu multis aliis ultro egomet opem. tuli. Ab
urbe condita p antiqui. in quo urbis conditae. opem. consilio pfidendi, Salustius in catilinario. Ha cipriusquam incipias e
sultro. ac. ubi cesaris manu facto opus. est. Occepi pociam. ac dicere, pdicam. Terrentius in andria. Sed siquid in eo dicam
ut in eum falsa audiens ia scit. post uti eo. ubi. Terrentius in eunucho. Si nulla egritudo huic studio uti cesserit.
exprobro casus. Cicero in uerrinarii. Casus bellicos exprobrare aut obicere. Video amare uti se. Terrentius in principio.
Video amare uti se. Explicit PRAEFATIO.

Id quia sicut quocunque singulis
VOLVMINA Ilyarte Compositis LIBRIS DE PARTIBVS ORATIONIS IN PLERISQVE
l
apollonii auctoritatem sumimus secum. aliorum quoque sine nostrorum sine grecorum nunc minime necessaria ac
siquid ipsi quoque noui poterimus addere. nunc quoque eiusdem maxime de ordinatione siue constructione dictionum
greci syntaxin uocant ut sagacia sequentes siquid eorum ex aliis uel ex nobis congruum inuenianur. non recusemus
ut ponere; insinuauerit igitur de singulis uocibus dictionum ut poterat eorum suo tractatum. Hunc autem dicem de or
dinatione earum que solet fieri adconstructionem orationis perfecte. Quam admodum necessariam ad auctorum expo

l Horatii plurales lo
cum subiuna persona
per diligenter.

s: Absoluta locutio
p grecos neque per eum
non licet aliquid sub

LAVIVS LVCIVS THEODORVS VD MEMORIALIS SACRI SCRINII EPISTOLARVM ET ADIVTOR VOS
questoris sacri palatii scripsi manu mea aste pseudi uiri diserissimi grammatici doctoris mei in urbe roma constantinopoli
die quinto kl mar. maiorino vc pp; et uel puclat, Horatius in sedo sermonu. Et uel continuo patuit
cu pars eris aryg. ingustato michi porrexit ilia bombi. pprietas latinorum. Nam ante cognitum pene qua tu
cognoscaris. Salustius in iugurtino. Et me hercules illa ante cognitu multis oranib. alius ultro egomet ope. tuli. Ab
urbe condita pariter inquo urbis econdita. op. e. consilio pefulendi. Salustius in catilinario. Ha d. priusqua incipias e
sulto. et. ubi esules maiore facto opus. e. Occepi, occepiam. et. dixi, pdica. Terrentius in andria. Sed siquid in code ijaq. dixi
ira ei falsa auctoris ia scit pote in ecdo tibi. Terrentius in eunucho. Si nulla egritudo huic studio in ecsistet.
exphro casus. Cicero in uerrinarii. Casus bellicos exphrare aut obscure. Video amare in se. Terrentius in primo.
Video amare in se. Explicit PRAEFATIO.

id quia supra quoniam singulis
VOLVMEN ingressi explosis LIBRIS DE PARTIB. ORATIONIS IN PLERISQVE
l
apollonii auctoritatem sumus secuti. aliorum quoq. sine nostrorum sine grecorum nunc minime necessaria. et
doctor latinor non recusantes
siquid ipsi quoq. uoluerimus addere. nunc quoq. eiusdem maxime de ordinatione sive constructione dictionu
nos inconstructione partium proprium sin minime maxime apollonii
greci synaxin uocant ut fugia sequentes siquid eorum ex aliis uel ex nobis congrua inuenianur. n recusemus
constructionem
ut ponere; Insuper adiecit ignotum de singulis uocibo dictionum ut poterat eorum recto tractatum. Hunc aut dicem de or
sedecim libris partib. requirebat librariorum
dinatione partium que solet fieri adconstructionem orationis perfecte. Quam admodu necessariam ad auctorum expo
ordinato ordinationem ut fiat constructio perfecte orationis constructione. Addubiu quamuis pualde. et scilicet
sitionem omnium diligentissime debemus inquirere. Quod quem admodum luce aperte coeuntes facium sillabas. et sillabe
que
unites faciunt
dictiones. sic et dictiones orationem. hoc eorum etiam de luce clarius tractatu recto demonstrauimus. Quare in tractat bene dicuntur.
tractatu luce
Sit fundamenti gratia precio de luce clarius tractatu passim de eorum
ab apollonio prima materies uocis et humanae indigitata. Ea enim non quorum modo

rerarum. sed ꝑapissimam ordinationem. Unde et lectiones ueri similiter dicunt appellari. quasi legentium. quod legen-
di ut ꝑ eas ordine cognito ponatur. Hec uero littere sillabas idem precipiunt. cum ex his coniunctis numerum debitum
tionem ꝑficiunt. Ignis manifestum quod consequens est ut rerum dictiones cuiuscunque sint ꝑ constructionem ꝑficiant orationis. idem
kata cuntaxin ay rotteAoie Aoroy. apta structura idem ordinationem precipiam. Quod cum ex singulis dictionibus ꝑficiat.
brietatisque uoce auribus sentiatur
sensibile. ideſt intelligibilis quodammodo elementum est. oratio ꝑficiatur. Et quomodo elementa numerum sillabas efficiunt sic
ceram ordinatio intelligibilium imaginem quandam sillabe ꝑficit adiunctione dictionum. Est enim oratio comprehensio dictionum
aptissime ordinatarum. quomodo sillaba comprehensio literarum aptissime enumeratarum. Et quomodo ex sillabarum enumeratione
dictio. sic erit ex dictionum enumeratione ꝑficta oratio constat. Possimus autem ex accidentium quoque similitudine hoc exemplari.
Ysidem elementum accipit. ut reliquas. reddo. Sed ceram silla. legens. tundo. pepigi. Similiter et dictio. ut mense
adsum. offici. fui. ista quondam in hac re publica usus. Cicero in. i. inuectiuarum. Fuerunt tamen hoc usque adplenas ora
tiones. cum semel dicta uerum reperiant. et necessario et more causa. ut si dicam magni poeta uirgilius fuit. magni poeta
uirgilius fuit. Iuuenalis in. i. Tunc duas una semissima uipera cena. Tunc duos. habundat literis neque ut poeta proue.
et sicubi. psi ubi. habundat ceram sillaba ut hunusemodi phunusmodi. induperauit. ꝑ impeauit. Hec uero dictiones
incomposition qua mappositione. Incomposition. et uirtus uphoy mione. Conuersum et locum ꝑadoxum. et Inandria.

Köln, Dom. 200, f. 141r

LAVIVS LVCIVS THEODORVS VD MEMORIALIS SACRI SCRINII HISTORIARVM INTERPRES VO

questoris sacri palatii scripsi manu mea ad eum quem uiri disertissimi gymnasia docuerunt mea urbe roma constantinopoli

dum quinto id mar. mauorcio ce. pp; et uel. puellas, horatius in fabio sermonum. ye uel cotumo parum

cum parce qui arg. ingeniosa multa poterunt illa tamen. pprie latinorum. Nam ante cognitum quam qua tu

cognoscere. salustius in augurino. Et me hercules illa ante cognita nulla ornamenta aliud ultro egomet opes. tulit ab

urbe condita. praeporte iniquo urbi condita. opes. consilio petendum. Sallustius martialis in hac epistula inquit e

fulvio. et ubi chalcus marmore facto opus. Occepi porticum. adueri. pdicti. Terrentius in andria. Sed quid incoe. ysagoras

urna cum falsa auctoris in scyte potest uideo tibi. Terrentius in eunucho. Similia egritudo huius gnato uidetur

exphro casus. Cicero in uerrinarii. Casus bellicos exphare aut obuiare. Gnato amare uidetur. Terrentius in prima

Gnato amare uidetur. Explicit Prefatio.

Incipit liber primus Celestini Libris de latinis oratoris in latinum

VOLVSIANI lycentiati Celestini Libris de latinis oratoris in latinum

Apollonii auctoritatem sumus secuti. aliorum quoque sine nostrorum sine grecorum nunquam necessaria et

siquid ipsi quoque nos potuerimus addere. nunc quoque eadem maxime de ordinatione sine constructione dictionum

greci synaxin uocant uisagia sequentes siquid eorum excidit uel ex nobis congruum uidebatur. hic recidemus

uel ponere. inconsiderate igitur desiderabit uerbo dictionum ut possibile eorum pro tractatum. Hinc autem dicam de or

dinatione earum que solent fieri adconstructionem orationis perfecte. Quam admodum necessariam ad auctorum expo

sitionem omnium diligentissime debemus unusquisque. Quod quem admodum fiat apte coeuntes faciunt syllabas. et syllabe

dictiones. sic et dictiones orationem. Hoc cum eorum declarare uoluimus pauca demonstrauimus. Quare in tractatu breui dicemus

ab apollonio prima materies uocat ex humanam indutam. Ea enim non quorumcumque modo inter se ordinate ostendit finem in

terarum. sed pulcherrimam ordinationem. Credo et literas uere similiter dicunt appellari. quasi legentes. quod legen

di et plenum ordine egregio ponatur. Hoc enim inter syllabe idem precipuum. cum uehit coeuntes numerum. perfecto due

tionem perficiunt. Ignis manifestum quod est ex unis. ut rerum dictiones earum sint per constructionem perfecte orationes. ide

ista cum cuiusmodi ayrorrhoe horos. apta structura idem ordinationem precipiant. Quod enim ex singulis dictionibus fiat

sensibile. idest intelligibile quodammodo elementi est. quia perficiat. et quomodo elementa numerum syllabas efficiunt sic

enim ordinatim intelligibili imagine quandam similitudinem dictionum. Est enim inter comprehensio dictionum

et orationis ordinatarum. quomodo syllabe comprehensio literarum aptissime enumerarum. et quomodo ex syllabarum enumeratione

dictio. sic enim ex dictionum enumeratione perfecta oratio constat. Possimus autem ex accedentium quoque similitudine hoc exemplare

Bisalem elementum accepit. ut reliquas. frigido. Sed eorum sillabe. relegens. tenuit. peperit. Similiter et dicitur. ut mente

adsum offert. tunc illa quondam inhabet in publica urbe. Cicero in. i. uerrinarum. Fuerunt tamen hoc usque adplenas ora

tiones. cum semel dicta uerum reperiantur. Necessarium. Propter quod. ut si dicam magni pueri ut magis fuit. magni pueri

magis fuit. Iuuenis minus. Tunc duas una semissima uocem ecthesim. Tunc duas. habundat littera non aliter ut prodest. perfecte

et ubi. pene ubi. habundat eciam sillaba ut huiusmodi phantasmata. induperatur. imperatur. Hec enim dictiones

neque positione. que appositione. Neque positione. et ut est. unphonia tone. Canuerfit et loca. gradus. et inanibus.

Quemadmodum literarum sine elementis. sillabarum et sillabe sine elementis et dictionum. sic elementa sine literis.

Ordo est. ueri sibi ipsi similes ut sine uita uiuo docet de literis quidem. confirmat enim argumentando nitidius.

Ut plures urbes aeri plenum. una ipsi ut ista uetusta.

Ut ethnicus quidam uetus. uetustus.

Wien Dom 200

Fol. 141r

Vatic. Pal. lat. 220, f. 141r

questoris sacri palatii scripsi manu mea aste pfciani u

die quinto kt mar. maiorino. ⁊c. pp; ut uel

cuiparf crus arg. ungustaro michi porrexit ilia bomb

cognoscarf salustius in iugurtino. Et me hercules illa ar

urbe condita, pariporr inquo urbf c. condita. op. c. con

fulto. ⁊. ubi cfulerf maiuro facto opuf. c. Occepi, occipiam

urbe cui falsa auderf iā scire pot unc edo tibi. Terrem

exphro casuf: Cicero inuectinarū. Caiuf bellicof exphrat

uideo amare. int fe; Explicit PRAEFATIO.

id quia suppa epistolaf f. singulf

VOLVSIANI ARTE EXPOSITIS LIBRIS DE PARTIB.

f. doctor

apollonii auctoritatem summus secum. aliorū quoq

i. nof inconstructione partiū ppositum f. nīm maxime

siquid ipsi quoq. noui posuerimus addere. nunc quo

i. cōstructione

quia

Greci synaxin uocant ursagia sequimur siqu

f. fedecī libros.

i. partib.

unt ponere; Insuper aduc ignaui de singulf uocibo dictionum

partium ordinatio ordinationem ursus cōstru

dinationis earum quę solet fieri adconstructionem oration

K

sionem omnium. diligentissime debemus inquirere: Quod

unusf faciunt

dictionef. sic ⁊. dictionef orationem. hoc enim etiam de lucu

id fundamentū

Abapollonio prima materiaf uerf humanae indiuidu

uarum. sed pulcherrimam ordinationem. ⁊c. et ut

auctoris

di ri possimus. ordine cōgruo ponar. Hoc itaq; inter

i. exposita se. apud eruditos

Köln, Dom Hs 200

Köln Dom 200

Fol. 141r

cidero amaſſe uñ ſe; ſ explicit PRAEFATIO.

id quia ſuppa quecunq; ſ ſingulis

VOLENTIBUS EXPOSITIS LIBRIS DE PARTIB.

ſ doctoꝝ

apollonii auctoritatem ſumimus ſecuti. aliorū quoq;

i nos inconſtructione partiū ſ ſūm maxime

ſiquid ipſi quoq; noui poſſemus addere. nunc quiq;

i eſtructionē

quia grecꝰ ſintaxin uocant uſurpauimus ſequimur ſiqu

ſ ſedeci libꝝ ſ

ſ

i partib.

unt ponere; inſuper aduertendum igitur de ſingulis uocibo dictionum

partium ordinatio ordinationem uſurpat eſtru

dinationē earum quę ſolet fieri adconſtructionem oration

q

ſationem omnium diligentiſſime debemus inquirere. Quoc

unt ſ faciunt

dictionꝝ ſ ſic ꝯ dictionꝝ orationem. hoc enim etiam de lucu

ſ it fundamēti

ab apollonio prima materies ſumenda eſt humanæ indiuid

rtarum. ſed paruiſſimam ordinationem. ſ ſ ꝯ lu

i auctoris

di ſ p̄bitam. ordine ſuo poſitam. Hanc etiã lucu

i exprela ſc. aptu ſumunt ſ

tionē p̄fectum. igit manifeſtū quid eſt q uſ ſ in rebꝰ

ſcdm conſtructionē p̄fectū quoꝝ

KATA CINTAXIN AYTOTELOYC LOYC. aptã ſtructurã idẽ

breuiãq; uoc ſcribẽtur ſ dſq; mutat mutua ut pars

diſtincto. ſenſibile. ideſt intelligibilꝫ quodãmodo imitãs. ſ. ordi

ſimilitudinẽ aliquã ut quandã materiã

ctum ordinatu intelligibilꝫ imaginẽ quãdã ſuſtẽ p̄fec

ſ eſt

aptiſſime ordinatarũ. quomodo ſuſtẽ ꝯpoſitio lucubꝝ

ſ conſtat

ctio. ſic etiã ex dictionũ ꝯiunctione p̄fecta oratio co

b ſidem una ſ materia debent ẽ pdo. qa ex

rũ. arcuẽ. ut p̄liquus. pdo. Sed ex

ſ fiunt

adſum ſ fiert. fuit. iſta quondã inhac p̄ publica ut

Köln Dom

Fol. 141r

Köln Dom Hs. 200
fol. 143a

Köln Dom 200

Fol. 143r

diſcretionu. Sine diſcretione in da mihi panē. Cū hoc nullam
michi panem. illi aūt unū diſcretione feci. Uniquo diſcretionu nomina
cū hoc. tu facis illud. Cum enim pſe facio primam pſonam
quāuis
s. cōj i. ego
dico, pnominis diſcretionē aliquā deſiderat alterius pſo
tro diſcretē ſonia adeſt. Idem madelfis. Ego ibo intro ut qui
i. ſecta
tionē alterius ſtecipit ut oſtendimus pſonar. ut ego ex. tu
apa.
Participium cum oportune poſt uerbū ponit. ſ. uerbo exquo ex.
participiū ponit transmutatione transitione i. imparac
poſt uerbum.
neceſſario tranſlationes uerborum ficbant incaſua
conuenientiam dicmo
non poſſent conſequentiam ſiu pſen
poſſent uerba
ex. ſine conjunctione ſociari ut me legente pficio. c
participii i. natura nominatione
q. ipſius quoq, poſito nominationis qua participiū no
qa i. exnomine ex. uerbo
bum poneret participium cum exeat utriſq, pconfor
ſ. pene ſ.
maſculinum ex. femininū eorum abnegatiuū neutri
i. preſtat ſ. q, parti. c. n. e. u.
ſtionem. reliquis ē ut nec participiū uocatiue poſſimus.
quia negatur maſculinum ex. femininū ſ. partib,
fit abnegatiuum. Participium quoq, neceſſe ē ex quib, da
i. nisi participii ex. uerbū.
inū ponim. Partem. id pnomē t aduerbiū. t conjunctionu
parte capiat participium. Poſt participiū ggreci art
ſ. pnomi ē ſeptem latinū. ſ.
non habem. Nam idem quod ſignificat. ὁ ἡ τὸ ex. qui
ex. ꝓpoſitiuos ex. ſubiunctiuos habere articulos. tam ſic
articuli. Hic uero ex. hec ex. hoc indubitanter pnomina
ſ. ſi pnomina recipiunt ap

Köln Dom 200

Fol. 143r

s. compositos dñi absolutos.
Simplices: discretionis.

s. casus pronominū

Similiter alios casus obliquos: Absolutum autem dicunt quibus licet &. sine discretione aliarum uel psonarum. &. cum discretione. Sine discretione: ut da mihi panē. Cum hoc nullam discretionem habet alterius psona: Sin autem dicam da mihi panem illi aut uni discretionē feci. In quo nominativus maxime valet cum additur uerbo. ut ego si eo hoc tu facis illud. Cum enim ego facio primam psonam ostendit &. habeat nisi cum nominativi dissolutam ad

s. cōs dicto pronominis discretionem aliquā desiderat alterius uerbi ut ego lego tu scribis. Terā mandria. Vos si tres. in

tro auferte. sosia adest. Idem madelfis. Ego ibo intro ut que opus sunt parentī. tu face ut dixi. Tam etiam additione alterius precipit ut ostendimus psonas. ut ego &. tu faciamus.

Participium etiam opportune post uerbū ponit. ex quo &. nascit. sicut de uerbo tractantes ostendimus. quod

participiū ponit post uerbum. transmutationes transitiones necessario translationes uerborum fiebant in casuales figuras cū generib. quę eis accidunt. cum uerba non possent consequentiam sine

demonstrare

coniunctione sociari ut me legente. ego. legens ego. lego &. ego. Manifestū est quia ipsius quoq, positio nominationis qua participiū nominatū ē non bene seruaretur nisi post nomen &. uerbum poneret participium cum exeat in utrumq, per conformationē pendens ea pars accipiebatur. quomodo pars masculinum &. femininū eorum abnegatiuū neutrum. Nisi enim ppositiuū partium partem priorē positionem. reliquū ē ut nec participiū uocare possimus. Neq, tam neutrum qui duorū ppositiuorum genez fit abnegatium. participium quoq, necesse ē ex quibusdam ppositis partē capiens constare. Neq, alium precedit

inponim partem. id pnomen. t aduerbiū. t coniunctionē. t aliam aliquam. cum nullam extarum pprietate

Omne enim psona ut unus homo capax generalis substantiae sed exaliqua parte ñ extrinseco. Non enim unus homo. Verbi gratia capax ē omnium hominū sed huius pprie substantiae. Hinc unus homo pars est universo humano generi.

Cur participium post uerbum ponit

Köln Dom

143 r

parte capiat participium. Post participiū greci articulū ponunt. quem nos sicut in pnomine ostendim⁹
non habem⁹. Nam idem quod significat. οὗτος τοῦτο. ἐκεῖνος. ἐκείνη. quidam uero ex interpretatione
et ppositiuos et subiunctiuos habere articulos. tam sic. docuim⁹ cū de pnomine tractabam⁹. non sunt
articuli. Hic uero et haec et hoc indubitanter pnomina sunt. que nisi inclinatione nominū agnoscan
eis loco articulorū non recipiunt. Hec mirū cum apud grecos quoq; articuli inueniant loco pnominū positi ut
apud homerū. ΟΥΛΗΑΕ.

Quod autē post participium pnomē seq; debet non ē questio. cū poene post nomē debeat poni. nisi ppter supra
dictā causā. Apparet autē etiam quod ppositio non primam habens positionem. neque antiquorem positionem
aliis dictionib⁹ post supradictā bene ponit. Unde neq; nominationē appria aliqua significatione accepit. sed qua suprad. ppositio ponit partib⁹. Que si non ante sint. neq; ea construere possit. Quod etiam de participio diximus. ex quib⁹ etiam ordinationē accepit. Scilicet cum modo ppositio apppositionē. modo ppositio copositionem
ppositio ponitur ante dictis partib⁹. Ergo natura quidem posterior ē. constructione uero principalis.

Adverbiū uero quia uerbi ē uel adiectiuū. positio id nominatio quoq; eius ostendit.
Quomodo igitur insecto loco uerbum post nomē. sic etiam aduerbium insecto loco post ppositionem
bene ponitur. que apppositione dictionis uim sibi defendens ppter nomina. et alias casualibus
Composita enim uim dictionis non habet. concedens uncam cui adiungitur. Post suprad. ta uero
oīa. coniunctio uere accipitur. cum nullum possit ipse significare sensum. absq; suprapositarū

id nomē uerbū participium pnomē
prepositionem et aduerbium.

Quia uero supra dixi
mus uerborum
causa inuenta
sunt pronomina.

Deest nomen
uerbum. parere
piū et pronomē.

Quia non possunt
construere nisi
sine ārt nomine
et uerbum.

Köln Dom 200

143

uerbo adiungi. vt. quis ambulat. quis loquit. quis legit. Et si pnom̄ reddit non eget altera int̄rogatione. Sin uero no
reddit
men. potius eget altera int̄rogatione ppt̄ multoꝝ similitudine nominū. ut. quis currit aiax. qui aiax thelamonius
genere.
uel loquit? Qui uero dicit qualis homo uenit de homine qualitatē adiecta dubitat. cum substantiam atq; actum eo
f sisit romanꝰ angit?
gnoscit. Qui autem dicit quis homo uenit. generalem quidem sed qualitatē ē substantiam pſonae. Specialem aut
f substantiā t qualitatē. f ppriū nomē. f generalē f qa ē homo
desiderat. quę ppriꝰ reddit nomine. vt. quis homo uenit pōpeium? cesar. Vis dico quid ē animal rationale mortale? qa potest loq. qa moritur? etc.
Specie mihi uolo manifestari. id hominē. quę quamus uideat ē communis omnium hominum. tamen est etiam p
f speciē
modo intermutatē negationis. indequalitate
pria ipsius speciei incorporalis. Qui uero int̄rogat qualitē homo uenit de homine non dubitat. sed demodo ac
Cnomina quidem tam substantiua quam uocatiua adiungunt uerba. Pronomina uero tantum substantiua quia pronomina omia
substantiua sunt.
quia mihi quę nominant. inē substantiū. ut tripho sum t tripho uocor. non tamen substantiuę quę sunt pnomina. H qdnoi substantiua t
i nōib. f uerbi t uocatiū. qa pnoa substantiua sē uocatiua iungunt
Ine ppria posimo nominum idē uerba uocatiua. Hemo enim dicit ego nominor uel tu uocaris. uel ille nun
uba pnōa ut ea substantiua.
quatiū significē.
cupat adpnom referens uerba. Quomodo tripho nominor. uel cicero uocaris. Virgilius nuncupat benedictum.
proncians.
Hec murum differe potestatis uerba differis conuenire constructionib. cū uoluntaria. t affectiua qq̄ uidem
f uerba. f affectiua demonstrantia
solere infinitis adiungi. vt uolo legere. cupio scire. studeo discere. Quecunq; hic quam obrem cum nominatiue
f uerbis
int̄rogationes pronomina soleam fieri. non etiam uerbales fiant puerba. Adquoddicendū quod nominum quidē
f padūbia. f ē
sic substantiae. qualitatis. quantitatis. numeri. accidentia. his. mipsis sunt species nominum.
f nomiū. oma. parentesis.
Substantiae. ut aliquis animal homo. Qualitatis. ut bonus prudens. Quantitatis. ut maximus parvus. Numeri. ut
f sunt. secundē a.
f f
generale. ut animal. vequalis. ut quam?

Köln Dom

145 r

145 r

rum ut quot tot · que necessario ⁊ infinita sunt · Quippe cum omnia suarum generaliū specierum comprehendant in se se nomina · Vnde quidam ea ⁊ pronomina ee existimauerunt · qua generaliter pomib. illis accipi

untur pronomina nominibus quomodo ⁊ pronomina · Sed pronomina ⁊ finita nolunt ee · ⁊ loco ꝓpriorū accipiuntur ·

C t substantiam solam sine qualitate significant · quantū in ipsa uoce ē eorum · cū suppradicta generalia nomina sint infinita · confusione omnium subse specierum · Itaq, eis utimur ad speciales uel generales interrogationes substantie · t qualitatis · uel quantitatis · t numeri · Substantie · ut quis · qualitatis · ut qualis · quantitatis · ut quanta · numeri · ut quot · Verba uero generaliter substantiam t qualitatē · uel quantitatē · t numerum · t tempus · t locum · sic etiam ad generales eorum interrogationes eadem adcesserunt ·

Quomodo ḡ nominum substantiam querentes · quis dicimus · sic etiam uerbi ac rum uel passionem querentes · quid agit t quid patit dicim? Cum enim deficiunt aduerbia · loco eorum subeunt nomina · ut terrencius meum nucho · quid agitur · flat? Qualitatē uero cum querim? · qualiter dicimus uel quomodo · uel ut Oracius in sermonum · Vt nasi dēbeat · Quantitatē uero · quantum est · Numerum · quoties · Et notandum quod non solum aduerbia · sed etiam nomina loco aduerbiorum ut dictū ē posita · frequentissime inuenim? cū uerbis · Et quomodo suppradicta generalia sunt nomina · infinita uel interrogatiua t relatiua · t reddituia · sic aduerbia quoque · inuenimur · Et nomen infinitum quis · ⁊ aliquis · aduerbium aliquo ⁊ alicunde · ⁊ alicubi · ⁊ aliqua · t Nomen interrogatiuū ⁊ relatiuū quis · ποτος · καποιος ⁊ quot ποσοστος · καιποσοι · Similiter aduerbium interrogatiuū t relatiuum ·

qua substantie nomina ⁊ qualitates ⁊ cē · inp̄sis speciebus nōm · sic quibus uoluerunt ideo nisi nomina · q. negentium substantiam ut qualitatem significare · s. quibus quod adnumquid ubo uice adverbium adsignificandi ubo qualitatem ⁊ cē ·

Verba ut grammatici substantiam ꝓse significare non possē ·

Multos adquantitatē ꝓpter primer. siqua quantitas · secundum dialectico ē enim numerum · nec hoc nomen adnumerat ꝓferē ·

Deest quis qualis · quanta · tantus · quot · tot · ⁊ cē ·

Lib prisciani deconstructione.

mina ꝑponere ꝓpa· qb' sine· ꝓfectio nō ēstaret orationis· cū ponunt ꝓnomina· tā ꝓme qᵃ sedē ꝑsone ꝓpr accidentes· actᵒ tā scribenti qᵃ illi
adquē scribit· Ut reposita g nominib· ꝓpriis· ut cicero· brutus· cu· adea demonstrationis facium ꝓnomina· Sicut ꝑnā ego tibi q dudū scrip
si· ostendit· ꝓnomen ego nominis· ꝓpositū nominatiuū· ꝑtibi aut datiuū sedē ꝑsone· qui loco datiui nominis ꝑponit accipit· Hec dubiu·
quod sublatis nominib· ante positis etiā ꝓnomina infinita fiunt· Est aut causa· ꝓpr quā nomina non possunt accipi inprima q sedā
ꝑsona· quā superius quoq· dixim· t quodsubstantia q qualitate generales· q cōmunes· q speciales· q indiuiduę· inqb· noa ſt nō habent
certā discretionē ꝑsonarū· ut potr omnis homo· et substantia potest dici· q animal· q homo· Ct nominari plato· t cicero· t turgt· t quod
cuīq· exꝓpriis nominib· potest imponi unū alicui exomib· Prima aut ꝑsona ad nullū pruenit· nisi adipsū q loqt· nec sedā adaluū nisi adeū
inquē tendit sermo· t ꝓpr hoc aut· t etiā ꝓpr illud· quod nō ipsi nobis imponim nomina· quodsiuū· ꝑme ꝑsone· nec adeos q nascunt
intendentes sermonē· quod ē sedē ꝑsone· eorū positionē· nominationē facim· Necesse· q intēcia ꝑsonā cēdere nomina ꝑomnes
casus absq· uocatiuo· q ꝑm transfert positionē· acia ꝑsona adsedām· Propēa quod ꝑeam fit demonstratio ꝑsens ei· inquē facta fit
posito nominis· Illud quoq· manifestum· quod anobis uba facientes· id· ꝓferentes· adalias debem ea ꝑsonas intendere· Et appar· et qd
nlicet nominib· uti quodcūq· sunt ea ꝑsonarū· sed facio exigit aprima· Adsedām fieri uerba· Quā obr· subiecerunt ꝓnomina·
hoc quod nꝑoterat nom cōplenta cūdicim ego tibi scripsi· Predicta aut· ē causa· q· ꝓpr nomen unū ꝓomib· accipit nominib· t qd
demonstrationē· t relationē habet alicui certę substancię· quę inomib· ꝓpis· ē nominib· una eadēq· uoce significandi· Nemo
tam patet quod nihil usus habent· cia· ꝓnomina ꝑsone· cū nomina intcia possit ꝑsona accipi· q dicat si possent inꝓma q sedā
inuenta nomina ꝑsona· fortassis nec excogitarent ꝓnomina· Nam possim adhoc dicere· quod ꝓnomina semel nominū loco
nata· ex accidente habuerunt etiam demonstrationē· Sub ocul enim omis eorū ꝑsone· pleriq· cernunt· Itaq· pcipia habuerit· et accidens
demonstrationē· quę· ꝓfecta pēnūctione· prime q sedē ꝑsone· puenit etiam adcciam· Non g quod nō habt· cias ꝑsonas nomi· ideo ex
cogitata sunt ꝓnomina· s qm̄ expers demonstrationis· quę· ꝑ in ꝓnomib· Itaq· inte utrūq· nullo ut grauiano· hic augustus q
omis uti ꝓgenies satis necessaria nō· Quia enim cernit augustꝰ demonstratione usus· ꝑ ꝓnomē quę anomine fieri nꝑoterat·
Ut aut qualitatē quoq· ꝓpū ostenderet· ꝑsone· quā demonstrat q· addit augustꝰ· His itaq· se habentib· certū· quod si dicā
priscianū scribo q· his simulia· sine dubio integre dico· nec ꝓpr aliud quid nisi ꝓpr personarū consequentiam·
Tercia· enī ꝑsone· ē nom· uerbū ū ꝑme· Est g ēsequens· quod incluab· cias· ꝓferē· ut prisciani scribit· nī tam omīno ubiq·

A qua inscriptura prius debem scribi propria nomina· et loco eorum ꝓnomina· Aliās· infinita sunt ꝓnomina

B H quare non queam nomina in prima et secunda accipi ꝑsona·

H quare unū ꝓnomen pro omnibus accipiatur nominibus·

ō· i· generale· pcipuū

H quare excogitata sunt ꝓnomina intcia ꝑsona·

C Id ut ꝓnomina possint inueniri inomibus ꝑsonę nomina uō tm intcia

Köln Dom 200

149 r

id quod ē inalis inēsequens: ut sū pnus ⁊ neas: cicero nominor: ⁊ hīs similia: quāuis grecorū auctores inuenant
licenna solita utentes ⁊ alius qq ūbis pmē: t sedē psonē ēiungentes nomina ut homer: GR: euripides ineucuba: GR: idem
inbachis: GR: lnquib: omīb: de ÷ ego: Hrī quoq; ut iuuenalis in quarto: Nam cuīs cuiua m̄ pmissus habebis euandrū ue
ruel thyrrhidis aut minor illo hospes: De ē enim eu Supdictis dl t substantiuis ⁊ sine pnomine bene omīs adiunguntur
psonis ⁊ uocatiuis uerbi: Cum enim ipsa ūba pse substantiam unusquisq; ppriā colligant t substantie nominationē relicto pno
minib; quā ipsa quoq; substantiā quantū aduocē solā significant: adnomina se applicant: quē ppā qualitatē demonstrant ut homo sū
apollonius uocor: Unde ego sū t ego uocor pse nemo dicit: cū duplicata substantie demonstratio sine qualitate nihil pfectū significet
Non erat enim possibile ppriā positionē quē significat nomine ppno adtribuere uoci cōmūni: t adomīs generalitē pponere quod ÷ pnomē
si diceremus ego sū: ego nominor: uerba adpnomē referentes: Nam significationē rippē qualitatis q̄ quē cōmunitē omīb; accidit essentie
demonstrantur facere: adquā ponet ego: Cadē ē racio inceteris quoq; psonis: Manifestū ÷ g quod quia ēfficiunt suā positionē nominum
supdicta ūba t nominationē euocant ea: ⁊ eia adprimā: quando dico priscianus sū t cicero uocor: cū specialē substantiā quā pnomen
addita demonstraret habeat inse ipsū uerbū substantiuū t uocatiuū: Itaq; frequenter inuenim̄ demonstrantes pnominib; sine positā
ta supdicta uerba tam intelligi: ut uirgilius in vi: Huc cesar ⁊ omīs uiri pgressi: Adeo quoq; demonstratio huius ē causā quod aliquā
non solū pnōib; demonstratus: demonstratius sepe positus: non ÷ necesse addere supdicta uerba: ut uirgilius in i eneidos: Tunc ille æneas quē dardanio anchise:
Idem inēcio: Ham polidor ego: Idem in eode: Cece tibi ausonię tellus hanc arripe uelis: Hec nāq; nomine substantie posito
frequenter deficiunt uerba substantiua: Lucanus in i: Quis furor o ciues quę tanta insania ferri: Virgilius in iiii eneidos: quis
tibi tam dudo ceruenti talia sensus: quosue dabas gemitus: Et qualis tam ⁊ quanta positis infantis: pquib; etiā quis ponit sepius de
ficiunt uerba substantiua: quomodo etiam participius: ut inuenat in iiii: Oquat faciles ⁊ qualis digna tabella: Virgilius in i eneidos:
Certe hinc romanos olim uolentib; annis: hinfore ductores reuocato a sanguine teucri: q̄ mare: q̄ terras omī dicione tenerent pol
licit: Non tam etiam si dicam cicero accuso: benedicit: ut si dicā cicero sū: Heu accusationis uerbū ppriētatē sic significa
ret substantie: quomodo substantiuū ūbū t nominationis quē per uocatiuū ūbū indicat: Participius qq quę ē ęis sunt

ne: prisciani ÷ ceteri:

€ ſ. duco incongruē prisci
anus scribo.

£ ſ. ut ut indubitabiliter ceteri
psonis proferantur.

G quia substantiua non
⁊ uocatiua precipiunt no
mina inpīma ⁊ secūda psona

H ſ. ideo fecisse inueniuntur
inuenisse uerba que ſſi
gnificant substantiā nōib;
primę t secūdę personę

K id sic nonpossum dicere
ego nomenor inpīma psona
sic nec tu nominaris: tu
nominaris inſecūda t ter
cia sine nomine.

L quę uerba euocant
nomina ⁊ eia psona
adprimā.

Köln Dombibl. 200, f. 149v

Vat. Barber. 270. f. 141v

A uel pñs̄ expassiuo & pre ītrū exactiuo.

pſonę quomodo nomina · ſubſtantiua bene ſocium ūba · ut poſſint loco trium ūbi pſonarū fungi · Vt amat⁹ ſū · es · eſt · doctus ſū · es · eſt · Quę ſi deficiant · infinita phis ſubeunt nomina ſubſtantiuę · cui ūbo · ut ego ſū q̄ amor · uel tues qui amaſti · Hæc enī deſunt apud nos par-
ticipia · Et aduerte unūſ quoq; quanta uis : ſubſtantiua ſignificantiū · quod & loco participii · quod & ſubſtantiua ipſius qui
agit uel patit · & actum & paſſionē ſignificat · accipit nomen ſubſtantiuū cum uerbo · ut quod ē amans : qui amat · quod : nascens :
qui nascit · Et loco uerbi participiū cū uerbo ſubſtantiuo · ut pransus ſum, ppransi · meritus ſum, promeritus · Et nota quod cū & nomen
ut ſupra dixim⁹ & uerbū ſubſtantiuū iunctē hoc cū participio poſitū loco uerbi · illud cū uerbo loco participii fungit : adhuc quoq;
pſonas pronominū refert · Ego qui ſcripſi tu qui ſcripſiſti ille q̄ ſcripſit · Quomodo aut pronominib⁹ uocatiua uerba adiunguntur :
ſic nec participiis · quippe adnominationē patientia · ſubſtantiua ut aptiſſime adiungunt · cum act & paſſionis eſſentiam cū participio
ſignificant · ut amat⁹ ſū · es · ē · Deinde dicendū de conſtructione pronominū · aduerba · Obliqui caſus pronominū omnimodo aduerba
referunt · quomodo & nomina · ut illius miſereor · illi noceo · illi accuſo · illo nitor · Ex qua eſtructione intelligit⁹ q̄ nascens
affectū paſſionis · ſi non recipiat quod dicim⁹ · Non enim omnia ūba obliquos deſiderant caſus nominū & pronominū · quomodo omnia ob
liqui caſus uerba deſiderant · Omnia quędam exhis pfecta ſunt & abſoluta · quędā defectiua · ut ſi dicā ambulat homo · uiuit · currit ·
& ſimilia · quę ſunt abſoluta · nō egent obliquis caſib⁹ · Si tu dicam accuſat · uidet · inſimulat · imperfecta ſunt & egent obliquorū
caſuū adiunctione ad perfectionē ſenſus · Sed de his opportunius ſeparatim cū de uerbi eſtructione tractabim⁹ · Quidam tamen putant
runt perfectiones eē uerborū eſtructionē · ſi pronomina aſſumant · ego ſcripſi tibi · ego loquar · tibi · & ſimilia · Cui aſſertioni dicunt ea
eē · quod cū dicā ego quidē affirmatiuū ſit · ſi tollas pronomen negatiua erit elocutio · Sed hoc fieri ne maxime conuenit quidem ·
Trag · ego ni arbitror · quod dicunt uerū eē generaliter · Non enim omnimodo egent pronominib⁹ uerba · Idq; affirmatiue · ſi expedit ſolum
conſtructione · cuius & deficere & habundare · ſed excōmōdi elocutione doctorum & maxime aſcriptorū eſtructione · qui ſine metro
ſcribentes · perſpicaci magis unum ea · & ex uſu ipſius orationis ſolent quod neceſſarium : apponere · cum manifeſtum : de obliquis cum ſcendi
quod inſunt unicuiq; dā partib⁹ orationis aliarū partium intellectū · Vt ſi dicā aux intelligo & unum pronomen ſingulare · Si dicā archiſi
adeſt intelligo generaliū ſingulare pronominū · & filiū cū nominatiuo ſingulari · Si dicā diuinitus intelligo nomen cū ex ppoſitione & eccliſi
Si dicā fortuito intelligo magis & poſitiuū primitiuum · id fortaſſis · Innumerabilis : huiuſcemodi exemplorū copia · Hoc eſt
dicendū quod ſi dicā archiſiades de filiū & · debet ei addi filius · Et ſi addat · poetica licentia · quomodo & ppoſitiones ſolent addere nomi

A uel pñs̄ expassiuo & pre ītrū exactiuo.

B adp̄ referē ūbi ſubſtantiuum cum participio poſitū loco ūbi · & nomē ſubſtantiuū cum uerbo loco participii

B ſi cū participio poſitum accipiatur loco uerbi

C eſtructionē pronominū aduerba ; C ſi ſimilē dicī poſſit ego amatus ſum · tu amat⁹ es · ille amatus ·

D quę ūba deſiderant obliquos caſus · & quę non ·

D alioq; appbationē de aſſumptione pronominum uerbis ·

D dicit quia quęſtā putauerunt magiſtri pfectam eē conſtructionē ſi uerbo ſi iungant pronominibus ·

C ſi ut ego pronomen hanc conſtructionem ponat ·

D quod inquib⁹dā partibus inſint aliarū partium

orationis aliaq; partium
intellectu.

Nec enim eucomperatiuo possim auctionem auctorem addere. Terrentius in andria. Post deinde quod missi erida inbere. abundat post-
Idem in eadem. Etenim tu tando. p. supinacuum est inde. quamus amplioris significationis causa potest accipi. Idem in eadem. Abhinc triennium
phinc. Virgi in i. Italiam fato profugus de. ad. ppositio. Nec si dica aliq. quod. singulare de. uni. Inubi igit simul accidunt. quę una eiq; mallet
gunt. ut indicatiuus ipsa indicatio. q. quę ea intelligit affirmatio. Vnde adinuentio interrogationes p̄ responderes. etiam adhuc confirmatiuu. non
t uerbum indicatiui recidunt. ut potest habens inse affirmationem. ut interrogatiui legis. etiam. t non respondem. t lego. Scde his mestruetio
ne uerborum subtilius tractabim. Jn e etiam singularis numer? inubo scribo. nec ego. ut addat uni. Manifestu. quod etiam nominatiuus
pronomen in e inubo. Ergo si supdicta recedunt quia intelligunt. nec pronomen de. Hec tamen si addat. utiq; erudita fit constructio.
Est enim quando amplioris causa significationis addunt ea quę possunt. q. si non addant intelligi. ut legis etiam lego. Cece enim hic quamus
adhuc etiam pse positu intellectu uerbi habeat pondus. ut legis etiam lego. Cece enim hic quamus
Eyronor enim fit promissio. duplici affirmatione: Simul unu homine dicim ambulare adhuc multitudine. non quod ipsi homini cui
singulare dicim inhereat etiam unus numerus intellect. Interi adhuc abnegatione dicim. nullus ambulat. neminem inueni singulari
numero singulare adiungente numeru. Eodem g modo cui absoluta q. non discretiua in. plato dicim absq; pronomine: dispuo disputo.
Sin aut alicui rei discretionem uolum manifestare: addim pronomen cui. pronominis
eam ens habent inse uerba. Vnde infinita eorum quia deficiunt psonis egent uerbis indicatiuis. ut quod de. echis assumant.
Ergo discretionis causa. q. maxime si enumero assumit pronomen addit ubo. ut ego quide affui. tu u. t ego quide scripsi. ille uero legit.
t amplioris causa significantiae utiquo tam ad alios omis inde fieri discretio. ut cicero in. inuectiuarum. Hos non dico apte nos consules desum.
Intelligim enim quod nemo alius nisi nos. Terrentius in andria. Ego nihil fui cifer. si uo ostendam quid sit pericli domini fallere. q. illi pare
Et prima quidem t secda psona uerborum nisi discretionis t significationis causa regent pronominib. quippe cum sint finitis simę singulisq;
uocib. pares habeant. q. psentes demonstrationes. Tereig. ut cum sint innumerabiles. una ubi uoce uarius necessario confusione fierunt
infinita. Itaq; conuenienter adeo discernendam pronomina quę sint finita adiungunt rei uerbi psonis. ut p eorum adiectionem meerta signu
ficatio finiat. ut scribit hic scribit ille scribit ipse. scribit is scribit idem. Salustius in catilinario. Verum enim uero is demum mihi u

quod nominatiuus pronomen est inubo.

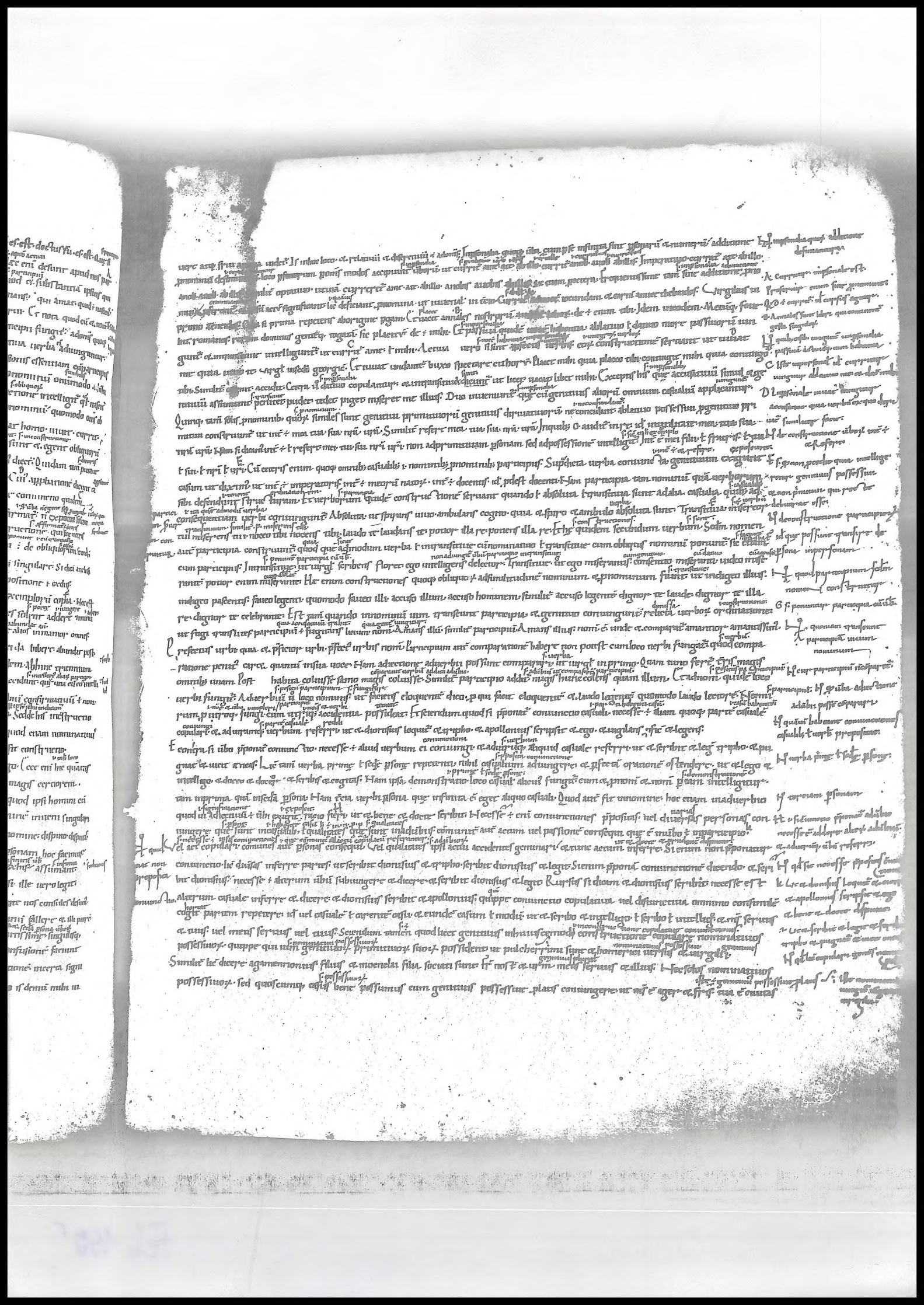
infinita egent psonis quibus uerbis egerent.

qua causa addit pronomen uerbo.

quib. causis prima et secda psona uerborum egent pronominibus.

ut adiungendum sit uerbis psonis.

Köln Dombibl. 200: f. 149v

Viden Dom 200

Fol. 150r

pronominū desinunt a loco pfectarum pōnī modoꝰ accipiunt

anob. anob. ab illiꝰ. Similiꝰ optatiuo. utinā currerē amē. atē. abillo. anob

munꝰ. pferunt. ex. ipsiꝰ actꝰ significant. lic deficiant. pnomina. ut iuuenal.

primo eneidoꝰ. Odꝰ si prima repetens aborigine pgam. (C placet .B.

hīc romanoꝰ. rerum dominoꝰ gentēq. togatā. sic placetꝰ de: mihi. Ct

gunt. ex. intransitiuis intelligunt. ut currit amē: t mihi. Actiua

me quia uirgl. inquit. georgicoꝝ. (C iuuat undantē buxo spe

tibi. Similiꝰ. egit. accidit. Ceteꝝ ui datiuo copulantuꝝ. ex. intransitiuis

nominū assumunt. penitet. pudet. tedet. piget. miseret me illuꝰ. Duo

Quinq, tamē solis, pnominib, quoꝝ similes sunt genitiui primitiuoꝝ g

mutuo construunt ut inī: mea tua. sua. nrā. urā. Similiꝰ refert mea

nrā urā. Nam si dicamus inī: t refert. mei. tui. sui. nri. uri. non adprimit

t sui. t nri t uri. Cū ceteris enim quoq; omnib; casualib; i. nominib; pno

casum ut diximus ut inī: imperatoris. inī: meoꝝ natoꝝ. inī: do

sibi defendunt structuram. t uerborum quidē constructionē

consequentiam uerbi coniungunt. Absoluta. ut spirans uino. ambula

tui miserens tui. noceo tibi nocens tibi. laudo te laudans te: potior il

aut participia construunt. quod quē admodum uerba t intransitiua

cum participiis. Intransitiue. ut uirgl. scribens floret. ego intelligens

tantū: potior enim miseratus. Hæ enim constructiones quoq; obliquo

indigeo patientis: fauco legenti. quomodo fauco illi. accuso illum. accu

re. dignor te celebrante: Est tamē quando innominū uim transeu

ut fugi transiturus participiū: fugiturus lucum. nomē. Amans illū. simil

Prefectus urbi. quia ex. pficior urbi. pfectꝰ urbis. nomē. Participium aut

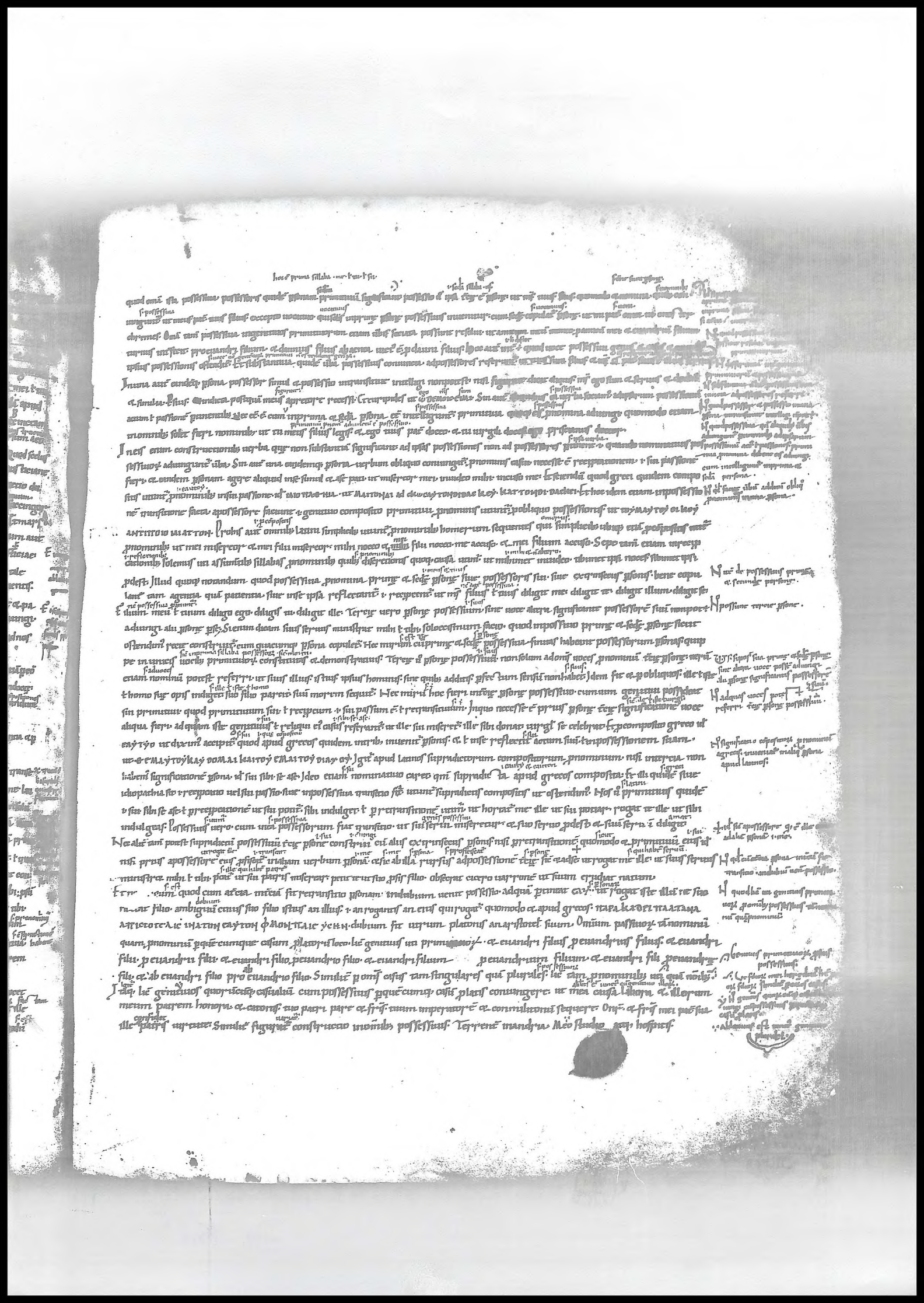
ratione penitꝰ caret. quantū inuita uoce. Nam adiectione aduerbii

omnib; unam. Post habita coluisse sāmo magis coluisse. Similiꝰ p

uerbi fungitur. Aduerbiū ui loca nominis. ut facienter eloquentē dico

Köln Dom 200

Fol. 150 r

Köln Dom 200

Fol. 152r

Köln Dom 200

Fol. 152r

ua me de preclare ciuibus audire eorumq; genere a uiris dicendi optimis exigendam ea postulent que maxime digna sint eo reo cui patrocinium aut mediocre obici nihil oporteat. ΟΥΚΑΡΑ ΥΡΗ. Nam ut pretor fuerit e qui auspicato ac hostione sapientissime sortem inuenit; Nactus e urbanae puniende docet hominem quid posset fieri contra pontem prætori si dedisset quem admodum sine periculo suo dare posset. ΑΛΛΑ ΜΗΝ ΤΟΑΗΘΟΤΗΛΙ. non uidebamur Ineodem. Iste ad arbitrium eius cui condemnabit hereditatem eripiam liberis quam equum eductum consequi ΥΓΗΛΡΑ ΗΕΙΤΤΕΤΡΑ ΦΟΙΛΡΑ. Quæso cognoscite qui testamentum fecit fecerit. Præterea inducatur usus e quasi inducibili. Facto uero subiunctiuo. in quo e aliqua dubitatio. utrum fiat necne. De iure uero ciuili siquid nouo quod mutatum ΜΗ ΟΙΛ ΤΟΥΤΟΟΙΝΗΛΡΑ c. Si non omnia quæ ante acta sunt rata esse patiar. id non debeo pati rata esse. Ergo hæ quoq; confirmatiue posita sunt subiunctiua. Ineodem. Ac si hoc iuris non unius hominis causa e diuersis constituisset. composuisset. quod e confirmatiuum. Ineodem quod si plus legerit quam adheredem herede sue quadrat. Ineode. Sanhoc magnum iudicium hominum de istius singulari impudentia quod quisquis uetuerit sua sponte instituisse. ΛΥΛΤΕΤΕΤΟΚΑΙ ΛΡΑ. id nemanem meminisse. ne quis reppererit. qui istius instituta sequi uelit. ΕΦΕΛΝΟΙΛΡΑ. Phibe sipo test. si habes qui te iudicet. si potest. tibi dicto audiens e arripias tu uoluntatem mortui bona uniuersi uis omnibus hoc ppli prin non manu uindicasse. ΟΥΚΛΝΕ SEΛ ΙΚΕΤΕΝΙ Si tu huic tempori æquo iudicio præfuisses. Ineodem. Et simul dum est unde uis ciuile discamus adolescentium iudicium et tradere. Ineodem. Siquis testamento se e heredem arbitretur. quod tum extraneo legem agere. ut hereditate aut pecuniam deiectus uindiciarum ac cepisse sponsionem faceret. ut de hereditate certaret. Ineodem. Cuidem ut hoc iuste contendit. ΟΙΟΠΕΩΕΗΛΡΑ. Ineodem. Quid adpretorem ut possessor se nomine. id queri oportet. utrum possessorem esse oporteat. Ineode. Valde hoc e magnum nemanem fuisse qui istius se similem dici uellet. Ineodem. Cuiusquam dignioresne homines ee ac istimasti esse qui habuerint impunitatem. quam nos qui equo iure uterentur. ubi ΛΡΛ ΤΛΗ greece coniunctiones intelligendæ sunt. mirabiliter. Ineodem. Et conuictum totum eorum arbitrium quandiu fuit. designatus componere qui ab isto. usque ad uindemiam suam nundinarentur. tum uero magistratum contra illud edictum suum sine ulla religione decernebat. Ineodem. Nam quoso redire immemoriam quisquis e libido istius uniuersa dicendo fuerit. ΤΕΤΟΝΕΗΛΡΑ. Ineodem. Sacerdotes exceptionem. qui uerrem nequaquam reliquisse. ΚΛΤΛΛΕΙΟΠΕΙΛ ΡΑ. Que ego non commemorarem. nisi nos illud uellem recordari. non commemorarem. ΟΥΚΛΝ ΤΙΕΗΗΜΟ ΝΕΙΟΝ. Ineodem. Oblusisse uetus. pirates e quem admodum sit iste solutus uir qui plebem romanam consideret. Ineodem. Superbia uero quæ fuerit quis ignorat. quem admodum iste tenuissimum quemq; contempserit. desperet. liberum e nunquam duxerit. Omnia confirmatiue dicuntur. Ineode. Impetrant ut ne imperent admodum aliqui qui utrum quo exemplo. Λ ΦΕΛΟΙΛΡΑ. Nisi mortuus e. G. Sacerdote prætore nescio an ante quam uerrem pœnam petere cœperit. Ineode. Docebat edictum ei non oportere meos heredes ualere. quæ ante eum prolatum uenisset. ΕΛΗΛΙΕΛCΙΗΛΡΑ. Rem demonstrat qua pridem sibi hereditas uenisset. do cet ast ii dubitamus quo denuo ore quos nunquam liberos puratur habitos homines solutos sit appellare. Ineodem. Oppidum negotium sibi insimum delatum esse dicebat monumentum illa. amplectendum illo opere quamuis sanctum tectum integrumq; esset. tamen aliquid se inuenturum. inquo moliri pedemq; posset. DINAITOΛΡΑ. Ineodem. Λbonum qui legem nosset quia inlege nusquam tantum columnas. tuderet. ΠΛΡΛ DIOOΠΟΛΡΑ. Appendiculi meritoque fit nulla. a qui non putaret sibi expedire tua accipere. ne eodem modo sibi tradendum esset. Ineodem. Quid erat quod rescinderet cum suo quoque loco inlapidem ponere. Ineodem. Querimur quid inexercitus pamphilus patribus fecerit quat tibello prædonum prædo ipse fuerit. qui inforo populi romani primum nefarius repertus est. Ineodem. Quod nemo quemquam tam audacem. tam amente. tam impudente fore arbitrabatur. qui tam nefarius crimibus tam multis testibus conuictus ora iudicum aspicere aut ossum. pro ostendere audere. est idem uerrem qui sunt semper ut audendum putarit. sic patrem ad audiendum. Nam si id fecisset. quod statuerat. ut non ad essem mirum aliquanto quam nunc opus ee cognoscerentur quid ego elaborassem. Cui uero laus tenuis ee. si condemnatus sit si qui adesset uoluerit. aut si forte fuerit ineo quem nemo sit ausus defendere. Vbique alteriusque suppliciaque conuictorum grecorum cum subiunctiuus e. intelligenda. Ineodem. De impudentia singularis qui mereretur. Ineodem. Iste unus inuenit e. qui complexu parentum adreptos filios ad necem duceret. et parentes pœnam pro istius unius

Köln Dom 200

fol. 162r

auspicato achedone surrexisse fortem inuenit; Nactus .e. iurba
nam pretori si dedisset quem admodum sine periculo suo d
Ineodem. Iste ad arbitrum eius cui condempnabit hereditatem er
ΥΕΗΑΡΛΝΕΙΤΤΕΤΡΛΦΟΙΛΡΛ. Queso cognoscere qui testa
bitabili. futuro uero subiunctiuo. inquo .e. aliqua dubitatio utru
ΡΠ. ΒΙΛΤΟΠΠΩΟΕΙΝΗΛΡΛΕ. Ii non omnia quae ante a
Ergo hic quoq; confirmatiue posita sunt subiunctiua. Ineodem
composuisses. quod .e. confirmatiuum. Ineodem quod si plus legeru
magnum iudicium hominum de istius singulari impbitate quod
ΛΡΛ. id neminem metuisse. ne quis reppereret. qui istius
tes. si habes qui te audiat. si potest tibi dicto audiens ee ap
hoc ppts rom non manu uindicasse. ΟΫΚΛΗΕ ΣΕΛ
Ineodem. Et simul dum est unde uis ciuile discatur affirmatiue adole
mento se ee heredem arbitraret quod tum extraq; lege
cepisse sponsionem faceroq. ta de hereditate certare. Ine
Ineodem. Quid adpretorem ut possessor sit. nonne id
Valde hoc .e. mirum neminem fuisse qui istius se simulem
Ustimasti eos qui habitant inpunicia. quam nos qui equo
uelligendae sunt. inintiatione. Ineodem. Et conedictum t
ret qui ab isto uis ad utilitatem suam mundinaret. tum
religione decernebat. Ineodem. Nam queso redite inmem
ΤΕΤΟΝΕΝΛΡΛ. Ineodem. Sacerdotes execrabant
ΡΛ. Que ego non commemorarem. nisi uos illud uellem rec
ΝΕΙΟΝ. Ineodem. Oblitusne igitur putaris ee quem amu
Ineodem. Superbia uero que fuerit quis ignorat. quem amm
liberum ee numquam duxerit. Omnia confirmatiue dicu
qui iurant quo exemplo. ΛΦΕΛΟΙΛΡΛ. Ine

Köln Dom 200

fol. 162 r

ta me de pretiatae criminib; auctre excitrq; genere q-iurif dicendi q-sartorum rectorum exigendorũ ea postulenf que maxime digna sint· eo reo cui paruum aut mechocre obici nihil oporteat· ὀύκλαλχρΗ·Nam ut pretor factꝰ ẽ· qui auspicato achedone surrexisseꝫ· fortem inuenit; Nactus ẽ· urbanae ,puincue docet hominem quid posset fieri tutoref peeu niam pretori si dedissent quem admodum sine periculo suo dare possent· ΛΙΛ ΗΕΗ ΤΟΛΗΛΟΤΗΛΙ· non uidebant· Ineodem· Sste ad arbitrium eius cui condempnabit hereditatem ereptam liberis· quam equum echctum conseripserit· CΙΝΕΤΡΛ ὑΕΗΛΡΛΗCΙΤΤΕΤΡΛφΟΙΛΡΛ·Queso cognoscite qui testamentum fecit fecerit· Preterito indicatiuo usus·ẽ· quasi indu bitabili·futuro uero subiunctiuo· inquo·ẽ· aliqua dubitatio· utrum fiat necne· De iure uero ciuili siquid nouu quis instituit ΡΗΤΟΙΛΤΟΠΩΟCΙΗΗΛΡΛC·Ss non omnia quae ante acta sunt rata esse patiat· id non debeꝫ pati rata esse. Ergo hic quoq; confirmatiue posita sunt subiunctiua·Ineodem·Λc si hoc iuris non unĩ hominis causa·ẽ· dicisses· causa eius (et causam) compositisses· quod·ẽ· confirmatiuum·Ineodem quod si plus legerit quam adheredem herede sue (confirmatus) (fuerit) magnum iudicium hominum de istius singulari impetrare quod (affirmatus) (fuerit) quis uerres sua sponte instituisseꝫ·ΛγΛΤΕΤΙΠΤΟΚΛΙ ΛΡΛ·id nemunem metuisse· ne quis reppererit· qui istius institutum sequi uellꝫ·ΕΦΕΛΝCΟΙΛΡΛ·phibe sipo tes· si habes qui te audiat· si potest tibi dicto audiens ee· ripias tu uoluntatem mortuis bona uiuis· uis omnibus hoc ppis rom non manu uindicasseꝫ·ὀύκΛΗΕSΕΛΙΚΕΤΕΗ·Nisi te huic tempori atq; iudicio (confirmatue) preseruasses. Ineodem· Et simul dum est unde uis ciuile (affirmatue) discatur adolescentem indiscipluiam ei (facite)· Ineodem· Siquis testa mento se ee heredem arbitraret quod tum extraꝫ lege· agereꝫ inhereditate· aut ppi delictis uindiciarum ac cepisse sponsionem facereꝫ· ita de hereditate certareꝫ· Ineodem· Videte ut hoc iuste correxerit· DΙΟΠΕΩCΕΗΛΡΛ· Ineodem· Quid adpretorem ut possessor sit· nonne id queri oportet· utrum possessorem esse oporteat· Ineodem· Valde hoc·ẽ· mirum nemunem fuisse qui istius se similem dici uellꝫ·Ineodem·Utrum dignioref homines ee ex istimasti eos qui habuant impunicia· quam nos qui equo iure uterem· ubiq; ΛΡΛ·tΛΗ greece coniunctiones in telligendae sunt· inimpratione· Ineodem· Et conedictum totum eorum arbitratu quandiu fuit designatus compone ret qui ab isto uis ad uilitatem suam nundinarent· tum uero inmagistratu contra illud echctum suum sine ulla religione decernebat· Ineodem· Nam queso recite inmemoriam quirites q̃ libido istius iniuste dicendo fuerit·

affirmatiue.

ΤΕΤΟΝΕΝΑΡΑ · Jneodem · Sacerdotes uestes ſuas ſepe ſcidere · ſepe cōſuere · ſepe mutare · ſepe ſordidas habere · ſepe nouas · Quę ego non commemorarem · niſi uos illud uellem recordari · non comemorarem · ΟΥΚΑΝΤΙΕΝΗΜΟ

ΝΕΙΟΝ · Jneodem · Oblitoſne igitur putatis ee quem ammodū ſit iſte ſolitus uirgis plebem romanam concidere · Jneodem · Supbia uero quę fuerit quis ignorat quem ammodum iſte tenuiſſimum quemq; contempſerit · deſpexerit · liberum ee numquam duxerit · Omnia confirmatiue dicuntur · Jneodē · Jmperant ut ne urere adimas uel qui urauit quo exemplo · ΑΦΕΛΟΙΑΡΑ · Jniſ mortuus ē · G · Sacerdote pretore neſcio an ante quā uerres prętam petere coeperit · Jneodē · Docebat edictum ei non oportere meas hereditates ualere · quę ante eum pōrem uenuſſe · ΕΛΗΛΙΦΑCΙΗΑΡΑ · Rem demonſtrat qua pridem ſibi hereditas uenuſſe · docet an ů dubitamus quo denuq; ore quos nunquā liberos putauit libitinos homines ſolitus ſit appellare · Jneodem · Oparium negotium ſibi infinitum delatum eſſe dicebat monumētum illa amplitudine illo opere quamuis ſartum tectum integrumq; eet · tamē aliquid ſe inuenturum · inquo moliri pdarig; poſſit · ΟΙΗΛΙΤΟΛΡΑ · Jneodem · Abonū qui legem noſſe qua inlege numer tantū columnaz traderet · ΠΛΡΑΟΙΟΟΠΟΛΡΑ · Ppendiculi meritō fit nulla · & qui non putaret ſibi expedire ita accipere · ne eodem modo ſibi tradendum eet · Jneodem · Quid erat quod reſcindere cum ſuo queq; loco inlapidem ponere · Jneodem · Querim quid in extremis pamphilie partibus fecerit · quat in bello predonum predo ipſe fuerit · qui in foro populi romani pirata nefarius reperiatur · affirmatiue · Jneodem · Quod nemo quemquā tam audacem · tam amentē · tam impudentē fore arbitrabat · qui tam nefariis criminibus tā multis teſtib; convict ora iudicum aſpicere aut oſſium · pr oſtendere audere · eſt idem uerres qui fuit ſemper ut audendum pierius · ſic parat ad audiendū · Nam ſi id feciſſe quod ſtatuerat · ut non adeſſem mir aliquanto affirmatiue poſſum. quam mihi opus eet cognoſceretur quid ego elaborarſſem · Ora uero laus tenuis eet · ſi condempnat ſit is qui adeet noluerit · & ſi forte fuerit is meo quem nemo ſit auſus defendere · Vbiq; alterius ſuppraciat conjunctionum grecarum cum ſubiunctiuus · e · intelligenda · Jneodem · De impudentia ſingulari qui meretur · Jneodem · Jſte unus inuent · ē · qui & amplexu parentum adreptos filios ad necē ducere · & parentes pēcum p iſtius unius

162r

huius .m. ad accusatiuum Cicero ꝓ plagio .Atq; inhoc quidem cōmodatio suus gloriari ꝑme lucꝰ .Plauto Quod plerꝙ dicunt .q. ꝓ
quantum .q. tanto quanto differe distat inter ꝑ prestat Attici .G. Simulꝫ latini tantum .q. tanto desunt inuicem alterꝫ alteri
marcello Tantum habes affectione maximorum operum .vt fundamēta quę cogitas nondum iecerīs .Illi .G. Terentꝰ meum hic
uenit animos adhos .xvi. Illi .G. quo nos cum .q. tum Cicero ꝓ plagio Cum mōlib; causis grauior .G. Cesar iuuio dicendi
uehementius quam uidet ꝫ usus tacitas mea postulare tum inhac causa ita multa me perturbant .G. Apud illos subponit .G. reponit
aut ingerit .q. ꝙ tam ꝓponunt quam subponant .G. Omā hęc .q. apud nr̄os inuenis .Virgil in .viii. Nocte sup media tum sub mane
balatum exercent Cicero inuerrinar .i. Vanum illius temporis mihi uenit in mentem .Attici .G. Nr̄i quoq; aduersus .e. qui
adiungunt Vt persius Euge tuum .q. belle Iam belle hoc excute rectum Idem .hesternū .q. as abat Virgil Mane nouum .q. spectat
Et lucan .i. Tu sacris aduertes romana incarmina dandas .Attici .GR. Et .Sallust incaut Cum domos atq; uillas uideas in urbium
exedificatas Tuchrides .G. pnuchus ceus Hinc romani ceum .q. cio .kl. t nonas .t iduum kalendarum nonarum iduū .p in cio an .kl .d
uel idus Cicero in .i. uuerrinarum Meministine me inante diem duodecimum kalendarum nouembrium dicere insenatu fore tempestatem
cero die qui dies futurus esset in an die sectum kalendarum nouembrium .p in die sectū kalendarum nouembrium .an frequentius in ac
tuo adiungunctur .q. ꝑ ellipsin ꝓpositionis .Attici .GR. Hinc romani obedio tibi .q. ausculto tibi Sallustius incaut Quę natura pia atq; uenia
obedientia fuerit pro obaudientia Terentꝰ in andria .Amphilum ne aduuc an auscultem sen .Attici .GR. Hinc romani dicunt audiens
tibi sum .Attici ΥΠΕΡ etiam ΠΕΡΙ accipiunt sicut .q. nos sup .p de .G. Virgil in .i. Multa sup priamo rogitans sup hectore
multa .Attici .GR. Hinc romani Dimidio superat Vnde inuenat in .v. Varrones quod uendere possessi plurus dimidio Simulꝫ prestat .p sup
rat Virgil in xii Sibo animus contra t magnum prestat achillem .p super .q. Idem in .i. Gradiensq; deas supremine .q. omis .Illi .GR. Romani ad
accusatiuum despicio .q. contemno .q. aspnor illum .G. Cicero ꝓ mulone Craspexit me illis quidem oculis quib; tum cum omnib; omnia
minabar Virgil in .i. Et alto ꝓspiciens summa placidū capit ecculit unda .Attici .G. hinc .q. sub apud nos accusatiuo .q. ablatiuo ad
iungit Genitiuo enim ꝓpositio apud latinos ꝓpon non potest separatum Virgil in .ii. Postesq; subipsos nitunt gradib; Idem in .vi.
Sub te uolegare magistro miliciam Subocut qꝙ dicim .p an oculos .Attici .GR. Sic .q. nos patrem illum hoc facere .q. hoc faciente .q. hoc
faciente Illi ΥΠΟΓΙΟΝ dicunt quod paulo an .t mox fit Ex hoc romani euestigio dixerunt .t quod stans alius

Euestigio .Adibam

cepo in i uerrunarum tuestugio quasi quodam circa eo poculo facto ÷ uerres redit adse atq; admores suos illi gr Sic q similia dr
Virgt in vi Gemina sub arbore sidunt Et fronde sup uiridi sunt nob mitia poma Idē inbuc fama sup aethera not Arruci gr
Non addentes diem hoc q. nri e qui faciunt G Idem inphilippicis G Et nri sub imperio suo q. sub imperiū suū fac gentes Arruci ỳ
ΟΙCΤΑ ΤΟΛ ỲΤΟΝ Et latum sustinebat illam Sti ỲΙΤΟΛ ΛΜΒΛΗΩ presspondeo G hinc virgs in vi Susci
pit anchises atq; ordine singula pandit presspondit admirogationē aeneae G Inueniunt q. nri abundantia uenes uelaque
re dicens q. stude ppetans q. similia Arruci gr hac figura frequentissime romani qq utunt ut infinita uerba ppariquis
ponant ut Terent inadelphis video sapere uiloco amare uise G Latini plerumq; accō utunt inhuicemodi uiciecionib;
pro deum fidem Terrent inphormione pro deum immortalui fidē negat phanū ee hinc sibi cognata demipho Et admonuan
tium ui sola proferri ut idē inadelphis pro di immortales facinus indignum geta quid narras Arruci ϕ H CEOHMAIHACEE
Terens mandam mihi obligit G Iuuenal in i Ardenti sese inclusisse tribuno G Virgt in vi De thraa q. sceptro hoc prius
gestani erat m d p Idem in i Virginib: tyrus mos e gestare phareta Idem inodem Preterea sceptrū ilione quod gesserat
olim Maxima natarū priami illi gr Et nos est nob prudentia illius rei q. de illa re Arruci gr Et nos ad accusatium
cepo illam rem gr Terent ineunucho Magnas d agere gras thais mihi Idem inade Et habet q. refert thais tibi ut merita est ego
Arruci gr Time nos ucem tuam doleo p minuam Et septimo kalendas p ante kalendas Virgt in i Italiam fato pfug p intaliam Terent
inunucho Ast ille ate uenit annos nat sedecim p ante sedecim frequentissima e hec figura apud atrores inqua ppositio desic xa mei
quidē doleo q annos pro loco ponitur gr Meluus tamē distinguendum q. Τοc enam bene aloco accipit Β Λ Μ Ε Ε Η abhumo nos genus
tui inloco Ablatiuo uero deloco q accō adlocum uum humisum e uungut uno Que humi credo atq; harenosos gignunt Virgt
tamē humi fluere dicit p nihil Quamus quidam distinguentes electum adconsequens uerbum dicunt Inope egente susceptā regē
degeneri Terent Inopem lucam gr Sepule virgs in ui georgi lascunt il silnas q. summa licet Idem in ui aeneid Implicat q. miseros morte
inferat ergo possum dicere sanos illius rei q. illam rem Terent inadelphis Sed postquā inter sii omium rerum sanos

LIBER XVIII PRISCIANI DE GRAMATICI DE CONSTRUCT SIVE DE ORDINAT PARTIS

ATHANAS PRISCIANUS GRAMMATICUS SIMMACHO

169 v

Köln Dombibl. 200, f. 170ᵃ

tam dantis quam accusatiui coniungunt. sed dat. prudentiam significat. illi. g. Nos apatre & amatre athenienses ÷ Attici. g. Romam apud arbitrium & adtoriam tam. p apud troiam. virgl in. i. primam quod adtoriam. p cas. gesserat argis. g. frequentissime nostri quoq; participia. p infinitis. ut audio infectum. mortuum cesum. & simulia. uiquib; omnib; subaudit. et. sunt in. vi. Letinos audio multos. illi. g. Salust. in catilinario. Et populum letari. & merito dicere fieri. Attici. Et romani coronat. illam rem. & illa re. quo etiã induit. horat. in. v. Cenari olympia. virgl in. vii. Induit albos cum uita crines. Idem in. x. Ense sese mucrone optandum decet a mens induat. ci. N. preposito apud illos frequenter & habundat & deficit. Demosthenes. g. Et nostri conuenit mecum tecum habundat. con. Aristophanes aut g. Dec. aut C I Et. homerus. g. Nri quoq; utraq; figura utunt. virgl in. viii. Tum demum precepi satu sese omnib; armis instruum dedit. dei cũ Attici. g. id nemini dat. uenam. Demosthenes. g. Salustius in. iii. iugurthino. Homines multarum imagnum. ac nullius stipendii. frequentius tam huiscemodi sensu romani ablatiuo utunt. Terrent in andria. ibi unam adulescentulam forma fortassis. bona. acultu sosia adeo modesto ut nihil supra. Cicero inphilippicis contra antonium. Tu nec soluendo eras. id soluere debita non poteras. Illi. g. Nri quoq; inueniunt hac forma sepe usi. conscius sum mihi benefacienti. & benefaciens. Quo dicim nomi. e mihi. nulus. & nili. & nulo & nilum. virgl in. v. Sensit medios illapsus inhostes. illi. g. Et nri depilat deos decimas. & deorum decimas Attici. g. Nri accusatiuo intelligo. sentio illam rem. g. Simulat latinu. ignoscit culpam. g. Et magis femininum ipse fec est. quo & apud nos hic & haec stirps. & firus. & filex. & multa alia. Herodot. iii. g. Nri qq. huic illud. e. & idem quod hoc illud ÷ Iuuenat in. v. Implet & admechos dat eisdem ferre cynedis. g. Quo & latini sepe eadem uerba diuersis. pferunt significationib; vt ruo absolutum & actiuum. virgl in. vii. Ruit omnis in urbem pastorum ecacie numerus. hic enim absolutum. e. in. i. aut actiue. peulit. Incubuere mari. totumq; asedib; imis una eurusq; nothusq; ruunt. Simulat moror tam. p absoluta quam. p actiua significatione ponit. virgl in. i. Hunc phoenissa tenet dido blandisq; morat uocibus. Iuuenat in. i. Morant pauci ridiculum & fugientem exurbe pudorem. hoc in actiua significatione. virgl in. iiii. Quod moror animea pigmalion dum menia fr. destruit. Illi. g. Simulat nos dicimus arguit. huius rei & huic rei. e illud quo dicimus pat huius ÷ & huic ille. virgl in. viii. Huic monstro uulcanus erat pat Attici. g. Quo & nri interea. dum. virgilius georg. e. iii. Sed fugit interea fugit inreparabile temp singula dum capti circumuectam amorem. Idem in eode. Interea sup. e. oreqb; dumle

comor illam rem. & illa re.

cenari. dativo & nominativo iungi.

nomi. e. omib; casib; iungit ac cepes uocativo & ablativo.

depilat. ut defraudat.

Ignosco culpam.

ta inuenē. Notandum q̄ quod qm̄ apud grecos. t ω o. Coniunctum cum. T ε oc. significat. G. ℔ se aut. G. sic apud nos interea. G. Est etiam ubi. p. trā. inuenit positum. Virgils in i. georg. Nec nulla interea ē inanate grā tyre. Interea ponit. p trā. Gel. Vitā finire. id mortē obire. Actici. G. Virgils in i. Noctem non amplius una falle dolo. Idem in. iiii. Noctem illam utris silius immania monstra ꝑferūt. Actici. G. Hinc simile ē uirgilianum. Letum iam foedius. p foederis hostia. illi. G. Nos pridie aduerbialit diciū. a. postridie. a. priore die. a. posteriore. a. postero. a. nocte superiore. Cicero in i. inuectiuarum. Quod prima. quod superiore nocte egeris. G. huic simile inuenit in ii. hinc quale nequeo monstrare. a. sentio tantum. p tale. qualem. Ce sciendum quod frequent huiuscemodi pronomina. id demonstratiua q̄ infinita nomina loco infinitorum. qualitatis t quantitatis. Inuenit apud apud auctores. G. Virgil in. ii. Dii alit usum. illi. G. Salust in catilinario. Nil deum atq; hominum fidem. victoria nob immanu ē. illi. G. Nos usa estimat. Multus ti bis tam actiuę quam passiuę uocis. similit inuna eademq; significatione utimur. mereo a. mereor. populo. a populor. nutrio. a nutrior. bello. a belbor. Virgils georgi. ii. hoc pinguem a placita paci nutritor olivam. p nutrio. Idem in. x. Bellam amazones armis. illi. G. Nil quo nri dicunt. quidā boni. quidā mali. alii boni. alii mali. a hi boni. a illi mali. Actici. G. Actici. G. Terrent in adelphis. Sed quod ista. escine nrā. aut quid nob cum illis. Iuuent in iii. Quo mihi te solitum falsas signare tabellas. Plato. G. Nri mutraq; significatione accusatiuo utunt. Virgil in vii. Vtera utrum poenas inimico afre precepi. Idem in. ii. Numquam omis hodie mori enim. Inulti. Vindico quoq; mutraq; significatione inuenit. tam pleso quam contra ledentem accipiendum. Vnde uindicta non solum poena. sed etiam liberatio accipit. t siue. Vindicta postquam meus aprecore recessi. Vnde a. assertio tam aserutute inlibratem. quam alibrate inserutum. Thrahi significat. Quod apud Iuuum in multas legimus locis. Actici. G. Terrent inandria. Aperire aliquis ac rutum hostium. Actici. G. Ce supuacuo adiecunt. Plancon. G. Terrentius inandria. Subtristis usus est ce aliqd. Cicero philippicarum secdo. Illud casianum cui bono. id cuius grā aut adeuus bonum. Actici. G. Frequentissime hac figura utunt nri. Salust in iugurthino. homines uetere ꝓsapie. multarum imaginum. ac nullius stipendii. G. Pro hac constructione. id p articulo greci quod coniungunt greci cum ūbo infinito. nos gerundius inchi. Emanantib; utim. addentes. tam causa t grā. Vt discendi causa lego uirgilium. accusandi causa a. defendendi inforī. pceda. G. Nri egeo illius rei. a illam rem. a illa re. a supplico tibi. a peto te. a queso te. Terrentius inandria. huc supplicabo amorem hanc narrabo meum. Cicero. p roscio. Nam per deos. immortales quid ē. In hac causa qd de prosenus indigeat. Demosthenes. G. Et nri frequent hac figura utuntur. quem animodum dicis sic facio. pro ut dicis. sic facio. Xenophon.

Köln Dombibl. 200, f. 170r

Köln Dom B 11.7. S. Benedict. F: 1136, 103, 1135 Praxedis (21.7.) Apollinaris 23.7.

[illegible] accepimus. ℣ dnm. NAT SCI BENEDICTI I

SI nterces sio nos qs dne beati benedicti abbatis comendat. ut qui nris meritis non ualemus. eius patrocinio adsequamur. ℣ SECRETA

acris a tribulationib; dne hostias suppositas sc̄s benedictus. qs in salute nobis puenire deposcat. ℣ POST COMMUNIONEM.

PRotegat nos dne cursu pceptione sacratissimi beatus benedictus abbas pnobis intercedendo. ut eius conuersationis experiamur insignia. ℣ dnm. NAT SCE PRAXEDIS VIRG

Aequabar deuotum nostrum.

QUOS hodie beate & sce praxedis uirginis ac martiris tue annua sollempnitate letificas. concede pprius. ut ei adiuuem meritis. cui castitatis imitandam exemplis. ℣ GR Diffusa est gratia

In spretu tua. [illegible] Propterea unxit

HOstias tibi dne beate praxedis martiris tue dicatas meritis benignus assume. & ad pperuu nobis tribue puenire subsidiu. ℣ dnm.

Simile est regnum celorum homini negotiatori querenti bonas margaritas inuenta autem una pretiosa margarita

pergens uendidit omnia sua & comparauit eam ℣ COMMUNIONEM.

ADiuuent nos qs dne & hec mysteria sca que sumpsimus. & beate praxedis martiris tue sollempnitas ueneranda. ℣ NAT SCI APOLLINARIS

Secundum dictum beati

DEuoto dne precib; nris. quas in sci martiris tui apollinaris cōmemoratione deferimus. ut qui nra infirmitas

fiducia non habemus. eius quotidie placati meritis adiuuemur. ℣

In memoria eius. [illegible] Veritas

PRopitiare dne qs supplicationib; nris. & ut ueniens pnobis sco ℣

apollinare martyre tuo hostiam. nris celestib; seruitutis. abomi culpa liberos ee concede. ut purificante nos qs tua his de

quib; famulamur mysteriis emendemur. ℣ eo. Semel misericordiam

Ds q beate marie magdalene penitentiā tam ℣ placitā gratiāq; fecisti. ut nos quoq; pcul dubio

ueritatis tue singulari tui amoris gratia cedis intima plulteres. da nob; tue pcationis

gratiā. ut cui sollepnitate letam. ita & pie mentis emulemur affectum. Per dnm

Hanc nr̄e ds dne be marie oratio gloriosis meritis reddat accepta cui oblationis obsequium

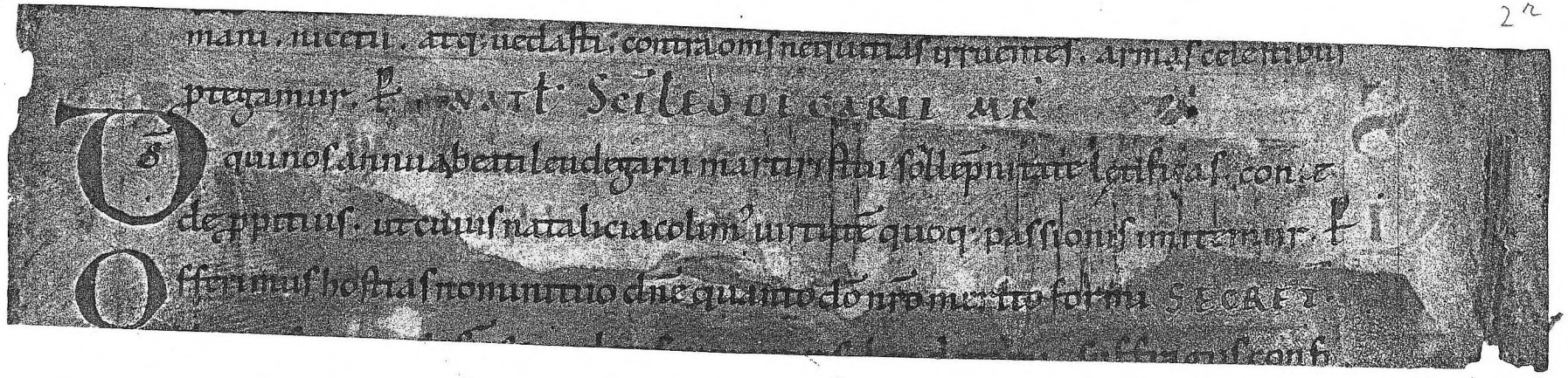
Suggerimus tuus filius clemēt suscepit ipse ℣

Skriptoriums, wie es scheint; in dem Berliner Codex findet sich auf fol. 1r eine gute Initiale, die dem Initialenschmuck der Paderborner Handschrift in Göttingen, Universitätsbibliothek, theol. 37 verwandt ist (vgl. A. FINGERNAGEL, Die illuminierten Handschriften deutscher Provenienz der Staatsbibliothek Preußischer Kulturbesitz Berlin 8.–12. Jahrhundert. 2 [1991] Abb. 399, mit H. HOFFMANN, Bücher und Urkunden aus Helmarshausen und Corvey (MGH Studien und Texte 4 [1992] Abb. 50). Der Bamberger Codex dürfte (ebenso wie der Berliner) in der zweiten Hälfte des 11. Jahrhunderts in Nordwestdeutschland oder in den Niederlanden entstanden sein. Aus dem 12. Jahrhundert stammt ein von einer Bamberger Hand geschriebenes Inhaltsverzeichnis auf fol. 1v.

Patr. 33. – Augustin, Confessiones; 24,5 x 18,5 cm; Prov.: Dom. – Lit.: Buchkunst S. 371. – Facs.: Buchkunst Abb. 187 (= fol. 1v)

1 Blatt, 29 x 23 cm, beschnitten, und 1 Streifen, 5 x 23 cm. Provenienz: aus Past. f 37. Inc. des Blatts: *defensione conserua*; Expl. des Blatts: *unigenitus tuus filius clementer suscepit in ...* Inc. des Streifens: *mani, Nicetii atque Uedasti*; Expl. des Streifens: *uirtute constantie in passione robo.*
Missalefragment für Septem fratres (10. Juli), Benedictus k(11. Juli), Praxedis (21. Juli), Apollinaris (23. Juli); Nicetius et Vedastus (1. Oktober), Leodegarius (2. Oktober), Marcellus et Apuleius (7. Oktober), Dionisius, Rusticus et Eleutherius (9. Oktober).
Schrift: 1. Hälfte des 11. Jhs.

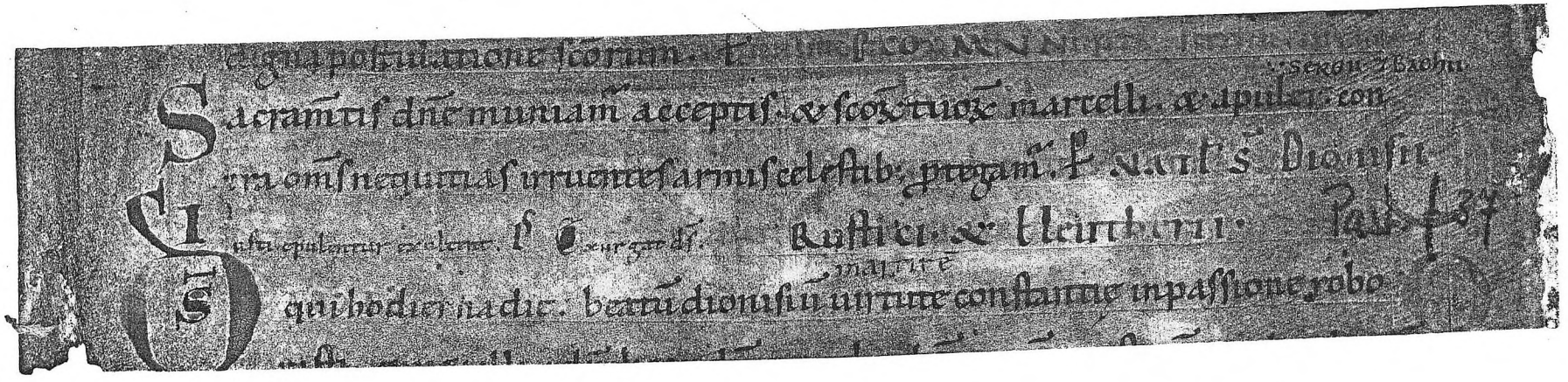
Köln Dom B Fragm. s.n.

mani . iuccri . atq; uecdafti. comiaom[neqiuiaf ifiructiel . armi.f celeitiui
pregamur. f. [illegible] Sci leodi cakii mr
Oquinof.annuabeatileudegarii martiris tui sollepnitate letificaf. con.e
de.ppitius. ut cuius natalicia colum. uirtute quoq; passionis imitemur. f i
Offerimus hostias nomunnio dne quinto do nro me.tio formu secret.
[illegible] conf

Köln Dom B

2v

Köln Dom B

Köln Dom B

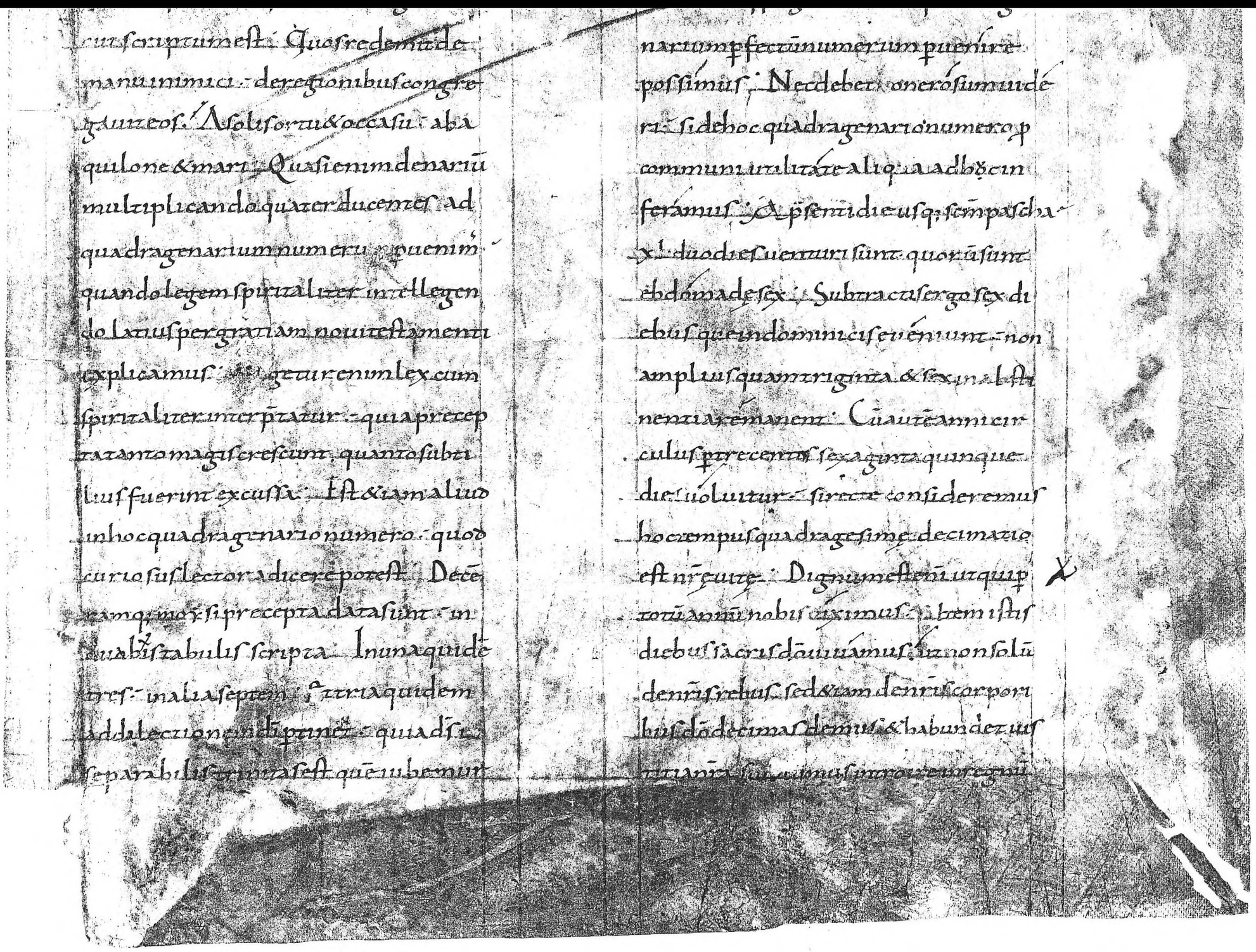
Haimo, Homiliae [28], PL 118, 193 C

193 B

multiplicatur. Quia ad denarium addi-
dua flumina res. Adde res adde tres fiunt sex
adde quatuor fiunt decem. Sicuter
quinum duo tres & quatuor decem fi
unt. Ita unum duo tres et quatuor
quater ducti quadraginta faciunt.
Denarius quidem numerus ad uetus
pertinet testamentum, pp̄ decalogi
legis. Quadragenarius uero ad gratiā
pertinet nouum testamenti. qui a quatuor
sunt libri scī euangelii. Idem autem
numerus p̄sentis uitę cursum significat
Ad quam mundus in quatuor species
diuidit. Orientem occidentem.
septemtrionem & meridiem. & ex his
quatuor mundi partibus fideles colligit. Si
cut scriptum est. Quos redemit de
manu inimici. de regionibus congre
gauit eos. A solis ortu & occasu. ab a
quilone & mari. Quasi enim denarium
multiplicando quater ducentes. ad
quadragenarium numerum peruenim

diligere proximum. Et quem sicut nos
diligere precipimur. Et pulchre
quia totus homo nr̄ interior & exterior
septem qualitatibus constat. Interior
intellectu memoria & uoluntate. Exte
rior terra aqua igne & aere. id est ca
lida & frigida sicca & humida. Sept̄e
ergo & tres decem faciunt. Cum ergo
ungamus septem adtres. ut dp̄fectū
numerū p̄ueniamus. id est ad dilec
tionis affectum creatorem nr̄m ambiamus.
& quia ad ipsum decem p̄cepta decalogi
transgressi sumus. ipsum ea nē p̄ peni
tentiam affligamus. ut ad quadrage
narium dp̄fectum numerum p̄uenire
possimus. Nec debet onerosum uide
ri. si de hoc quadragenario numero p
communem utilitatem aliqua adhuc con
feramus. Ita p̄sentis die usq; sempascha
xl. duo dies futuri sunt. quorum sum

193 D

cur scriptum est. Quos redemit de manu inimici: de regionibus congregauit eos. A solis ortu & occasu: ab aquilone & mari. Quasi enim denarium multiplicando quater ducem es ad quadragenarium numerum peruenimus quando legem spiritaliter intellegendo latius per gratiam noui testamenti explicamus. Integritatem enim lex cum spiritaliter interpretatur: quia precepta tanto magis crescunt quanto subtilius fuerint excussa. Est & iam aliud in hoc quadragenario numero: quod curiosus lector aduertere potest. Decem namque mox si precepta data sunt: in duabus tabulis scripta. In una quidem tres: in alia septem. Sed tria quidem ad dilectionem dei pertinet: quia diuisa separabilis trinitas est que iubenum

narium perfectum numerum peruenire possimus. Nec debet onerosum uideri si de hoc quadragenario numero per communem utilitatem aliqua adhuc conferamus. A pascha enim die usque sempascha xl. duo dies uenturi sunt. quorum sunt ebdomade sex. Subtracti ergo sex diebus quibus dominici uenerunt non amplius quam triginta & sex in abstinentia remanent. Cui autem animi culus precentum sexagenta quinque die soluitur. Sic ergo consideremus hoc tempus quadragesime decima rio est nri debiti. Dignum est enim ut quis X
rem annum nobis eximus. habemus istis diebus sacrificandum eximus. Et non solum de nris rebus. sed & iam de nris corporibus decimas demus & habundet uis tra anima. Sic enim misericorditer cum

193

194 A

Köln Dom B

Köln Dom B
195A

seruat in corde. Sicut dñs quosdam ie
iunantes increpat dicens. Cum ieiunatis
ululate. Ecce in die ieiunii uri inuenitur uoluntas ura.
& cõms debitores seruos repetit. Ecce
ad litis ter mentionem ieiunatis. &
percutit pugno impie. Contra
dñs pio hel. Sanctificate ieiunium. Sã
ctificare ieiunium est. cũ abstinentia
carnis. elemosinam tribuere. &c& pi
etatis opera impendere. Quapter
quasi dmaptm. ecce nunc tempus ac
ceptabile ecce nunc dies salutis. dignũ
ritum in his diebus exhibeamus nosmet
ipsos sicut dei ministros. in multa pa
tientia. in ieiuniis. in uigiliis. in caritate
non ficta. Quanto autem pacis concor
diam dñs in nobis diligat. ipse manifes
tat in euangelio cũ clamat. Si offers mu
nus tuum ad altare & ibi recorda
tus fueris quia frater tuus habet ali
quid aduersum te. &c&. Tanto enim
securius resurrectionis diem celebra
bimus. quanto districtius psentis te
gloriam nicolligere. Tunc inuocabis
exaudiet clamabis & dicet ecce
assum. Congrua autem ratione ma
gistri recte quadragesimale tempus an
passionem obseruandũ ee statu
ut intelligamus quia presens mi
ua afflictio immortalitatem futurã
parit. Ad quam rem confirmandam
ipse dñs quinquaginta diebus ante
passionem ieiunauit. quadraginta & ia
post resurrectionem cum discipulis con
uersatus est. utrumq; tempus quadra
ginta dierum numero complens. ut os
tenderet in psenti uita tempus ee af
flictionis. & in futuro gaudii. Cũ enim
quadraginta diebus ante passionem ie
iunaret. quasi clamabat. Nisi pe
nitentiam egeritis. mori eminus peccatis
uris. & petrus. Abstinete uos a car
nalibus desideriis que militant aduer
sus animam. Cũ uero post resurrectio
nem cum discipulis conuersaretur e
orum corda letificans. quasi illud gau

diam ani innobis diligat. ipsemanifes
tat in euangto cũclamat. Si offers mu
nus tuum ad altare & ibi recorda
tus fueris quia frater tuus habet ali
quid aduersum te. &cã. Tanto enim
securius resurrectionis diem celebra
bimus. quanto destrictius pñtem tẽ
poris dies obseruauerimus. Unde
quales merces immo quanta supplí
cia corde ieunantibus & elemosinam
largientibus maneant. ipse dñs ostendit
qui cũ dixisset. pprophetam hoc est ie
iunium quod elegi. frange esurienti
panem tuum et egenos uagos q; induc
in domum tuam. Cum uideris nudũ
operi eum. et carnem tuã ne despexeris.
ac secit. Tunc erumpet quasi mane
lumen tuum. & sanitas tua cito orie-

quinaret. quasi clamabat. Nisi pen
tentiam egeritis. morieminum peccá
tis uris. & petrus. Abstinete uos a car
nalibus desideriis que militant aduer
sus animam. Cum uero post resurrectio
nem cum discipulis conuersaretur e
orum corda letificans. quasi illud gau
dium ineffabile promittebat. de quo
alibi ait. Iterum uidebo uos. & gau
debit cor uestrum. & gaudium uestrum nemo
tollit a uobis. Et iterum. Ecce ego
uobiscum sum omnibus diebus. usq;
ad consummationem seculi. Ieunauit
autem non solum quadraginta diebus
sed & iam noctibus. ut siue p sperablan
diantur que significantur p dies.
siue aduersa terrena que significen
tur p noctes. immobilis p seueret. a

Köln DomB

2 Blätter, 34 x 25,5 cm, 2spaltig, beschnitten. Inc. des 1. Blatts: *multiplicatur. Ita ut si ad unum!* Expl. des 1. Blatts: *atque in patientia cor suum custodiat, quia frus.* Inc. des 2. Blatts: *seruat in corde. Sicut dominus quosdam ieiunantes (in)crepat·dicens Ecce in die!* Expl. des 2. Blatts: *panes facere temptauit, cum hoc deo impossibile non sit? Sicut diximus.*
Haimo, Homilia 28, Migne PL 118, Sp. 1938 - 1960.
Schrift: 2. Hälfte 9. Jh. oder Anfang 10. Jh.

Alle drei Hände sind noch anderweitig anzutreffen:
A = Bibl. 142 Hand B und Patr. 114 Hand C;
B = Bibl. 142 Hand A und Patr. 114 Hand B;
C = Patr. 114 Hand E; London, British Library, Add. 21217, fol. 2^{r}–6^{r}; Würzburg, Universitätsbibliothek, M. p. th. f. 44, fol. 3^{v} Z. 1 – 16 *apostolos*, fol. 5^{v} Z. 1–15; und vielleicht Towcester, Lord Hesketh, Christian von Stablo Hand B.

Auf fol. 14^{v} wurde quer am Außenrand, wahrscheinlich von Hand B, das folgende Distichon eingetragen (das erste Wort halb abgeschnitten):

Abb. 21a, *Augustine pater nulli dinoscevis alter*

Köln. Dom B

196 A

cessit: Per primu[m] iustitie [illegible]

[illegible] pl[ur]imos [illegible] ignobiliu[m]

p[ro]famam & bonā famam. ⁊ s[ed] dicto[rum]

s[an]ctor[um] sicut quilibet noti & cogniti

Bene autem post quam dictum est. u

nus[quisque] quadragesimā diebus [illegible]

Adam[us] [illegible] postea esurit. ⁊ uenerat om

illa [illegible] nitas ē ostendere tur. Hoc

enim de uno se. dia semp[er] manife-

gumus. quamuis bum[anu]m ē q[uo]d post

ueru[m] unum utpote humanu[m] est [illegible]

Sed de illo [illegible] ram[us] [illegible] lame

sse [illegible] gram ē ut uasa [illegible] ur

Ulcer [illegible] dom[inu]m est [illegible] hoc

castore [illegible] [illegible] sunt

Quē enim [illegible] [illegible] ne q

bus ipse [illegible] debam[us] [illegible] ē p

tarem p[ro]pria [illegible] nisi ipm q[ui] eram

uerum cerneret. ⁊ quem posset [illegible]

[illegible] nem mundi. [illegible] si hoc in ē temp

[illegible] ipsum sit. unde & subdit

filiu[m] mū dilectissimu[m] quem ubi rom placu

I rideo quem testante patre audiui

hominem credere distuli. Nisi ipm

dm illum estimaret. neq[ue] quā p obse

sum hominem diceret. Quid tribu

bus filiis uenistis ante tempus torquere

nos? Sed quia quę hominis sunt me

nudi [illegible] arum disserit usq[ue] ad mortē g

rauit. Istę enim dīnissimi xpi sua op[er]a

temperauit. ut diabolus eum sub[ditu]m

cognoscere non posset. ⁊ per hoc tot

miraculorum suorū sedē ē mundo

manifestaret. Conceptus q[uo]q[ue] est

dīs fed natus hom[o] ut Ubi fame q[ui]

adoratus. ut homo apparentibus ine

tum est de portatus. Quasi dīs esuiuit

quasi homo esurit. Quasi homo dor

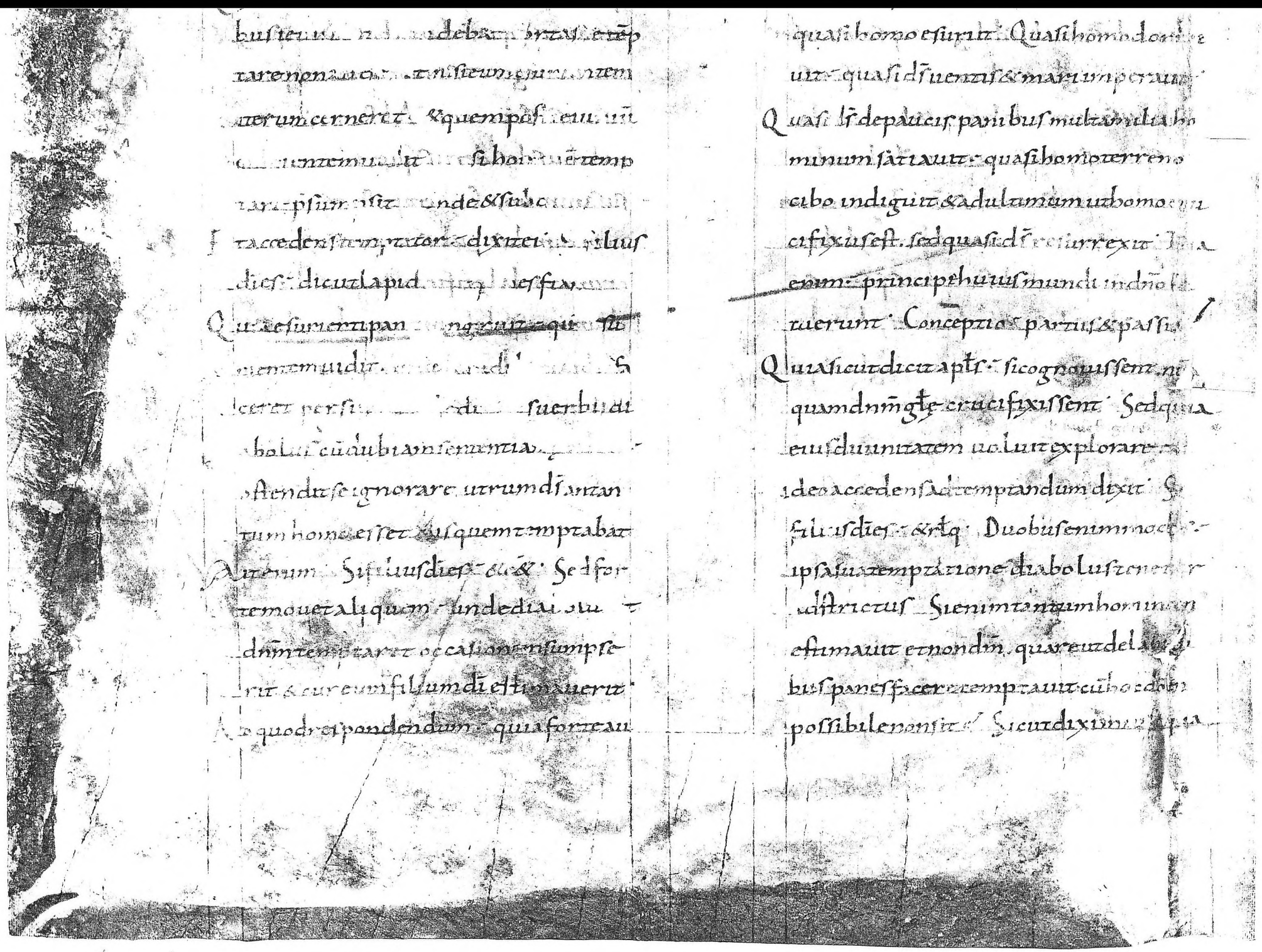
uit. quasi dīs uentis & mari imperau

Quasi dīs de pauci[bus] panibus multa mi

minum satiauit. quasi homo ut ren

cibo indigu[it] & adulatum a muto homo

cifixus est. sed quasi dīs ab inferis rexit

196 D
(Reihe 7.)

Köln, Dom B

Köln Dom B

194A

glorā superscribarum & phariseorum
ut cū illi dabant decimas rerū nos de
mus decimas dierum. Jn abstinentia
prompti. in orationibus assidui. in ele
mosinis Largi. macerem⁹ carnē nrām
p abstinentiam. mentem p compuncti
onem. ut sc̄m aptim exhibeam⁹ cor
pori nrō hostiam uiuentem. Hostia
enim immolatur & uiuit. qua homo a
p̄sentis uita non deficit. & tamen p abstī
nentiam carnem suam affligit. Tanto
enim acceptabiliorem hostiam dō offert.
quanto non extra se sicut pecus sed
in seipso querit. quid dō immolet scrip
tura dicente. sacrificium dō spūs contri
bulatus cor contritū & humiliatum
dī non spernit. Sicut enim spūs omnium
malorum est gula. sic mater
omnium uirtutum abstinentia. Bo
num autem abstinentiæ a principio
commemoremus. Quamdiu enim

dentes seuaserunt & fornaci ignē non
senserunt. sed & iam interpretandi sacra
mysteria scientiam acceperunt. Johan
nes quoque quia mire abstinentię fuit.
redemptorem non solum uidere. sed & ba
baptizare meruit. Quid plura? Ipse
mediator dei et hominum homo factus.
ut superaret diabolum. quadraginta di
ebus et noctibus ieunauit. ostendens
inuictissima arma ee ieunium & abstī
nentiam contra insidias diaboli. Qui
bus expletis inuitati uirtutem abstī
nentię toto corde susc̄ipiam⁹. ut & fu
turam mala possimus extinguere. & pre
teritā peccata diluere. in exemplo ni
nuitarū qui comminantis dei iram per
triduanam euaserunt abstinentiam.
Sed quia comes ieunii elemosina est. dig
num est. ut quod corpori nro subtraimus
per abstinentiam. pauperibus erogem⁹
p misericordiam. Illud ergo ieunium
dī non approbat. quod elemosinam non

bulatus cor contritū & humiliatum
dñs non spernit. Sicut enim spōntum
omnium uitiorum est gula: sic uirtutum
omnium uirtus est abstinentia. Bo
num autem abstinentiæ: a principio
commemoremus. Quandiu enim
primi parentes in paradiso manserunt:
tamdiu a cibo uetito abstinuerunt.
Postquam uero gulę desiderio uicti fece
runt: paradisi amoenitatem perdi
derunt. Expost hęc inter se sępe iu
nauit. Legem dia cępit: populus
quę comedit idola fabricauit. Unde
scriptum est: Sedit populus manducare & bibere: & surrexerunt ludere.
Moritur quoq; sententiam Ionathas pme
ruit: quod indictum ieunium apa
rentes sciens uiolauit. Danihel nāq;
& tres pueri quia aulā regis mi tab
stinentiae fuerunt: non solum leonū

niuitarū qui comminantes dirā per
triduanam egerunt abstinentiam:
Sed quare comes ieiunii elemosina est. dig
num est. ut quo dcorpori nro subtraimus
per abstinentiam. pauperibus erogēm
p misericordiam. Illud ergo ieunium
dñs non approbat: quod elemosinā non
ornat. Qualis ergo est ieunium sine e
lemosina: qualis sine oleo lucerna.
Unde ipse dñs p prophetā quos dā ieunan
tes sed ab elemosina cessantes redarguit
dicens. Cum ieunaretis & plangeretis. & non ne uobis met ipsis ieunastis &
planxistis. Sibi enim & non deo ieu
nat: hoc quod corpori subtrahit p abstī
nentiam non pauperibus erogat. sed
sibi in posterum reseruat. Qui autem
ieunat & elemosinā tribuit. necesse est
ut a bonis mercimonia & odio atq; inpa
tientia cor suum custodiat. quia fra-

1954

Köln Dom B

Fragm. 0027
Köln Dom B
5, 31, 88
5, 32, 91

eade erit hieronimi nec arcadis causa hercule omnium
reliquorum, Quis hi pax nisi morte aut dolore parat?
Ordinam abeo si placet que nolle que uoluptarium dici
mus, Quid si ubi more nequeat dolore timere, qui
cu die quo mortē beatū appellat maxumisq doloribus
adfectū eos ipsos inuentor suoꝝ memoria recordatio
ne fugat. nec hercle agit ut extet pro quasi effugere
uideat, de morte instaret ut dissoluto animante
cuiquam
sensu extinctu putet q au sensu nihil ad nos id iudicet
pertinere, Ita dolore certa habe & que sequat quoq magni
tudine brevitate consolat longinquitate lenitate,
Quit ande istu grandiloquu ita hec duo que maxime agunt
mali se habent qua ep̄r cur in adpetita que mala putant
in & ep̄r cur in reliq philosophi sint parati uident. Quis
in pauptate extimescit? neq in quisq philosophoꝝ
breui ipse qua parato contentus nemo deteriui uictu
plura dixit, Ita que res pecunie cupiditate adferunt
ut amori ut ambitioni ut cotidianis superbie copiis
suppetant. Cu peul ab his omnib rebus absit cur pecunia
magnopere desideret? Post cur cur & omā Anse
thesi anacharsis potuit, pnihilo pecunia ducere. nisi
tes philosophi facere in potuer? illi epistola fert his
uerb. Anacharsis hannoni salute, Mihi amictus sei
thicu tegmē calciamentu solor callu cubile ira palpi
mentu fames. lacte caseo carne uescor, quare ut adquietu
me lice? uenias munera autem ea quib es delectatus ciuib
cuius dis immortalibus dicana, Omisere philosophi omnu
disciplinaꝝ ex quoꝝ ratione natura uitiosa deter
fisset. eo de animo ep̄ potuer? Socrates in popa cu magn
uis auri a Cyniq ferret quā multa inquit
desidero

Xenocrates cu legati ab alexandro quinquagin
attulissent que erat pecunia ponderis illis
am maxuma ab eis legatos ad cenam inuitā
opposuit tamquā ea sine ullo apparatu
rogarent ea cui numerari uellet. quibus
inquit ea illa nimis exiguisme pecunia ne
cu triplicari iussisset xxx. minas accepit ne
gis liberalitate uideret. at diogenes liber
alexandro roganti ut diceret si quid op ei
paululū inquit a sole offecerat. ut de ea re ap
hic quide disputare solebat quam a rege pla
tunaꝝ superaret. sibi nihil de ceteris bo
seet uoluptate fundendere. quib nisi sana
suasa ea consequi nullo modo posse, Unde ep
piditatu grata duxerit. nimis ferre
ea, Lata ea naturales. necessaria. parui nat
necessaria. parui neutrū. Necessaria. ut ea
nihilo diuitias natura ep parabiles. Sed
cupiditatu nec adpetendu difficile ea
adcipiendu, Ita nasq ea ep̄ plane inanes neq
misi ea natura quide arte ep̄ erunt. Undi ea
uit. Hoc loco multa ab ep̄ cure disputata
tates singulari exercuant. quaꝝ grata
ciant in copia. Nā obscena uoluptates dec
abillis habet oratio. facilis communis en
dat. Cas quas natura requirat ingenue. aut le
dine. forma. etate. figura metuenda. pu
q abstinere minime ea difficile. Nam ma
officiu aut fama. Caute. Nonnoq gen
tuti optabile ea. Sin obscure. Sed

5, 33, 94

S, 33, 95

uoluptate sicille peipit. ut uoluptate ipsa ipse qua uo
luptas sit sep optanda expetenda putet eadeq; ratione
dolore obid ipsu qua dolor sit sep te fugiendu, Itaq;
hac usus cōpensatione sapiente uoluptate fugiat.
si ea maiore dolore effectura sit. dolore suscipiat ma
iore efficiente uoluptate. oma q; iocunda quaq; sensu
corporis iudicent adanimu referri in, Quo circa corps
gaudere tā diu dū psente sem̄ uoluptate animu
ipsente pcipere parit cū corpore ipspicere uenuste.
nec pterita pterfluere sinere. ut appetuas rō ex tas uo
luptates insapiente fore sep cū expectatio speratax uo
luptatū pceptax memoria iungere it. atq; hiis similia,
aduictu & ia transferunt extenu. intq; magnificentia
supt epulax q; paruo cultu natura contenta sit. Cū quis
hn̄ indet desiderii soma ista cdm̄ dari infigura cū aquā
turbida ic adaueribs inquinatā bibisset. negauūmquā
se bibisse iocundi; nuq; uidelicet sitiens biberat. Nec esu
riens ptolomeus ederat, cui cū pagrantu, egyptū comunis
nō secutus erbarus incasa panis dat. Cet. nihil usui illo
pane iocundi. Socraten fert cū usq; aduesperū contenti
ambularet quesitu q; tet ex eo q; re id faceret. respon
disse se quo meli; cenaret. obsonare ambulando fame;
Quid uictū lacedemonioz in philitis nec uidem ubicū
ex janin cenauisset dionisi negauisse ure illo nigro quod
cene capuegat delectani, tui sq; illa coxerat, minime
mire; cdm̄ tā diu defuerunt, Que tande inquit illa labor
anuenatu sudor. cursus. abeuro ta fames sitis, His ut reb;
lacedemonioz epule cdm̄ atq; hn̄ ex hominu, solu
si & ia ex bestiis intellegi pōt. Que utquid obiectui
quom anaūja nisi alienu eo ctenue nquer. umbrus,

[illegible] uitatesq; quida unius more docte pari
us de lacedemonius paulo ante diem. Per
uiet exponit quos negat ad panē. ad hi
quida & ia sua uolupa natura desideret, q
arboribq; gignunt. Cū copia facile tui
na, adde siccitate que sequit hanc et
adde integritate ualitudinis, Confer
us. refertos epulis tā q opimos boues. tu
luptate maxime sequant. cos minim
q; uiet ce in desidero nō insatiet aut
homine athenis principe dum tatis fi
ap platone eoq; cū uno admodū dele
set q; eu postridie duxisse, utq; equide
sentia s. & ia postero die iocunde s. qu
decrete ut possum. multa ex hiis ipo
pclara epistola platonis ad dionis pp
scriptu. hisse uerb, Quo cū uenisse
ferebat plena italica ax si ra cusiax
m placuit bis in die satur fieri. Nec
solu. Cetaq; que comitant hunc uitp
mo efficiet umq; Modestiu multo m
tā mirabile. tep q; am pot. Quem igit
ce aqua absit prudentia absit mode
danapalli opulentissimi rex negus q
incidisset in busto hic, habeo que ed
lubido. Hansit. at illa acer mulcra p
aliud inquit aristotiles imbuis. nim
scribens. Nec habere se mortui dicit
diuu habebat qua fruebat, Cui igit
aut ubi pauptas beatus cōsistit

Köln Dom B

Köln Dombibliothek

1½ Blatt, 28 x 24 + 15 cm, 2spaltig, beschnitten.
3 verschiedene Texte
I. Cicero, Tusculanae disputationes 5,31,88 - 5,35,102. Inc.: *uoluptate sic ille praecipit.*
II. in kleinerer Schrift: Plato, Timaeus, ed. Waszink (Plato Latinus 4, 1962) S. 45 Z. 14 - S. 52 + S. 20-22 (in dieser Reihenfolge!). Inc.: *constiterunt. Si quis ergo uere iuxtaque meram fidem mundi huius institutionem.*
III. ebenfalls in kleinerer Schrift: anscheinend musiktheoretischer Text, der vermutlich auf Boethius, De institutione musica fußt; beginnt auf der 4. Zeile der 2. Spalte der Rückseite des halben Blatts. Inc.: *Duplus numerus est quotiens.*
Alles von einer Hand, ca. 1000.

24a

In sermone dei, nunc miserere mei.

Der Codex ist mit einer Anzahl gezeichneter Initialen ausgestattet: Stämme mit Treppenmuster, Ranken mit Knollen, Pfeilspitzen, die teilweise in Drei- und Vierpässe münden. Marginalien des 11. Jahrhunderts auf fol. 17^{r}, 19^{v}, 25^{r} usw. – Im 12. Jahrhundert erhielt der Codex mehrere Zusätze: fol. 3^{v} das Bild Augustins; fol. 10 und 11 eingefügt; fol. 12^{r} – 12^{v} Z. 3 *vocentur* und fol. 66^{r} radiert und neu geschrieben; fol. 83^{rv} wurde ebenfalls neu geschrieben, anscheinend nicht auf Rasur, dürfte also ein eingefüg-

Fragm. 0027 5,34,99 Köln Dom B Cic. Tusc.

ut uoluptate ipsa ipse quia uo
expetenda putet eadem ratione
a dolor fit sepe fugiendu. Itaq;
one sapiente uoluptate fugiat.
ffectura sit id dolore suscipiat ma
tate. omaq; iocund. quaq; sensu
mu referri in. Quo circa corp
sente semper uoluptate animu
cu corpore ipsi pcepe uenente.
e sinere. ita petuasio ex ea suo
ore sep cu expectatio spetata ap uo
moria uingere. atq; hiis similia.
unt extenuant q; magnificentia
o cultu natura atenta sit. Cu quis
ma ista dari. dari infiga cu aqua
inquinata bibisset. negau umquam
quidelicet sitiens biberat. Nec esu
ut, cui cu pagranti ege pau comub
casa panis dat. ecc. nihil ausu illo
en fer cu usq; adue spe u continu
ecc ex eo q; re id face ret respon
ret. obsanare ambulando fame
ogr inphuluis. nec uidem ubi cu
nisi. negause iure illo nigro quod
tau, tu is qui illa coxerat. minime
erunt, Que tande inquit ille labor
ysus. abeuro a fame sitis. Hi sup eb
more
e diuit. atq; hi nec hominu. solu
legi pote. Que ut quicq; obiectu
lienu eo ctente inquet. unpluis.

Cuitates quedam uniuse more docte. parsima quia delectant
ur de lacedemonius paulo ante diem. Persa xenophon
uicet exponit quos negat ad panem adhibere. qua q si
quedam & ria suauiora natura desideret. qua multa extra
arboribq; gignunt. Cu copia facile tui suauitate pstan
tia. adde siccitate que sequit hanc tenentia inuictu
adde integritate ualitudinis. Conser su dentis fructan
tas refert o sepulis taq opimos boues cu male legesquuo
luptate maxime sequant. eos minime esse iocundita
teq; uicet ee inde sidero minsatietate. Timotheu clare
hominem athenis principem ouitatis fer. cu ee audisset
ap platone eoq; cu uno ad modu delectat ee audis
sset q; eu postridie duxisse. ut equide cene insolu ut p
sentia. s. & ria postero die iocunde si. Quid q nemente q
de recte uti possum. multo es bo ipotio ne cu pleu est
p clara epistola platonis. ad dionis p pinquos. inqua
scriptu esse uerb. Quo cu uenisse uita illa beata q
ferebat plena italicaq; siracusia q; mensa ut nullo
m implacuit bis in die sau ut fieri. Nec umq; pnocta re
solu. Cetaq; que comitant hunc uitu inqua sapiens ne
mo efficiet umq; Moderatiu multo mi. Que in natura
ta mirabilit tepestate pot. Quom igit iocunda uita pot
ee aqua absit prudentia. absit moderatio. Ex quo sar
danapalli opulentissimi fr rex regis et ror agnosce. qui
incidisse in busto hec. Habeo que edi que q ex fame ita
lubido. Hausit ac illa quem multa p clara relicta. Quid
aliud inquit aristoteles emouis. nin regis sepulchro in
scriberes. Hec habere se mortuu dicit. que nemini sui de
diu habebat qua fruebat. Cur igit diutius desiderent.
aut ubi pauperas beatos ee nimis. signis. redo tabulis

5,35,102

Köln Dom B Fragm. 0027

cle
ut hieronimus ait adisse causa hercule omnium
que sursum paxe extra morte aut dolore patat
habeo si placet que mollem que uoluptatem dici
udisse ubi mortem nec uidere nec dolore timere qui
quo mortem beatum appellat maximisq; doloribus
cos ipsos inuentor suoque memoria recordatione
tat nec hercle agit ut extra portem quasi effugere
demorte uis tas sent ut dissoluto animante
careat
tinctum putet q; ausensu nihil ad nos id iudicet
Tre dolore certa habet que sequat quoque magni
bertate consolat longinquitate lenitare
cisti grandiloqua hec duo que maxime aguis
habent qui eprecur an adcetera que mala putas
cur ipse philosophi satis paratum uident quis
tate exime scit nec tamen quisq; philosophorum
se qua paruo contenti nemo de tanto uictu
ret, sed que res pecunie cupiditate adferuis
ut ambitioni ut cotidianis supra bocopie
nt. Cupedia bis omnibus rebus absit cur pecuniam
pere desideret et poti cur cur & coma Anscy
charis possit pnihilo pecuniam ducere nra
losophi facere non potuer illa epistola fert his
charis hannoni salute Mihi amicum sci
gm calciamentum solo callum cubile tua palpa
et lacte caseo carne uestio quare ut adquietam
uenias munera amissa quibus es delectatus cum
ista mors tibi cena dimissa fere philosophum omnium
ax in quo sapientia natura uitiosa deor
ne bi animo repotuer Socrates in popa cum magni
genus iret qua multa in desidero inquit
Xenocrates cum legatis ab alexandro quingenta talenta
attulisset que erat pecunia tum ingens illis ad tem
am maxima abduxit legatos ad cenam in academiam hi
opposuit tantum gratia fuit nullo apparatu Cum posset ro
rogarent eum cui numerari uellet quid uos hesterna
inquit ce nula mi intellexistis me pecunia negare Quo
cum tristiores iudisset xxx minas accepit ne aspernari re
gis liberalitatem uideret atum diogenes libere ut ce
alexandro rogantem ut diceret si quid opus esset nisi quid
paululi inquit a sole offecerat ut dea ea apricum co
hic quidem disputare solebat quam ore regis pisa in ta
tumas supe pauret sibi nihil deesse illi autem multa esse
sset uoluptates nisi deprecare quibus nisi sanare illi esset
suasem consequi nullo modo posse, Videsne ergo ut oppri
piditatem gratia duisent nimis ferreis nubibus tibi
in, Pars cena naturales sine necessarias pars naturales in
necessarias pars neutras Necessarias iam non posse pene
nihilo diuitias in natura esse parabiles Sed naturalis
cupiditatem nec ad potiendum difficiles esse nec nec
adcipiendum, Cenas quotiens plurimas nisi quotidie
mus sine natura quidem attingere tamen fundi ceteris ad sua
uit. Hoc loco multa abesse cum res disputatione eas uolup
tates singulas exequamur quarum magna ad pulmentum que
runt in copia Sana obscenus uoluptates deque ibi multa
abilis habet oratio facilis communis medicinalis ce
dit. Cas si natura requirat nisi ne aut leco aut or
dine & forma & tate & figura metienda sit pudor abhis
q; abstinere minime ce difficile & aut ualitudo aut
officium aut fama & utilitas & nisi quem hoc uolup
tatem optabilem esse sinobs pri esse non debuisse de

Köln Dom B

ut hec omnia ea ne eadis causa hercule omniu
opy. Quis u pax. ota morte aut dolore parat.
n abeo si placet que mollis que uoluptas ui dici
udis ubi mors ne uideat ne dolore timere qui
quo morte beatu appellat maxumisq; doloribꝫ
eos ipsos inuento y suop memoria recordati
tat nec hercle sic agit ut exteporeq; effugere
demorte uisla sentiat ut dissoluto animante
careat
unc cu putet q; a sensu nihil ad nos id iudicet
; Ite dolore certa hab & que sequat quop magni
breuitate consolat longinquitate lenitate;
isti grandiloq; ota hec duo que maxime agui
habent qua ep cur an adcetu qui mala putat
cur ; reliq philosophi satis parate uident. Quis
tate exime scit. neq; in quisq philosophop
se qua paruo content nemo detenui uictu
xit; sen que res pecunie cupiditate adfert us
ui ut ambitioni ut cotidianis suppliby copie
nt. Cupedia bis omnib rebus abstinet pecunia
pere desideret ; pone cup cur & coma. Ansey
chares si potuit pnihilo pecunia ducere. nra
osophi facere non potuer illi epistola scribit
chares hannoni salute; Mihi amicus sei
gm. calciamenu solop callu cubile tra palpa
es lacte caseo carne ursop quare ut adquietu
uentas munera an ista quib es delectatus ciuib
ism mortalibus cuncta dimisse pene philosophi omnia
pen quos ratio ratione natura uitiosa deter
eb animo ne potuer. Socrates in popa cu magn
gnaq; ui et qua multa in desidero inquit,

Xenocrates cu legati ab alexandro quinquagena talenta
attulisset que erat pecunia non ambigitur quin esset
am maxuma. Abduxit legatos ad cenam in achademia. hi
oppositu tamen quam fuerit nullo apparatu. Cu postero
rogarent ea cui numerari uellet. quid uos inquit
inquit ea ; ala nimirum existimet pecunia negare. Quos
cu tristiores uidisset. xxx. minas accepit ne aspernari e
gis liberalitate uideret. at diogenes liberrime
alexandro rogatu ut diceret. si quid opus esset. ne quid
paululi inquit a sole offeceris. Idem cu aspera
hic quide disputare solebat quam ornare ipse uita for
tunas; supellectilem sibi nihil de cellula. Ita sine ulla sorte
sed uoluptate sine dubio. quib nunquam arcellit posset
suasen consequi nullo modo posse, Ilude sereda ut pyrrhu
piditatu gna diuisent. nimis ferreu tribulem
tu, Lapte ce naturale ; necessariu. parti naturale sin
necessariu. parti neutru. Necessariu illa nam posse pene
nihilo diutius ut natura ce parabilis sed nau genus
cupiditatu nec ad potendu difficile ce censet nec
adcurandu, tenuis q; ce et planu nanci neq; ea tam
mis ne natura quide arte ingeri et fundi ceteris ad uita
uit. Hoc loco multa abeo pyrrhus disputare. Ceq; uolup
tates singulari exercitatione quaq; gna ea appetitu que
runt in copia. Illa obscena uoluptatis deq; ea multa
abillis habet oratio. facilis communis medicina est
dit. Cas si natura requirat ingere. aut loco aut or
dine. forma. etate. figura metienda. Pudice. abhis
q; abstinere minime ce difficile. aut ualetudo. aut
officiu aut fama. q; tuleri ce. neq; ea hoc uolup
tatu optabile ce. sin abs q; pre esse uno loco ob de

Köln Dom B